

A R A B A

zeruko
ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA: 8 PEZETA

EUSKALDUNTZEN

Herri bakoitzak, gizon bakoitzak bezala, badu beste Herriengandik bereizten duen izakera bat, baditu bere berezitasunak. Berezitasun hauen artean, lehen tokian, hizkuntza dugu.

Hizkuntza baten balioa begiramendu handiz onartzen da gaur mundu guzian, giza kulturaren osagarri eta aberasgarri bait da.

Euskalerriak, munduko Herrien artean Herri berezi bat denez, badu hizkuntza berezi bat eta kultura bat, badu izakera bat eta nortasun bat.

Araba euskal herrialde bat da eta horregatik Gasteizko guraso euskaldunok haurrei gure arbasoen hizkuntza, euskera maitea, erakutsi nahi diegu ikastolan, eta euskerarekin batean gure euskal kultura osoa eta gure Herriarenganako maitasuna.

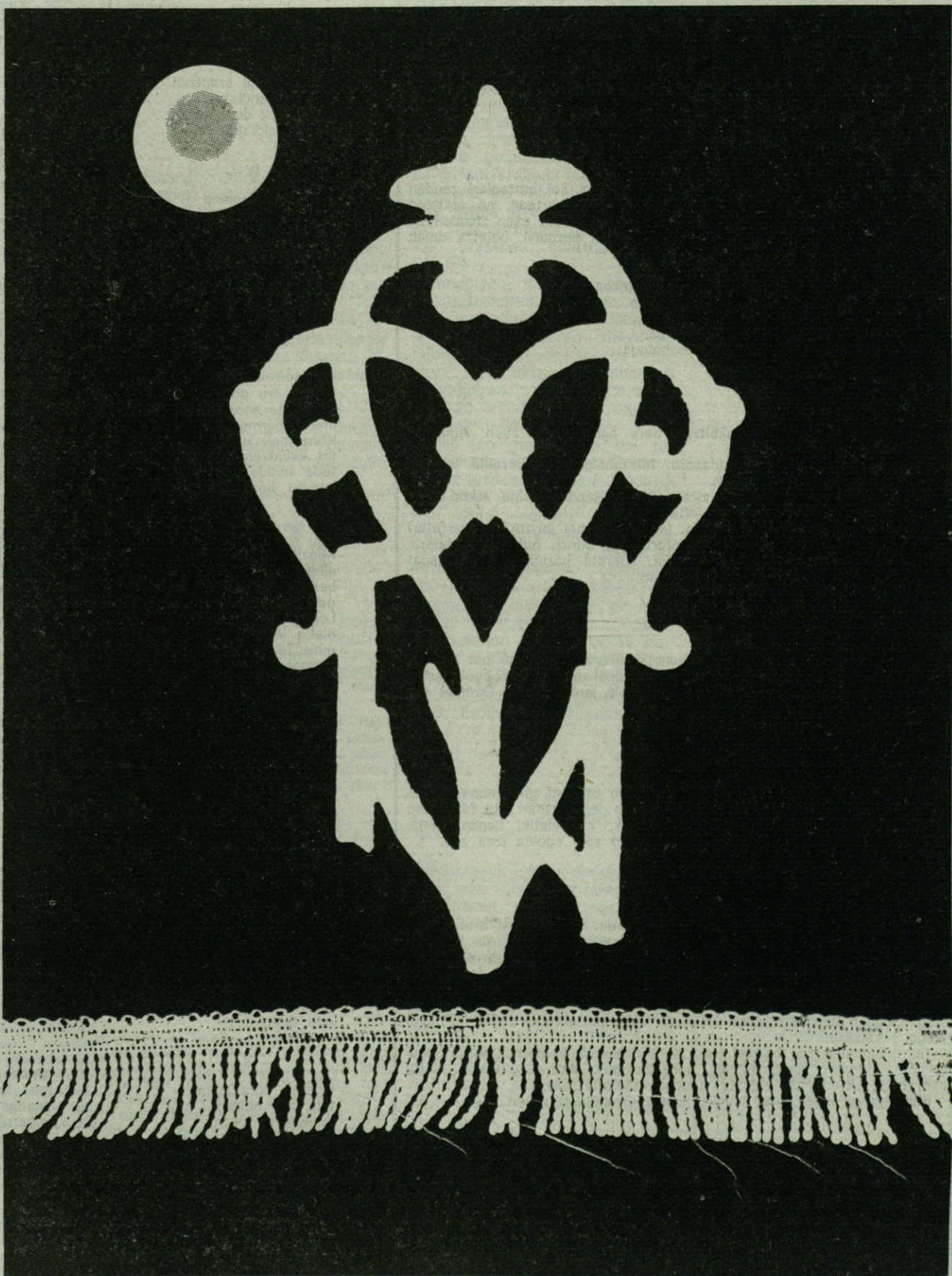
Askok uste dute Araban euskera erabat galdua dela eta berriz pizteko indarrik gabe. Baina hori ez da egia. Arabako lurraldeetan orain dela gutxi arte euskerak bizirik iraun du, eta gaur bertan euskeraz egiten da Aramaion eta beste bazter askotan. Gasteizen bertan euskeraz jende asko mintzatzen da, bertako askok ikasi eginbait dute eta giputz eta bizkaitar asko etorri bait da ola eta lantegi berriak direlata.

Lehen eta orain, beti izan dira Araban euskaltzale bizkorak euskeraren eta euskal kulturaren alde gogor lan egin dutenak. Hoietakoa askoren artean bi bakarrik aipatuko ditugu gure Ikastolarekin zer ikusi berezia dutenak: aita Erraimun Olabide eta José Pablo Ulibarri. Aita Olabide Ikastolari izena eman diona, Gasteizen jaioa zen. Txikitan ikasitako euskera laister ahaztu zuen, baina berriz gaztetan ikasi. Gaur euskal idazle eza-guna dugu, berak euskeratua da Biblia osoa. Gure ikastolako haur eta gaztetxoentzat eredu bikaina. José Pablo Ulibarri, aldiz, ez da hain eza-guna, baina merezi luze izatea. 1775, an Okendon jaioa, euskal ikastolen beharra aspalditik ikusi zuen eta lan egin ere bai asmo hori aurrera eramateko. Harenak ditugu hitz argi hauek: "euskaldunari beti euskeraz"

Euskaltzale hoi bidetik jarraitu nahi dugu gaur. Eta horregatik ikastola o nbat antolatzen dihardugu, gure haurrek euskera ikas dezaten eta euskal giroan hazi eta hezi ditezen. Uste dugu ezer hoberik ez dezakegula egin gure haurren eta Herriaren onerako. Orain arte egin duguna eta orain bertan egiten ari garena liburuxka hontan argi eta garbi bilatuko duzu.

Bestaldetik poz ematen digu ikusteak ikastola eta euskeraren aldeko gure ekintza Gasteiz bertako jendeak aurpegi eta begi onez, hartzen duela orain, baitipat gizon ikasiek eta gazteek. Eta lori ez da harritzekoa, azken urtetotan mundu guziko erakunde asko, UNESCO ber bera aurretik dela, ama hizkuntzen alde atera bait dira. Espainiako Hezibide lege berriak ere ama hizkuntzen irakaskintza onartzen du 14 urte bitarteko eskolatan. Arabako Diputazioak berriz, aurten asmo onak agertu ditu euskeraren balioak ezagutzeko eta euskeraren alde zerbait egiteko gogoia erakutsiz. Hori dena, egia esan, pozgarri eta suspergarri zaigu gure ekinbidean arnasberriturik jarraitzeko.

Bai orain eta bai geroari buruz prolemak eta kezak baditugu noski: heziera eta pedagogia prolemak, andereño eta hezitzaile arazoak, diru prolemak, hizkuntzabitasunarena... Baina hoiak ez gaitutze gehiegi larritzen. Gaur gure baitan dugun kezka nagusia ikastolaren geroa dugu. Denek badakizue gure asmoaren berri: ikastola berri bat egin nahi dugu 14 urte arteko haur eta gaztetxoentzat, oinarritzko Hezibide osoa emateko. Badakigu asmo hori aurrera ateratzea eginkizun bortitza izango dela, baina bihotzak dio Aurrera mutilak".

BERTSOLARIAK IDIAZABALEN

Egundo plazaratu gabekoen
arteana txapelketa

Pedro Etxezarreta, segurarra,
garaille

Gipuzkoako Goierri, eta gure ustez benetan, euskal oiturak oso maite ditugu. Erri asko da beren maitasuna oitura oei diena, baiñan, oso oker ez bagaude, Idiazabal apartekoa degu.

Oraindik oraintsu, bertsolarien artean, Zepai Saria jokatu zan eta, orain berriz, egundo plazaratu gabekoen artean Txapelketa.

Erriko gazteriak eratuta, abenduaren 14ean, jokatu zan ain zuzen. Bertso Txapelketaren giroa sortzeko, AMPO lantokiko jan-gela edo komedorean, leendabizi lagunarteko afari bat antolatu zuten. Eun bat afal-dar baziren, muxuak gorri-gorri jarritakoan, jaialdia nolaz antolatu zen esanaz, erriko seme Azurmenditar Jexux argiak, itz bi egin zituen.

LUZIO GABIRIAREN ITZALDIA

Onak, bere berdin gabeko itz ederrekin, bertsolaritzaz itzezin zigan. Leengo bertsolarien eta oraingoan eskola aipatu zigan. Bertso doiñuak, neurriak, zortziko aundia eta txikia zer diren eta abar argi eta garbi azaldu zituen. Eta gauza ok danak esatea, entzuleentzako oso ongarri izan zen, gero, entzunleek juzgatu bear baitzituzten bertsolariak. Gabiria jauna, bertso lanketan ainbat sartuta dogoena eta ainbat dakiena, bere itzaldia bukatzean, oso txalotua izan zen.

SEI BERTSOLARI TXAPELKETAN

Txapelketa onen alde aurretik, bera jokatzeko, sei bertsolari zeuden itz emanak. Batez zen agertu. Orduan, afaldarren artean, an arkitzen zala Idiazabalgo Antonio Legorburu, bertsolaria, eta oni esan zitzaion ia, arren, utsune ura beteko aal zuen eta, guztion pozgarri, baietza eman zuen. Parte artu zutenak oek izan ziren:

Estanislao Agirre, 2 ur3te, Segurakoa.
Joakin Matxinandiarrena, 17 urte, Brinkolakoa.
Joxe Mari Saizar, 20 urte, Berastegikoa.
Luis Azpiroz, 21 urte, Berastegikoa.
Pedro Etxezarreta, 25 urte, Segurakoa.
Antonio Legorburu, 26 urte, Idiazabalgoa.

TXAPELKETA

Banan banan, bertsolari bakoitzak, bere agurra egin zuen. Agur au ez zen puntuazioan sartzen.

Gero, gaiemaille Alberto Aldasoro, Idiazabalgoa, zirikatzaile jarririk, Txapelketari asera eman zitzaion.

Era askotara probatuak izan ziren: Puntua jarrita, launa azken rima edo puntu emanda, ofiziotara eta abar.

Bertso erabateko biribilla, egokia, jatorra, puntua jarrita, Etxezarretari irten zitzaion. Guk ez degu magnetofonik eta buruz, gutxi gora beera, puntua orrela zen: Zer egingo zenuke, aberats baziña? Ura bertsoal! Ura txalo jo bearra! Denak merezi zituen.

ATSEDENA

Mutillai, eten gabe, beti ezin lanean jarrai arazi eta amar bat minutu-tako atsedena eman zitzaion. Atsedena edo deskantsu ortan, egoki asko, Etxaluze, Lizaso (Koxme), Alberro eta Azarola jardun ziren. Oentzat ere bazen txaloa franko.

KARTZELARA

Sei bertsolarietatik bost kartzelara eraman eta bat gure aurrean gel-ditu zen. Gaia au izan zen. Bertso bat ango lagunarteari eta bi bertso Euskalerriri. Lehengoak bukatzean, besteak, kartzelatik, banan, bana, ekarri zituzten gai berdiñean kantatzeko. Oso saio egokia izan zen.

AZKENA

Entzuleen puntuazioa bildu bitartean, au da, botoak jaso artean, berriro bertso botatzen jardun ziren Lizaso, Etxaluze, Azarola eta Alberro. Botoak biltzean, erabakia au izan zen: Leendabizi Pedro Etxezarreta. Kopa eta txapela etxeratu zituen. Bertsoarik onenaren saria, sari denak bati ematea egoki ez zala eta, Joakin Matxinandiarrenak eraman zuen.

Sei bertsolariak oso txalotuak izan ziren. Bataz beste lan ona agertu zuten. Gogoan izan bear degu leengo aldiz plazaratzén zirela. Ez dago gélago eskatzerik.

Ta, bukatzeko, bai bertsolariei, ala Azurmendi jaunari, Gabiria lagunari eta Aldasoro gai-emailleari, gure zorionak. Aurrera, denok! Aaztu gabe, baita atsedenean abestu zuten bertsolariei ere.

Irabazlearen kopa, Jose Mujika jaunak eskeiñia izan zen.

IBAI-ERTZ

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbietia, 66

DONOSTIA

GOGO JARDUNAK IDIAZABAL

— I —

Gogo Jardunak aurtén Idiazabalen, ez dirade jarriak askok nai baiño len. Neu ere animatik kezkatu nentillen, argatikan jua naiz aldetan umillen.

— II —

Aita Agirretxe ta Bereziartua, bikote au genduen gogoz onartua. Karga astun bat dute beren gain artua, gauz asko ezin guri buruan sartua.

— III —

Lekameen etxean ziran itzaldiak, esanaz izateko gu egi zaliak. Ez du geiegi erantzun bertako jendiak, nunbait ez du asetzen ogi debaldiak.

— IV —

Idiazabal, Zegama eta Ormaiztegi, alare ez gera bildu txit jende geiegi. Erakutsi digute makiña bat egi, bidea badakigu nai badegu segi.

— V —

Alkarren inguruan gauero iru ordu, aspertuta etzaigu iñor nabarmendu. Konzilioak ere ori eskatzen du, fede moldeak ere berriku bear du.

— VI —

Konzilioak eman ainbat aldakuntza, berandu samar datoz geienak onuntza. Lenago izan bagendu olako laguntza, gure fedea etzan egongo ain otza.

— VII —

Lenago inpernua gogor aitatzean, bildurrez jartzen giñan iltzeko trantzian. Sasoi artako orruak modatik jua tzian, gaur gogo jardunake tertuli antzian.

— VIII —

Eleiza lengo eran etzan bizi trankil, argatik ainbat bide berriutzen dabil. Olerkari zar batek au esan zun umil, «mundo ontan berriku edo bestela il».

— IX —

Kristok egia zuen txit beti oiñarri, maitasuna loturik dago bide orri. Baldin bagera kristau fedean egarri, ara ur garbikoak or guk bi iturri.

— X —

Kristo egiagatik gurutzean illa, gaurre egi zalea da martiri pilla. Kristauak jo bear deu egiaren billa, naiz bide ori izan gogorra ta zaila.

URTXO BATEN PIAIA

Doiñua: «Garaziko igande bat»

I

Mixerio hau ez du aspaldi gertatua da Garazin: denak andregai eta gizongai baitira ezkondu aintzin. Bi mutil gazte urtxo beraren ondorek biak zoazin, zer gertatzen da urtxo berari dabilzalarik ihizin?

II

Gauza bitxia gazte delarik izaitia amodio, ta bereziki sentimendu hau balinbada enganio. Zonbeiti leial egoitia gaur ez du deusere balio. Batek ikasi izan du hori gosta ondoan kario.

III

Neska eder bat ateratzen da Donobaneko xokotik. Xinplea da ta solastatzen da nornahirekin gogotik. Baigorriar bat ibilki zaion gau eta egun ondorek. Ta senargaiak izkiriatzen ardura San Frantziskotik.

IV

Badakizue zoin luzea den lagunik gabeko denbora, hortakotz aise urtxoa zoan bigarrenaren ondore, neska batzuer debrukeria etortzen baita gogora, mutiko hui erran izan du goazin San Frantziskora.

V

Ameriketan zu ta ni biak laster gira laketuko, sos aintz ere irabaziko lanari lotu orduko. Mutikoak hau erran baitzian bere lagunak lekuko, beraz, goazin lehen bai lehen piaia dut pagatuko.

VI

Gazte den batek ixtorio hau jakitea arras on du. Amerikara joateko, beraz, baitziren biak konpondu. San Frantziskorat neska joan zen mutiko onaren kondore. Hau han utzi ta urte berean bertzearekin ezkondu.

VII

Gaixo gizonak ordu berean galdu izan du burua, ohartuz jada galdua zela maite zuen aingerua. Berriz ikusi nahiko zuen Euskal Herriko zerua, harekin galdu izan ez balu berriz jiteko dirua.

VIII

Neskarengatik utzi zituen etxea eta familia, bainan gizonak ez du agertu behar sobera ulia, neskak batzua hola baitira bali ahala balia, egin arazten ahal dautzute munduaren itzulua.

IX

Neskak hori geroztik dago Ameriketan andere, badu kintal bat urgulu eta bertze hainbertze botere. Amerikano aberats baten ontasunak ditu bere. Holako batek enganatuko du bere senarra ere.

MENDIBURU

— XI —

Ondo eraman nai badeu guk kristau biziña, maitasuna gabe alperrik gabiltza. Maitasuna bakarrik ere da gauz utsa, maitasunez bear deu lanean ekintza.

— XII —

Egia azaltzeko beti egon gertu, naiz askok guri gauza ori ez onartu. Maitasunak bultzata alkar besarkatu, lagun urkoa anai bat bezela artu.

— XIII —

Artzai eskorta asko gaur ustutzen asi, bide ortatik ez leike gauz onik ikusi. Artzai askotxo dabilz otsoekin nasi, argatikan ardiak dijoaz iesi.

— XIV —

Ardiak biltzekotan lengo eskortara, komeni da artzai batzuk zerbait aldatzera. Egizko larrean nai badeu bazkatzera, joan gaitezen Kristo besarkatutza.

Jose M. ETXALUZE

OTOK ZAHARRA ETA EKATZAK BERRIA

Hitz horietan esanaz botatzen du umeak bere hortz txiki, bigun, ustel, eroria, sutara. Erraz eskatzen dio haurrak hori suari, bai bait daki lehengoa baino gogorragoa, haundiagoa eta iraunkorragoa jaioko zaiola berria.

Horiex berbera eskatuko genioke gabon enberrari urtearen bukaeran: «otok urte zaharra eta ekatzak berria». Ez jakin, ordea, hobe izango denik.

Osasuna, jana, etxea, ibilpidea eta beste izan ditugu ordu gutxi barru amaituko den urtean. Gutxiagorik ere bazukean batek baino gehiagok. Halere bada urtearekin batera desagitea nahiko genukeen gaitzik.

Gero eta haundiagoa egiten ari den dirudunen eta dirugabeen arteko koska izkutatzea nahiko genuke; nagusien eta langileen arteko tirabirak zuzentzeko legemolde egokia sor dadila; gizartearekiko hausi-maui guztietan herriak parte hartzeko bidea izan dezala; lanik eza buka dadila; ikaspidetako eta kultur bideak denentzat irekiak egon daitezela; gizonaren eta herrien eskubideak behar bezala aitortuak gerta daitezela; gizon eta herri bakoitza bere buruaren jabe izan dadila; bakoitzak bere iritzia agertzeko, eta bestekin biltzeko eta elkartzeko duen eskubideari ateak zabal diezazkiozala...

Hori guztia eta gehiago eskatuko genioke gabon enberrari urte zaharra sutara botatzerakoan. Izan ere urte beltza izan da ia amaitu zaigun urtea. Gero eta beltzago egin zaigu, gainera. Beltzez aspertu eta ikaratu gaitu.

Jaioko den berria ez da zuriagoa izango, ordea. Beltzagoa izateko arriskua du. Izan ere zail da guraso beltzetatik ume zuria jaiotzea, beltzgorria gehienaz ere. Beltzak eta gorriak ikusi beharreen gerta gintezke, beraz, datorren urtean.

Besteak beste, lana eta dirua urrituko dira, etxe askotan, eta gastabideak ugalduko. Urdail gosea haserre da. Zirt edo zart egiteko zorian jartzen du gizona goseak. Gizarteko hausiak gorbizituko dira, noski, lehenaz gainera. Asko zirikatzen den astoak maiz du ostikoa. Ostikoa hasiz gero, berriz, gogorrena eta maltzurrena ohi da nagusi.

Onez konpon daitezela hausi guztiak nahiko genuke. Baina hori ez dago ezinean dabilenaren esku. Min duenak egiten du garrasi. Inork ez diezaioke garrasi egiteko eskubiderik ken. Ahoa estaliatzen ez da minik kentzen.

Konpon-bideak, zuzen-bideak behar ditugu. Okerbidetik okerra besterik ez daiteke gerta.

Bihurgune asko zuzentzeko bideak nahiko genituzke datorren urtean. Elkarriketarako bideak irekitzea nahiko genuke.

1974garrengo urtea baino hobe nahiko genuke 1975garrengo urtea.

Horretarako, berriz, besteak beste barkamen osoa eskatzen dugu zigortu guztientzat Gotzaiekin batera.

Agur Urte Zahar. Ongi etorri Urte Berri.

BOURASSA PARISEN

Interesgarriak izanik ere, nork irakurri ditu Bourassak Parisen esandakoak?

Frantzian izana da Abenduaren 3, 4 eta 5ean Quebec-eko gobernu-burua; eta, A.M. Carron eta F.M. Monnet kasetariak bildurik, haren iritzia azaldu ditu xeheki «Le Monde» egunkariak (XII-3).

Robert Bourassa «federalista» da; ez, alegia, Quebec osoki bere buruz jarri eta Kanadatik zeharo bereztearen aldekoa. Bourassa, hitz batez, «moderatu» da irizpidez, erdibidekoa; eta areago izan da egun hauetan Parisen Quebecoko gehiengoaren izenean ofizialki mintzatu delarik.

Zein da erdibide epel hori, beraz?

—oOo—

Edozein «euskeromano» baino askoz ere gogorkiago hitzegin du Bourassak. Horra sorpresa! «Oportunismoa»k eraginda omen den Quebecar honek, «esenzialista» eta «chauvinista» izenak mereziko lituzke aisa gure herrian!

Hona hemen Bourassaren bira: «Kultur-nagusitasunaren aldeko ene politika-bidean, 22. legea da atalik funtsezkoena».

Zer da, bada, «funtsezko» lego hori? Honatx hemen «Le Monde»k berak azaltzen duena: «Joan den Uztailaren onartua izan den 22. legeak Quebecoko

lege-hizkuntza egin du frantsesa. Beronen erabilbideak probintziako bizi-maila askotan ikutzen du, hala-nola ekonomiarena (orain arte inglesa zen gailen), hezkuntzarena, eta are kartelgintzari buruzkoarena ere».

—oOo—

Azalpen labur honek ez du dena esaten, ezta laurdena ere. Harrigarriak dira, gonbarazio baterako, 22. lege horrek ekonomiarekiko munduaz erabaki dituenak. Hona hemen adibide bat: «Frantsestuturik dauden lantegiak, edo-ta frantseskuntzan barrera abiatu bederen egin direnak, eta ez besterik, has daitezke gaur negozio-harremetan gobernuarekin, laguntzak jasotzeko, kontratuak sinatzeko, eta abar». (Le Monde, 1/2-XII, 32. orr.). Quebecoko gobernuak, hitz batez, ez du aurrerakoan onartuko ekonomiataleko harremanik inglesiz egitea (frantses izkribuarekin batera ingles itzulpen bat ere erastea) onartuko badu ere...).

Horrelako jokabide gogorrok ez hartzekotan, galdurik sumatzen dute beren burua Quebec-eko... erdi-bidearen aldekoek! (Honi guztiari buruz, ez zaio inori damutuko «Le Monde»k Abenduaren 1/2an argitara dituen 20 orrialde berezi eta mamitsuak irakurtzea).

Oso larri daude han, bai, erdibidekoak. Zeren eta, Quebecarren artean, % 78-ek bakarrik hitz egiten baitute gaur frantsesez! Baina —diote— hauxe larria! Bulego-enplegatuen artean % 78 ez, baina % 67 baizik ez dira frantsesdunak; osagileen eta ijeneruen artean, berriz, guztiago: % 55 baizik ez; eta 20.000 dolarretatik gora irabazten dutenen artean, % 10 baizik ez. «22 bill» horren behar gorria egoera hits horretan funtsatzen dute Bourassaren aldekoek. Erdibideko direnek, berriz diot.

—oOo—

Bourassak «kultur-segurantzia» nahi luke bere herriarentzako: «kulturraren alorrean ez dugu nahi Quebec gurea ez den gehiengo baten eskuetara erortzea. Zentzua baizik ez da bilatu behar gure nahi horretan». Ezen «guk, Kanadaren barruan frantses gutxiengoa izanik, ezin dezakegu frantses kulturraren hazkundera, gurea ez den gehiengo ingelesdunaren eskuetara utzi». «Kulturraren alorrean —ekin du Bourassak— kultur-nagusitasuna nahi dugu».

Horretarako, aginte-sailak berezi behar dira ongi; eta, Frantziarekiko loturak azkartuz, eskubide internazionalaren eremuan berrikuntzak ere eginez, frantsesastunari gogor eutsi.

—oOo—

«Berrikuntza» horiek, zeren arabera? Hona hemen egoera Bourassaren beraren hitzez:

«Kanadako gobernu-buruak bere eskuetan du erresumaren defentsa edo gerizabidea; Quebec-ekoak, berriz, hezkuntzaren arazoak. Nor bere sailean edo baranoan, horretara, nagusi eta libro dira bi agintaritzok» (=ils sont souverains).

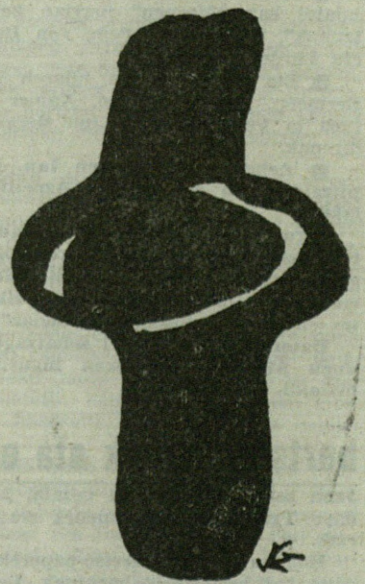
Quebecarrak, jakina denez, bost miloi dira. «Bigun»tzat jotzen dute Bourassa bertako abertzaleek; eta René Levesque-ri Alderdiak («séparatiste») % 30 boz ateratzen zituen azkeneko hauteskundeetan, 1973ko udazkenean. Askok uste du, hortaz, Quebecen Bourassa «katu epel» bat baizik ez dela...

—oOo—

Halaz ere, gure hizkuntzaren eta gure herri-nortasunaren egoera mila aldiz larriagoa izanda, «euskeromano» deitzen gaituzte «euskaltzale» (???) batzuek. Eta zenbaitek, xeru-xeru, hala dela sinesten!

Noiz arte?

LARRESORO

GURE ESKUALDEKO HIRIGINTZA

Munduko pakeari eustearen ondoren, gaur eguneko gizarteari aurkeztzen zaion arazorik latzenetakoa da hiri-eraketa.

Gaurko gizartearen itxuragabeko handitze eta ugaltzeak janari eta beste zenbait arazoz gainera, bizitokiaren beharra berehala erakusten digu.

Eta alderdi hau gogor eta kezkatia bada batzuentzat, guretzat bi bider dela aitortu behar, gure lurraldearen izaera bereziak irtenbideen ordez oztopoak eskeintzen dizkigulako.

Gaurko gure Administrazio eraketa erdiruntz zuzendua dago, baina aurrera begira banaketa baten premia larria dagoela aitortzen guztiak bat datoz.

Aldi bateko hiriari buruzko iritzia aldatu beharrean gaude, hiri handiekin loturik egongo diren giza-azotegi berezi eta egoki batzuk eraikitze bideak ipintzen saiatuaz. Eta honetarako eskualdeen indartze eta baliatze batetara jo beharko dugu.

Lurren sakabanatze egoki eta hiriak beren harremanetarako beharrezko dituzten bideen hobeagotze bat izango dira eskuarte indartze politikak honen helburuak.

Eskualde bat osatu eta bereizteko behar diren osagai batzuk hauk dira.

- Joan-etorritako bide osoak.
- Industri bilketak.
- Landak hiriztatzea.
- Nekazaritza teknikatu.
- Zerbitzuak ugaltzea.
- Lur sailak eratu.
- Herri eta hirien arteko sarea josi...

Osagai hauek geure inguruari ezartzen badizkio, Euskal Herriak eskualde-aurre bat osatzen duela laster jabetuko gara.

Eta lurralde honetan zoru libre

eskasia, zerbitzu eraketa ahula, inguru-giro zeharo kutsatua, e. a. erantzun larri baten eske ditugu.

Egoera honek jarraitzea, berehala asetuak ditugu zenbait herrialde, horregatik bada eskualde mailan eginiko antolaketa bat behar beharrezkoa zaigu. Sortuak dauden edo sortarazten diren herrialdeen arteko harremanetarako bideak egoki bat aurrez eratu beharko da. Bestalde industri hazkuntza neurritsu eta hiri inguruak arinduko dituen antolaketa bateruntz jo beharko litzateke.

Helburu guzti hauei erantzun jator bat eskeintzekotan ez gintezke probintzia bakoitzeko mugari begira, igaro zinezko hesiak balira bezala, gelditu, baizik eta begirada motz hau gaindituz, eskualde mailan irtenbideak bilatzen saiatu behar dugu.

Euskal Herriaren etorkizunak, guztiok kezkarazi behar gaitu. Gipuzkoa eta Bizkaia beste zenbait probintziakiko sailketan sartuaz gero beharrezko joeran doazela dakusagu. Dirua, teknika eta espezializazioa neurri baten edukiarren, behe-estruktura moldatu gabe eta zoru eskasi handi bat dugularik beste zenbait arazoaren artean, gure probintziatik emankortasuna urritzen ari da, beraz, Administrazio eraketa berri baten premia bizian aurkitzen gara.

Nola Bilbok ala Donostiak badute zer eginik eta zer zuzendurik hirigintza aldetik: erreken zikintasuna, zoru eskasia, joan etorri edo zirkulazioaren asetasuna...

Denenak diren arazo hauen oinarria eskualdeen artean dagoen harremanen ondorio bada, zergatik ez denon artean erantzun eta erabaki?

Eskeintzen zaigun behe-estrukturarekin, eskualdea osorik hartuaz,

—eta eskualdea esatean Euskal Herri osoa adierazi nahi dugu— ahalmen eta aurrerapen ekilibratu baten itxaropena eduki dezakegu, bestela galbidera zuzen zuzenean goaz.

Egungu eskualde bakoitza itsu itsuan bakarka doa. Zenbait arazo eta behar guztiak aurkeztzen zaizkiela eta danak batera erantzun osoago bat eman diezakeela ohar-tu gabe.

Reforma del Regimen Local edo deritzan lege bat aurrera bidean doala dirudi, baina gure premiei erantzuneko dien ustea izatea eta itsuak gaila aitortzea bat litzateke.

Erdiruntz eta gehiegizko bulegokrazi bati begira egon beharrean, geure aldetik garaiz eta argi eta garbi geure eskualdeko arazoei erantzuneko dien hiri zerbitzu eta erakunde batzuetara jo behar dugu.

Garai bateko erdiratze joerak, pixkanaka akats eta erantzun ezin gehiago dargizkigu, eta, hori dela bide, gaur eguneko berriro banaketara goaz, eta, pixkanaka ugariago diren arazoei eskualde mailan erantzun errazagoa eskeinitzeko itxaropena zenbait frogaketa ari dira egiten munduan eta batipat Merkatu Batua osatzen duten erresumen artean, eta nahiko fruitu onak ematen ari dela aitortu behar.

Beraz, Europako ateetan dagoen Euskal Herriak, lehen esa dugun bezala eskualde-aurre bat osatzen badu, bere buruari eta arazoei osoki berak erantzuneko dien eskualde osatu bat eratzen saiatu behar du, guztiok ditugun ahalmen eta indarrak batu eta horretara zuzenduz.

Antton Ibarguren

zeruko
ARGIA

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoek argitaratua. (Kale Nagusia, 50-1. Bur-lada - IRUIÑEA).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 41 95 88

ARPIDE SARIA:

Barruan	350 pezeta
Korreo batasunetako herrietan	400 pezeta
Atzerrietako beste herrietan	420 pezeta
Airez	Aldez aurretik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 9 nazatz

Moldiztegia eta Idazkola:
«Gráficas Navas»
A. Adoain, 1. IRUIÑEA
D.L.: NA. 80-1963

Xalbador, "Mendaro Txirristaka" Sariaren irabazle

berriak-berriak-berriak-berriak-ber

Hilaren 28an, Gabona-74 deitu izenburpean, kanta jaialdi bat eratzeke da Eibarko Astelena pelotalekuan.

Benito Lertxundi, Pantxoa ta Peio, Lupe, Gontzal Mendibil eta Gorka Knorr kantariak hartuko dute parte, baita Sakabi eta Egañazpi trikitilariak ere.

● Egun berean, Zuberoako Maulen, Ipar aldean ohi ez den kanta jaialdi bat eratuko da. Bertan biltzeko dira "Oihartzunak", Ibai Rekondo, "Oskarbi", Jon Bergaretxe, Maite Idirin eta Mikel Laboa.

● Deban, urtarrilaren 3an, "Soroen Ferixa" dela eta, Senperen gertatua deritzan antzerkia aurkeztuko da.

Uda aldean hasi zen Debako bertako talde bat Larzabalen obra ezagun hori prestatzen, eta hona, agindutako epe barruan, herrikideen aurrean egingo duen lehenbiziko aurkezpena.

● Antzerkia ere Elgetan, Errege bezperan eratzeke omen. Elgetako bertako gazte taldeak Maite ere izeneko obra agertaraziko du.

● Urtarrilaren 4ean, berriz, Antzuolan, beste kanta jaialdi bat. "Moruen" herrian kantatzeko dira "Oihartzunak", Pantxoa ta Peio, Jon Bergaretxe, Xabier Lete eta Lurdes Iriondo.

● Eta biharamunean, hilaren 5ean, beste hoiatiko bat Bermeon. Lurdes Iriondo, Xabier Lete, "Oskarbi", Pantxoa ta Peio, Lupe eta Jon Bergaretxe dira kantatzeko direnak.

● Azken batez, hilaren 7an, Marzelino Aizpuruaen hitzaldiarekin ekingo zaie Azpeitiko II Saiakerak direlako.

Hiruzpalau hitzaldi eta jendaurreko elkarrizketa batek osatuko dute, eta Antropologia gai nagusiaz aste guztia iraungo. Azken hitzaldi Joxe Migel Barandiaranek emango du, berak beretzat bereziki hautatutako gai batez eman ere, "Euskal Mitologiak" alegia.

Datorren astean berri zehatzagorik eman ahal izango dugu Aranzadi Taldearen inguruan burutzen ari den hitzaldi sail honetaz.

bertso-paperak eta euskal prentsa

Joan zen astean aipatu bezala, jakinaraziaz dira "Mendaro Txirristaka"ren omenez eratutako bertso-paper sariak.

Hogeita hamasei bertso-paperek hartu dute parte, hogeita bat bertsolari burutuak. Lehen saria Xalbadorrek irabazia du, bigarrena Mendiburu eta hirugarrena Imanol Lazkanok. Horrez gainera, Txirristaka zenari buruzko bertso-paper onenari zegokion sari berezia Jaber Urbietak irabazi du.

● Sarietako araudiak zioenez, bertso-paperek behar zuten edozein egunkari edo aldizkari argitara emanak izan.

Era honetan, erabateko zehaztasunik ez badugu ere, parte hartu duten hogeita bat bertsolarietatik, hamabi-hamalauren batek edo, "La Voz de España" egunkaria bidali ditu bere bertsook, "Nere bordatxotik" deritzan sailera.

Kontutan hartu beharra dago, "Basarrik" baduela izen bereko beste sail bat GOIZ ARGIn, baina bertso berri gehienak erdal egunkarian argitara emateko zirela, non-bait.

● Guzti honek euskal prentsa ofizialtasun eza adiarazten digu, alde batetik, eta, euskaraz zein gaztelaniaz irakurri (gaztelaniaz sarriago apika), hainbaten euskal mundua idi-dema, haizkolari, harrijasotzaile eta bestelako probatan mugatzen dela, bestetik.

Aski adiarazgarri, bestalde, lehen hiru sariak irabazi dituzten bertso-paperak (Xalbador, Mendiburu, Lazkanok), ZERUKO ARGIAN argitara emanak izan direla, euskal kontzientzia eta jakintza maila elkarren ondorengotik joango balira bezala, edota, bertso jartzaileak hobeak diren neurrian euskal nortasun handiago baten jabe ere badirela erakutsiz.

● Euskal kazetaritzak promozionatzeko premia izugarria du, eta kasu honetan behintzat, bertso-paperak nahi eta nahi ez euskal aldizkariaren baten argitaratu beharra, urrats bat litzateke.

Azken batean, gure egoera ikusiz, ez dut uste horrelako erabakirik hartzeko lotsa izan behar dugunik. Lotsagarriago da, nonbait, bertso-jartzaileak izan, hiru bertso moldatzeko dela-ta nork bere burua inor baino eus-kaldunago eduki eta, hala ere, erdal egunkari batera jo-ta erantzunak... bertsoz erantzun ere!

aranzadi ikastola

Orain dela zenbait aste, Bergarako Aranzadi Ikastolak bere Batzarre Nagusia eratu buen, eta batzarre haretako xehetasun eta gora-beherak argitaratu eman berriak dira agiri apal bezain irakurgarri batez.

Lehen eta behingoz zenbait burutapen egiten da Bergarako euskal giroaz. Badirudi kezka bat badela gurasoen artean, eta horra Ikastolak duen harrera ona, seme-alabak ikastolara bidaltzea kezka horren ezagugarri izan bait daiteke.

Aranzadi Ikastolako Zuzendaritzak gorago jo nahi luke, ordea, "Ez da aski haurrak ikastolara bidaltzea" —dio—. Euskal giroa, "euskaltzaletasuna sortu behar dugu etxean, lagun artean, kalean, herrian... haurrak guri zer ikusi, hala ikasi".

● Bergarako Ikastola orain dela zazpi urte sortu zen, eta 610 ikasle ditu gaur egun (213 eskolaurrean eta 397 O.H.O. delakoan) eta 23 irakasle, lizentziatu, eskola-maisu eta andereñoren artean. Baita euskara eta euskal dantza maisu bat, instruktore eta psikologo bat ere.

Ohizko ikasaldiez gainera, hizkuntzak ikasteko ikus-entzun sistema berria jarria da, eta dagoeneko eskolako orduetatik kanpora hasiak dira 25 neska-mutil ingeles ikasten.

Euskaraz ez dakiten gurasoentzat ere euskarazko ikasaldiak moldatuak dira, baita pedagogiari buruzkoak ere.

● Guzti hau guti biltzen, Psikoteknia Langelan bat muntatua da, ikastolaren inguruan sort daitezkeen premiei erantzun bat eman ahal izateko.

Bost, sei, zazpi eta zortzigarren mailako ikasle nagusitxoan gidari, atzeratu samarren lagungarri, O.H.O. delakoa amaitu aurretik ikasleonek joerak denboraz ezagutu eta egokiago izan dakien ikas-motaren kontseilari, guraso eta irakaslearen arteko harremanak estutzeko, eta beste edozein kasutarako moldatua da, hain zuzen, Psikoteknia Langelan hori.

● Bada beste arazo bat ez hain "pedagogikoa", gure ikastolatan sekula falta ez dena, diru arazo alegia.

Bergarako Ikastolak, ordea, "Real Seminario"ko geletan ari denez gero, eta oraingoz behintzat ikastolari egin beharrik ez, polito asko gairiditzen du beste hainbat herritan larri baino larriago den diru-arazoa, urtean barruan duen zuloxoari aipagarri ere ez deritzagutu eta.

Hitz batez, ba, Bergarako Ikastola zoriarekin abiatu batetan ikusten ahal dugu, haseran zuzendaritzak salaututako giro eza eta aditzera dugun zenbait petrakteria izan ezik. Baina hau ez da diruz konpon daitezkeen zer-bait, gurasoen ahaletzeak bakar bakarrik baizik.

Bergararrok dute hitza, Ikastolako irakasle eta gurasoek bereziki.

sei idazle plazara

Durango Lihuru Azokan anuntziatu bezala —inprimategi probak orduan ikusi ahal izan genitune hain zuzen— JAKIN argitaraldiak Sei idazle plazara delakoaren lehen alea argitara eman berri digu.

Honako lehen ale honetan Koldo Mitxelena, Larresoro eta Gabriel Aresti idazleen zenbait lan aztertzen da ideologia eta pentsakeraren aldetik, eta otsailaren edo agertuko den bigarrenaren, Gurutz Ansola, Gotzon Garate eta Joxe Azurmendirenak aztertuko.

Lehen hirurokin, 1950. urte ingurutik hasi eta, gaur arteko epea nahi da agertarazi, eta ondorengo hiruarekin, aldiz, 1970etik honakoa. Garai bateko zein besteko azterketa "Begiarmen" deitu izenordez egina da.

● Zenbait "aintzin oharren" ondoan —kritika hau zein asmo eta irizpidetan burutua izan den eta zer liburutik erabili diren kritikagarrak— hiru sail nagusitan banatzen da lehen ale hau, idazle bakoitzari dagokion kritikaren arabera, hain zuzen.

Asmoz edo, idazle bati nahiz besteri buruzko azterketetan kritikagileek irizpide berdintsu edo antzerakoak erabili nahi izan badituzte ere, ondorioak bestelakoak izan dira.

Koldo Mitxelena eta Gabriel Aresti dagozkien kritikak ulerterrazago diren artean —biziagoak, interesgarriagoak, gai gehiagotan barrena barreiatuak eta sarri asko idazle bakoitzaren inguruko giroaren adiarazgarri—, Larresorori buruzkoa, ordea, aspergaitz samar dakioke

SEI IDAZLE PLAZARA

1. Mitxelena, Aresti, Larresoro

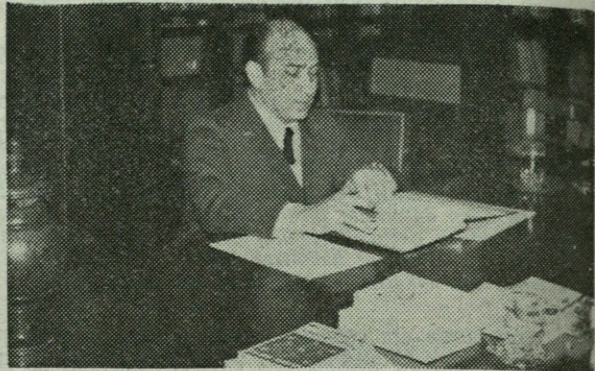
Begiarmen

irakurle arruntari, gai konkretu bakar bati atxikia bati-bat, aski zientifiko eta astuna, hiruretatik laburrena berau bada ere.

● Liburuki guztiz interesgarria, hasi eta buka irakurtzeko (zer gauza hobegorik edozein liburutik), euskal kritikagintzan eraz eta molde berria. Paulo Iztueta eta Jokin Apalategiren Marxismo eta Nazional Arazoa Euskal Herrian deitu liburua izan ezik, antzekorik ere Euskal Herrian sekula egin gabekoa, apika.

Egileek diotenez, azterketa hauen xedea "gure herrian ideien mundua nola dabilen ikusi" da, eta beren hitzak errepikatuz, "liburu honek kritikagile izan nahi du. Ideiak kritikatzin dira, ez pertsonak; eta ez da kritikatzin, dagoena lurperatzeko, dagoenetik hobetuz joateko baizik". Halakorik, gero, gure artean!

Kritika, egiazko kritika eza salatu izan da euskal kulturgintzan, idazleak baino, kritikariak agertu zaizkigu oraingoan plazara.

Felipe Yurramendi

hiru edo lau

Zornotzako (Amorebieta) "Zornotza" Kultur Elkarteak poema sariketa bat eratu du. Gaia "Euskal Baserrria" jarria da, Euskal Herrian bizi diren hamabost urte arteko neska-mutilek hartu ahal izango dute parte, hoguei ahalpaldiz gehien bat.

Azken epea abenduaren 31an amaitzen da, eta olerkiok bidaltzekotan honako zuzenbide honetara: S.C.R. Zornotza. J. Alzaga, 4 - Amorebieta. Bizkaia.

● Prestatuak dira oraingoz "Agora" Sariak, saiakera nahiz antzerkiak.

Saiakerari dagokion lehen saria 40.000,— ptakoa izango da, Gipuzkoako Aurrezki Kutxak eskainia. Lanok argitara gabekoak beharko dute izan, euskal literaturari atxikiak, eta laurogei orrialdez gutienez.

Antzerki saria ere 40.000,— ptakoa izango da, Donosti-Aurrezki-Kutxak eskainia, eta argitaratzeko nahiz 1973 eta 1974 urteetan argitaratutako lanek parte hartu ahal izango dute.

Epea, 1975. urteko otsailaren 28 amaituko da, eta lanok zuzenbide honetara bidali: Agora, V. Pradera, 10-2, Donostia.

● Hilaren 15ean bukatu zen Zarautzen Lizardi zenaren omenez eratutako hamabostaldia. Azken egunean, hilaren 15ean, beraz, "Olerkari Eguna" eratu zen, zenbait euskal poeta guztiz ezagunen elkarrizketa eta olerki irakuraldiaz.

Egun berean, "Lizardi" Saiakera Sarietaren parte hartu zuten idazlanak liburu batetan bilduz agertarazi ziren, Lete, Zelaieta eta Lekuona idazleek burutuak eta JAKIN editorialak argitara emana.

Hamabostaldi honen barruan hasia da bestalde, Lizardiaren omenetan eraiki nahi den oroitzaharriaren aldeko diru biltzea. Arazoa ez da, noski, zarautzarrena bakarrik, eta guztiok beharko dugu apur bat lagundu, eskuindarrek batik-bat, hainbatek dienez eskuindarrok bait dute (bait dugu) diru asko eta ideiarik guti.

Azken batez, dirurik gehien emango duen jendea, herri xheha izango da, beti bezala, eta udaberri inguruan ikusterik izango ahal dugu Lizardi bere jaioterrian zor zaien oroitzaharria?

● Beste maila batean, oraindik orain "anka" gainean dabilen gizonez denez gero, omenaldi bat zor zitzaion, bai, Aretxa I harrijasotzaileari, eta egin ere egin zitzaion hilaren 15ean, Berriren.

Aretxa I aparteko maisu izan dugu Bizkaian, eta arestian, hain zuzen, harrijasotzaile eskola bat sortarazi du.

Aretxak ez omen du gehiago harriak jasoko, gaixotegi eta irakaskintzaren alde izan ezik. Hainbatetan ikusi dugu Aretxa horrelakotan, eta badakigu jakin "irakaskintza" esaten duen tokian, "ikastola" gura duela esan. Zorionak bai, Aretxari. Eta eutsi!

Azkenik, Urte Berririk onena opa diet irakurle guztiei, eta, batez ere, ipar aldetik nitaz gogoratu diren Mikel Urteaga eta Amaia Aseginolaza adiskideak, baita Eguzki eta Haiz semetxoek ere. Gurasoen kemenik ez dakiela behintzat falta.

rakasletarako lehiaketa

Maria Dolores Agirre Aizpurua izan da hainbat urtetan Donostiako Udaletxeko euskara irakaslea. Ezaguna da Donostiako radio entzuleentzat bere abotsa. Baita Santo Tomas egunez antzerkita joaten ginen guztiontzat ere. Lanari uzteko urteak heldu zaizkio Maria Dolores Agirri. Zorionak!

Honen hutsunea betetzeko lehiaketara Felipe Yurramendi Larburu, urnietarra eta Juan Antonio Letamendia, donostiarrak azaldu dira. Abenduaren 19an eta 20an izan dira euskara irakasletarako lehiaketa hauek, goiz eta arratsalde.

Mahaiburuko: Javier Arbide, Salbador Moreno, Kabanask, M.ª Dolores Agirre eta Don Manuel Lekuona izan dira.

Era guztietako saiok egin behar izan dituzte bi lehiakide hauek; batpateko ahozko saiok eta idatzizkoak. Lehiaketa bizia jo ondoan 18 eta 16 geratu dira. Felipe Yurramendiri eman zale Donostiako Udaletxeko euskara irakasle kargua.

Gauzatxo bat baino gehiago esan daiteke, agian, lehiaketa honetaz. Baina ez gaitzen aurreraegi joan. Zorionak, Felipe.

HAZPARNEN; LABORANTZAKO IKASTETXE BAT

Oraino ere, nekazarien artean gehiegi entzuten da «zizari» pikatzeko ez dela eskola beharrik. Alta bada, zein aldakorra dugun gizaldi hau! Lur lanean berean, zenbat bide berri... Eta frantses erderan erraten den bezala, «modari jarraitu behar, edo herritik lekutu».

Orain guztiak laster doatza. Lehenago esperientziaren bidez, emeki emeki ikasten zena, askotan denbora gutiz guretu behar dugu. Bistanda beharrezkoa dela beti esperientzia. Baina gero eta gehiago eskolatatu behar du nekazariak.

Lehen ere bazuen bere gisako jakitatea, eta ez tiki. Ez da errateko baizik: laborantzatik sortuak dira oraindik zibilizazioa, bizipide eta biziera gehixenak.

Hargatik, ez zen hanbat aldatzen jakitatea: aita-metarik ikasia, bizi osoko egoki eta on zen.

Orain aldiz, oro zein laster arraberritzen diren nekazariak behar dituen guztiak: ongaru, erremedio, hazi, arraza, tresna, zaldari eta abar... prezioak ez aipa ere.

Ofizioko jakitate bereizietarik at ere, beste guztien haina ikasi behar du laborariak; bestelan beti azkena izanen baita.

Bestalde, badira lur lanari lotuak, edo huri hurbil dauden ofizio berri batzu: lur edo esne ikertzaile (aztertzaile), teknikari, kontseilari, kooperatibetako enplegatu, eta abar...

Hiru helburu edo jomuga horientzako eginak izanen dira laborantzako eskolak, eta bereiziki Hazparnekoa.

IRAKASKUNTZAREN HIRU MAILAK

Hau 1960 urtean jaio zen lehengo kolegio zaharren saihetsetik, Teknika ikasgiaren aldean, hunetin batean.

Hiru mail dauzka nekazari eskola huntako irakas-kuntzak.

1.—Gazte batzu 13-14 urtetan sartzen zaizkigu «lau-garrena» deitzen dugun klasen (hemen zenbaki edo numero haundiena klasa da tiki, apalena, gazte-ena). Hor beste kolegioetan egiten diren ikasketa bertsuak egiten dituzte: Frantsesa, matematikak, hizkuntza bat (Espaniar erdera) eta abar... Bi urtez etsamin ofizial bat apailatzen dute: «brevet» edo «B.E.P.C.» delakoa. Zoritxarrez, laborantzarekin deus ikustekorik ez du, edo hain giti!

Bi ikasle mota etortzen zaizkigu horra: Laborari gaiak eta hiritarrak.

Laborari gaiak puska bat eskolatzera datozkizu, bistan da. Baina ez lukete hain hortan gelditu behar, ezen ofizioak gaiak ez dituzte hanbat hunkitzen 4garren eta 3garrenean (Lurraren eta onkailuen ezagutza, eta abar...).

Hiritarrak, askotan beste eskola batzuetan nekez arizanak ditugu: osasun eskasaren ondorioz atzertuak, errestasun gutikoak, familia bereizietako semeak...

Holakoek ere nonbait behar dute. Hazparneko ikasgiak bere dohain bereizia, edo fama bikaina behintzat badauka, laborari gaien bezala, holakoen aurrera eramaitako.

Andana bat hortik teknika ikasgian sartzen da, edo ta ofizio tiki bati lotzen (posta edo korreo...) One-nak (laborari eta hiritar) gero aholaz bigarren mailan sartzen zaizkigu.

2.—2garren, lehen eta terminala (azken) klasetan, B.T.A. dalako etsamin ofiziala dute: hau, «Brevet de technicien agricole», Teknika larien etsamina dugu.

Batxilatoaren hainekoa da: gai berak hunkitzen ditu, nahiz ez beti hain sakonko, matematiketan, adibidez, eztixago gelditzen da.

Baina bestalde, teoria mailan behintzat, laborantzako gailu buruz itzulia da zinez eta ofizioko goiti-beheiti hurbil danik jarraitzen dira gure ikasleak: hala nola ikasten dute lurra nola ikertu eta ondu behar den... landareri zer onkailu eman... kabalak nola hobeki aukeratu eta artatu... etxaldeko konduak atxiki, lan bidetan eta irabaz bidetan hautuen ez itxuki egiteko...

B.T.A. horrekin, zer egin dezakete gazteak? Lur lanari lot daitezke, bistan da, eta gero ta ugariago dira hain horrekin baserrirat itzultzen zaizkigun ikasle ohiak. Laborantzako Ministerioaren eta Sindikatuen arabera, beharrezkoa da orain, nekazari gai batentzat, B.T.A.ren haina (iplomarekin edo gabe).

Beste batzu, laborantzari hurbil dauden industria eta serbitzuetan sartzen dira: arkailu, zaldari, bihi (Ale) tresna fabriketan edo saltegiatan, kooperatibetan, diru kutxetan, e.a...

Azkenekotz, B.T.A. dutenek ikasketeri eskola haun-

diago batean jarrai daitezke: gehien bar goi mailako teknikalarien (Brevet de Technicien Supérieur) delako diploma bi urtez antolatzen duten ikasgiatan.

Hemen berean horrelako sail bat 1970 urtean ideki genuen. Baina zoritxarrez, 1973an hetsi behar izan dugu, ikasle guti baigenuen. Beraz, toki urrunetara joan behar dute gure ikasleak.

3.—Duela urtea xasaturik, sail berri bat ideki dugu: baratzekariaren ikasgia.

Hor hamabost-hamasei urtetan sartzen dira, B.E.P.C. delako «brevet» ttipiaren ondotik. Bi urtez apailatzen dute B.E.P.H. edo «Brevet d'Etudes Professionnelles Horticoles» delako baratzekariaren etsamina.

Baratzekari ofizioek leku bat hartzen ari dute Ipar Euskal Herrian, dela legumen eraikitze (ikus Etxamendi eta beste euskaldun zintzo batzuen berotegiak) dela hirietako landare, lore ta pentzen apaintzeko.

Hain zuzen, bigarren mota huntakoa da Hazparneko Baratz ikasguntza.

Itsa aldeko eta Gaskoin herri hurbileko hiriek jan-danik badute baratzekari eta baratzekari trebe ta argituen baharra. Horien arrakasta haundituz joanen da, ikertze batek erakutsi digun bezala.

OHAR BATZU

Laborantzako ikastetxe hunen erakaskuntza ikusiz, behar bada harrituko da nekazari bat baino gehiago. Baina guztiaren ulertzeko, huna beharrezko argibide zenbait.

Jakin bahar da Estatuaren legeak zuzentzen duela ia erakaskuntza guztia, dela erakaskuntza orokorra, dela nekazaritzakoa.

Gutienik hamasei urteak arte ikasle dago gaztea. Laborantzako ministerioaren ardurapean dago nekazaritzako erakaskuntza.

Diosesako eskola katoliko bat da Hazparnekoa. Baina Estatuak ezagutzen eta laguntzen du, diruaren parte bat luzatuz.

Beraz, Estatuaren baldintzak onartu behar ditugu, nahi ala ez: ministerioak zuzendutako programak bete behar ditugu. Lizenziatzaile edo ingadore diploma beharrezkoa zaigu. Baina diosesak du aukeratzeko gure buruzagitza, eta hunek gaitu ordaintzen.

Frantsesez egina da erakaskuntza guztia, salbu arrotz izkuntzena... eta astean behin euskaraz ematen dutan ikasaldia! Ez uste izan, beraz, hain liberala denik Frantziako legea.

Hargatik askok pentsatuko du oso teorikua izanen direla gure ikasleak, eta esku lanaren maitasuna galduko dutela. Hori ez dut uste, zeren eskolaren ondoan etxalde bat badugu, eta hor gazteek lanetan parte har dezakete: tresna berriei behi deitzen e.a. Bestalde, udako bakazioetan, azken bi urtetako ikasleek hilabete bi egonaldi egiten dituzte baserri serioetan. Laster ikusten da ofizio maite den ala ez.

Gure ikastetxetik atera diren gazte asko ikusita, segur bezala gaude ez dugula denbora hemen galtzen. Ez dugu halare urgulutan sartzerik, ezen kezka larriak baditugu.

GURE KEZKAK

112 ikasle ditugu. Ez doa ez gutituz, ez ugartuz, horien lerroa. Baina biziaren prezioa baino emekiago doa gobernuaren diru laguntza. Ez da beraz, gero eta aisago ari beharra gure buruzagitza. Geroari begira, kezkatu gaude ikasleok. Erakaskuntza merke segurtatu nahi du gobernuak, eta norbaiten gain eginen du: ikasleen eta irakasleen gain, ez?

Inflazioaren aurkako gudutan sartzen ahal dugu sail hau. Guduka hori laborariaren gain egiten da ugari eta hori ere ez da laborantzako erakaskuntzaren fagoretan. Ezen gutituz joanen da nekazarien lerroa. Hala jarraituz, zenbat izanen dira bihar?

Eta zenbat, gure eskolara etorriko diren laborari gaiak?

Baina kezka horiek ez gaituzte jo behar, baizik akulatatu eta bultzatu. Hamalau urtez herstu eta larri-une haundiak izan ditu gure ikastetxeak. Orain arte beti zutik atera gera. Geroan ere zerbaite eginen dugu, gure beharrik, baldin bada.

Laborantzari izanen ote da bihar Euskal Herrian? Edo nork haziko gaitu?

J. L. DAVANT

IRASKINTZA ETA GIZARTEA

Bukatu da aurtengo ikastaroaren lehen aldia. Guraso askoren kezka nabaria, haurraren notak nolakoak izan diren jakitea izango zen. Zer egin du gure mutilak? Ondo atera al da gure neska?

Haurra, berriz, urduri. Ondo atera ez bada etxean ez dira gustora izango eta haserre gogorren bat ere jasan beharko du. «Izan ere, alfer bat besterik ez haiz. Beti jolasean ibiltzea besterik ez duk pentsatzen. Nik ez zekiat zer pentsatzen duan!!! Horrela jarraitzen baduk, lanari laixter ekin beharko diok. Orduan ikusiko duk ona zer den».

Honelako gauzak behin baino gehiagotan entzun ditugu. Ez dira nik asmatutakoak. Zoritxarrez guraso askok ez daki bestela jokatzeko. Honela jokaturik, haurrari kalte izugarria egiten diotela ez dira ohartzen. Zer egin behar da bada? Asmatzea ez da erraza. Izan ere, haurra hezitzean eragin bat baino gehiago bitarteko. Horregatik da haurra hezitzea eginkizun zaila.

Dena den, halere, gauza bat dago garbi: gurasoak, urtean zehar, umeei eskolan ematen zaizen irakaskintzaz ezer guti arduratzen direla. Haurrak ikastolara bidali eta nahikoa egin duela pentsatzen duen zenbat guraso! Gero haurrari erritan egin eta beren burua zuritzen dute Eskolako eta etxeko heziketa elkar oso loturik daudela ez dira eta ez gora ohartzen edo behar hainbat jabetzen. Haurrak, nahiz eta azkarra izan, etxean giro egokirik arkitzen ez badu, atzera egingo duela, gauza garbia da.

Hasera batetan, haur alferrik ez da. Denek dute ikasteko min bizia Pixkana eta batipat giroaren eragina delata hasten dira ikasteari uko egiten. Giroa esaterakoan, batez ere, batez ere familia giroa dut gogoan. Etxean konpondu ezina dagoenean, haurrak ikasketetan gain behera egiten duela nabarmen dagoen gauza da. Zoritxarrez, hamaika aldiz ikusi den gauza. Alderantziz, ordea, haurrak, etxean laguntza arkitzen badu, gehienetan ondo aterako dela ziur egon gitezke.

Guraso bat umearen heziketaz zenbaiteraino arduratzen den jakiteko, urtean zehar irakaslearekin zenbat aldiz mintzatu duen jakitea, besterik gabe, nahikoa da. Bat baino gehiago, mordoxka gainera, ikastaro osoan irakaslearekin mintzatu ez den gurasoa. Zer nahi da orduan!

Horrela ezin daiteke umea behar bezala hezi. Alferrikan gabilta.

Baina ez diezaizkiegu erru guziak gurasoei erantsi. Irakaskintzaren barne egitura bera ere aztertu behar da. Gizarte batetan, irakaskintzak zer eginkizun betetzen duen ikusi behar da. Herri kulturaren baitan, ba-koitzaren nortasuna urratu gabe ahalik eta osotasun handienean haurra hezitzea, dela diogu denok aho batez, irakaskintzaren eginkizuna.

Eginkizun hori, ordea, ez da egia egiten. Nere esaldiaren ziurtasuna ikusteko, adibide bat edo beste azalduko dut. Irakaskintzak, denei gauza bera, ideiak eta pentsa molde berak irakasten dizkielarik, haur guziak begirune berdinez hartzen dituela esan ohi da. Eskolan aurrera egiten duena beraz, balio duelako izango da eta atzean gelditzen dena ikasteko balio ez duelako berriz. Iritzi hau gure artean eta beste lekutan ere oso zabalduta dago. Muinetaraino daukagu sartua.

Egia, ordea, besterik da. Nor da ain zuzen, atzean gelditzen den haurra? Zeinen semea da? Gure inguru hauetako dato zehatzik ez dugu baina beste laterrietakoak ditugularik garbi asko nabari da herriko talde xehen seme, langile, baserritarren seme-t.a. direla atzean gelditzen direnak.

Hori, nola leike? Langilearen semea tontoagoa delako? Inuzu ala maltzurra behar da izan, hala dela pentsatzeko. Arrazoi batzuen artean bat bada besteak baino eragin gehiago duena, nere ustez. Langilearen semea, adibidez, gaizki ateratzen bada, eskolak interes batzuk zaintzen dituelako da. Irakaskintzak haurrak desberdin hartzen dituelako, alegia. Eskola denentzat ez da berdina. Ez ditu gizarteko diferentziak puskatzen eta gaintzen.

Irakaskintzan erabiltzen den mintzaira, adibidez, ez da, ain zuzen, hau guzientzat berdina. Langileen sementzat edo nekazarien sementzat ulergaitzagoa da haundixki jendeen sementzat baino. Hauentzat etxeko mintzaira eta irakaskintzan erabiltzen dena berdintsuak dira. Horientzat, berriz, koska haundiagoa dago. Horrez gainera, etxean erabiltzen den hizkuntza eta eskolan erabiltzen dena desberdina bada, eragozpenak gehitu egiten dira.

Bestalde, irakasten zaiona eta herri xehearren semeak bizi ohi duna oso bi mundu desberdin dira. Irakasten zaionak bere bizitzaz ezer ikusteko guti du. Haur honi sustrairik gabeko gauza zaio. Mintzaira ez eza-guna batetik eta mundu desberdina bestetik, haur honek eskolako etorkizuna, nahiko markatua dago hasera haseratik. Aurrera egitea nahiko zaila izango zaio.

Zoritxarrez, haurrak ikasteko ez duela balio eta lanean hastea litza-keela onena pentsatzen dute, gauza horrela ikusirik, gurasoek... Zoritxarrez ez dira jabetzen, irakaskintzak lagundu beharrean beren haurrei aurrera ateratzen eragotzi egin diela. Izan ere irakaskintzak ez bait ditu denak begirune berdinez hartu behar desberdinez baizik, haur bakoitzari dagokion pedagogia erabiliaz, hain zuzen. Horrela bakarrik garai ditezke haserako desberdintasunak eta gizartearen injustiziak zapaldu ere. Beste guziaz, hitz jario bat besterik ez da.

Familaren eta irakaskintzaren arteko lotura hertsia da. Lotura hori sendotzea ezinbestekoa da irakaskintzak bere eginkizuna bete dezan. Bada egitekorik gure artean.

DONATO UNANUE

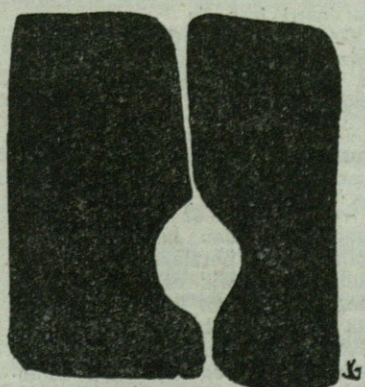
Transportes **azkar** s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK
Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donestitik egunero:
Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean irutan:
Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vitoria Joan etorriak.

Herenirako bide nagusiak, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.
Urrutizkiak: 552050 - 552054
Apartado 1381

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, berebiziko aragi pillak; gafiara esne putzuak, Olek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

PI DE LA SERRA KATALAN KANTARIA

- Katalanez kantatzea jokabide bat da gaur egun
- Ez dugu behar hainako zabalkunderik.
- Euskal Herrian zein Katalunyan goi mailako kantariak ditugu.

Amatiño eta Pi De La Serra elkarrizketan (Roman Argazkia)

Pi de la Serra katalan kantari ospetsua Euskal Herrian izan dugu egun batzutan. Bergara, Azpeiti eta Bilboko hainbat programatan behintzat, bere izena irakurri ahal izan dugu. Ez, ordea, haren abotsik guztiotan entzun.

«Inoiz, kantatu gabe ere kanta daiteke» entzuna diogu gure poeta handi bati, eta halako zerbait gertatu zaio Euskal Herrian Parisko «Olimpia»tik datorkigun katalan honi.

Guizti honetaz baino, beste hainbat gauzaz mintzo gara Bergarako Pelotalekuko gela batetan, jendeak haserre asko «Pi, Pi, Pi, Pi, Pi...» oihukatzen duen artean.

—Non jaioa zaitugu?

—Barzelonan.

—Noiz?

—1942 urtean.

—Noizdanik diharduzu kantatan?

—1960etik geroz.

—Hamalau urte honetan aldaketa sakonik izan ahal duzu, ala funtsean beraintsu kantatzen jarraitzen duzu?

—Nik neuk neure kantaz guti dakit. Haserako eta oraingo kantak gonbaratzen baditut, ohartzen naiz aldaketa bat izan dela. Badela badakit, zergatik ez beti, ordea. Ebo-luzio bat egon da, bai, guztiok gure baitan daramagun inkonformismo baten ondorioz.

—Zer gai eta kanta-mota darabilzu gehien bat?

—Bueno... nik badut bururatsen zaidan edozer egiteko akatsa. Zer gai darabilzkidan ez nizuke esango. Zenbaitek dio kanta politikoak direla, beste zenbaitek ironikoak, «zikin» samarrak, irrifarrezkoak, protestakoak, sozial kantak... milaka txartel jartzen die ene kantei.

—Eta zuk zer errepresentatzen duzu edo zer nahi zenuke erre-presentatu?

—Nik neuk, lehen eta behingoz, kantari bat errepresentatzen dut, sszenariora igo eta kantatu egiten duen pertsona bat. Teatroa bete dadila interesatzen zait, eta txalo egin dezatela.

Jakina, gure atzean badugu egoera bat... argi dagoen egoera bat. Normalak ez diren urte batzuk bizitzen ari gara. Guk gizarte horretan parte hartzen dugu, eta, behar bada, ez gara gu ere normalegiak. Hala ere, noiz edo noiz egoera aldatuko dela uste dut, eta anormalitate honetan ahalik eta normalen izaten saiatzen gara.

—Zure kontestu orokor horretan, katalanez kantatzea jokera bat baino ez da, zaletasun bat ala egiazko aukera bat.

—Ez, begira... katalanez kanta-

du, azaltzen uzten badizute, noski.

Hauk honela, guk geuk guzti hori egiten dugu benetan gustatzen zaigulako. Horrez gainera, hortik bizi bagaitzek, profesionalak bagara, hainbat hobe, gehiago saiatsu ahal izango bait gara, eta hobeto egin gure lana.

—Hala ere, entzuleek behar dute erantzun...

—Horretara nindoan hain zuzen. Ze, jakina, gu entzutera datorren entzulego bat bada. Nik berdin kantatuko nuke etxean, baina kantari mantentzen nauen entzule multzo bat bada.

Gainera, Katalunyan ez zen herri kanta tradizio bat, Euskal Herrian bezala adibidez. Beraz, hain, ene Herrian, kantari zein entzuleak gra berri, elkarrekin egin behar izan dugu bidea. Kantari berriak sortu dira, batzuek utzi dute, eta beste batzuk jarraitu egin dugu.

—Zer egiten ari da kantari katalan bat Euskal Herrian?

—Ba... teoriak kantatu. Une honetan haserre egon, entzuleak zain daudelako eta kantatzerik ez delako. Erabaki honek kalte handia egin diezaidake, ez gaur ez kantatzeagatik soilik —honek ere erabat samurtzen banau ere—, berriro ere beste horrenbeste erakar dezakeelako baizik.

Aurten kantatua naiz Katalunyan, Galizian, Valladolid-en... eta berriro ere kantatzera noa Katalunyan. Ez dut hemengo ulermen.

—Santo Domingo (Republica Dominicana) ere egon berri zara...

—Bai, Herri desberdinetako kantariak deituak izan gara «Zazpi egun Herriarekin» zeritzan programa batera. Sekula bizi ez dudun espe-rientzia bat izan zait, izugarria, ez dut uste berdinik ezagutuko dudarik. Han bildu ginenok manifestu bat egin genuen, eta harira ez badator ere zerbait esan nahi nizuke.

—Esan, esan...

—Egundainokoa izan da. Herriaz mintzo garenean sarritan uste dugu utopia batez ari garela. Santo Domingon, ordea, herriarekin egon gara. Egunero 25.000 entzule biltzen ziren gure inguruan, eta azken egunean 40.000. Zazpi egun izugarriak izan dira, Gobernuak gogoko izan ez duen arren, egin ahal izan dena.

Gu entzutera zetorren indeak pe-so bat ordaintzen zuen sarreran. Jende xehea bentan, herri xumea. Hunkigarri izan da nerretzat katalan bat hain ondo hartua izatea. Kantatzeak zerbait baino gehiagorako balio duela ikusi ahal izan dut. Nik, egia esan, Santo Domingoko esperientziaren ondoren, apur bat aldatu behar izan dut kanta-tzeaz nuen iritzi moldea. Orain arte uste nuen ia ezertarako balio ez zuela, baina Santo Domingon ohartu naiz askotarako balio izan duela, Republika Dominicanako biztanleentzat behintzat.

Inoiz betetzeka zegoen estadioa gainezka. 40.000 lagun barruan eta 20.000 kanpoan. Sekula manifesta-zio bat egin gabeko Herriak zenbait adiarazpen egin ahal izan ditu. Harriarri izan da.

Gero Parisko «Olimpia»n egon naiz, aspaldi Katalunyan ez nagoe-la, eta handik hona. Eta hemen nago... eserita.

—Zer iritzi dute Katalunyan Euskal Herriko kanta mugimen-duaz?

—Zoritxarrez ez da guti baino ezaguna. Hemen hangorik ezagutzen ez den bezalaxe, han ere ez dute hemengorik ezagutzen. Informazio eza dago. Ez dago ze han eta ez hemen batere erraztasunik elkarren berri jakiteko, kantari- zabalkunderik egiteko. Guk kanta-riok elkar ezagutzen dugu, adiski-

GOGOETAK LIZARDIBEN OMENEZKO HAMABOSTALDIAREN INGURUAN

1974eko abenduaren 2an hasi eta 15era bitartean, Lizardiren omenezko kultur hamabostaldia ospatu zen Zarautzen. Zerbait berezia izan zuen hamabostaldi honek, orain hemen aipagarri iruditzen zaidana.

Euskal Zaleak taldeko gazteak ez ziren konformatu nola edo hala hitzaldi zerrenda bat eratzearekin. Aurrez beraiek egin zuten lana, aztertze lana, eta gero deitu zituzten hizlariak, berak aztertutako gai hoietan argi gehiago egiteko. Zarautzko gazte hauek honako gai hau aztertu zuten: euskal herria XVIII eta XIX.mendeetan. Eta hamabostaldiko hitzaldietan gai horixe aztertu zen batez ere.

Hona hemen Euskal Herriko kultur hamabostaldientzat bide berri bat, bizitasunez eta aberastasunez hornituak izateko. Azken garai hauetan galderra asko sortu da gure herrian, hamabostaldi hauen egokitasunaz. Zarautzen jokabide honek erantzun bikain bat ematen die gure galderei.

Izan ere badugu ordu betiko hitzetatik eta lehendik jakindagoetatik ir-tetzeko, eta jakin-bide berriak urratzeko. Eta noski, hortarako jokabide bakarra haxe dugu, azterketa lanetan hastea.

Zarautzko hamabostaldi hone jokabide berri honek merezi du benetan jarraipen bat. Eta Zarautzen XIX.mendea aztertu ondoren zergatik ez da aztertzen beste herriaren batean XX.mendea? Historia ikasteak gaurko egu-riretan nola jokatu irakasten omen du. Ez ahal da. Gure egoeraren azterketa oso eta egoki bat egiteko ordua ez ahal da?

Aspaldi honetan oso kezkatutik gabilitza, kezkatuegiak agian, gure kul-turaren zenbait arloren inguruan; baina ahaztu egin zaigu garrantzizkoen-a: kultura-arlo guztiek lotura bat dutela, eta politikak lotzen dituela hain zuzen ere arlo guzti hoiek.

Kultura ez da gizonari azaletik erasten zaion zerbait, kultura ez da mundu kaxkar hontatik urruntzeko ihes-bide bat. Kultura gizonen harre-manetan finkatzen da: gizonak, izadiarekin eta beste gizonekin harrema-netan delarik, sortzen du kultura. Beraz kultura bere zentzurik jatorrenea politikoa dugu.

Hauek horrela direla ez dugu inork dudarik egiten, eta ondo dakigu honi betidanik. Baina, nere iritziz, ideia hauek ez ditugu praktikara eramaten. Eus-kaldunok ez dugu ikasi oraindik «kultura politiko» hori egiten. Sakabana-turik gabilitza lanean, ez jendez bakarrik, bai ikuspegi ere. Kultura arlo bat landu beharra sentitzen dugu eta hortan jartzen ditugu ahalegin guztiak, gero beste arlo bat eta hortan murgiltzen gara; baina ikuspegi oso bat falta zaigu, politikak eman behar digun ikuspegi oso bat, gero honen era-ginez lana egiteko.

Merezi luke bai, kultur hamabostaldiak, kultur asteak eta kultur ekintza guztiak, egitazko kultur-giro batean sartzea, eta ez hodeietako kultura ba-ten giroan. Politika bideak egin behar ditugu lehen bai lehen eta hori lor-tutakoan egin ahal izango dugu errealtatean finkaturiko kultura lana.

INAKI ZUBIZARRETA

MUEBLES

URRETA VIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

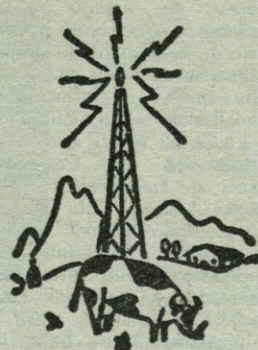
EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEIZ (Vitoria)

Donosti-Currerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azkal
Ongarri ta abonoak
Bela Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

Baserriaren alde

deak gara, elkarrekin harremanetan gaude.

Han jendeak badaki euskal kan-tariak badirela; gauza jakina da Euskal Herrian ondo kantatzen de-la, folklore ez diren gaiak ere kan-tatzen direla, gaurkotasunezko pro-blemak azaltzen direla, baina ez dago behar hainako zabalkunderik, ez dago ez telebista, ez irrati, ez kazetarik... gauza asko falta da.

—Zeure iritzi?

—Neurea... «Baga, biga, higa» delako batek zazpi egun luzetan Barzelonako teatro batetan gainez-ka irauteak berez erantzuten duela uste dut.

Artza anaien «txalaparta» adia-razpnea uste dut mundu guztiari

intersatuko litzaiokeela, baldin za-balkunde apur bat egingo balitz. La-boa sensibilitate ikaragarritzko kan-taria dugu, bakana da bere kanta-mota, oso gustatzen zait. Ez dut esango ona ala txarra den, hori bakoitzaren gustoa bait da.

Iriondo bat, Lete bat... eta han-go nahiz hemengo hainbat goi maila-ko kantariak ditugu. Uste dut, za-balkunde biderik eskainiko baligu-te interes handiko kantariak izango ginatkeela. Edo, beste modu batez esanez, ez digutela zabalkunderik egiten gure interesaren beldur di-relako.

—Besterik ez. Eskerrik asko.

—Moltes gracias.

AMATIÑO

IPAR HEUSKAL HERRIKO BERRIAK

BERTSOLARIAK ZAHAR ETA
GAZTE ELKARRI ESKU EMANIK

Orain hilabete eta aste bat edo, bertsolari zaharrei omenaldia eskeini zitzaion Donostiako Anoeta pilota lekuan. Omenezko bilkura harrigarri hura hirurogeita hamar urtetik gorako bertsolari zaharrei eskeini zitzaion. Hegoko eta iparreko bertsolariak han genituen.

Eguberri egunez zenbait bertsolari bilduko da Itsasu Lapurdiko herri-koan. Bertsolari zaharrak eta gazteak, hemengoak eta hangoak, egun hor-
tan elkartuko dira. Zaharren sailean ondoko hauk izanen dira: hemengo aldekoak Xalbador eta Mattin; bestaldekoak, Lazkao Txiki eta Gorrotxategi. Eta gazteen sailean hemengo lau bertsolari gehiago izango da.

Idiazabalen ere, berriki, bertsolari gazteen txapelketa eratu zen. Beste lekuren batzutan horrelako txapelketak edo bilkurak egiteko asmoak badirela jakin dugu.

Bat bateko saioak edo aho ahoko literatura gure herriko pentsamen-
duaren eta nortasunaren ezaugarri garrantzizkoa dira. Gure xeheak, ber-
tsolariak atzi eta etzi izan ditu. Herri xehearen sabelitik jaiotako izan dira
bertsolariak, ia gaur arte. «Lengo Egunak Gogoan» (Uztapide bertsolariak
egina eta aurtun Auspoak argitaratua) liburuari Juan Mari Lekuonak egin-
dako «Atari gisan» lanean hara zer dion. Uztapide bertsolariaren ikaskin-
tza mintzatzean: Uztapidek erriaren bizitza izandu du bere eskola eta
bere liburua. (O, 17). Gaur egun, bertsolariak asko edo gutti ikasiak dira
eta beren saio anitz txapelketa eta kulturaintza (jaialdiak, hamabostaldiak
eta abar) zabalagoen parte ohi da. Aldaketa hau herriak berak ezarri
diona da: bizibidea aldatu egin dugu eta gure kulturaintzaren formak ere
aldatu beharra izan dugu. Halere, tradizio honi, hots, bat bateko saioei
eutsi behar diogu: herri bizitzaren eta pentsamenduaren azalpenak poliki
eta sakon osatutakoak ez dute izan behar beti, bat bateko espresioak ere
gure bizitzan lekutu daitezke, zeren bestela denean nortasunaren adar
berezi apurtua gertatuko da. Herrigintza gaurkotasan mailara altxatzeak
herrigintza horren sena ukatzera ez gaitu behartu behar. Gure bertsolari
gazteek bat bateko saioak eginaz joan ditezela; bertsolari zaharren ego-
kitasuna eta edertasuna medio dituztela gaurko erara jantzi eta gure
eguneroko arazoetaz mintza daitezela.

Amaitzeko, «Lengo Egunak Gogoan» liburuan Uztapideak azaltzen duen
«Eskeintza» goratu nahi dugu, guk hemen esandakoaren osagarri bezala:

Ilxillik ezin egon naiz eta
nolabait bear det mintza.
barka zazute premirik gabe
ateratzen badet itza;
euskeragatik zerbait egin nai
iñola al baldin balitza,
Euskalerrari egiten diot
liburua baten eskeintza.

(O. 21)

Bertsolariak beren «pentsamoldeak, oroitzapen miñak, eta bizikizunak»
amaten hasi zaizkigu, dio Juan Mari Lekuonak lehenago aipatutako «Atari
gisan» lanean. «Joera berria» dugu hau. Aurrera segi beza joera honek,
lehengoari eutsiaz neurri zabal batetan behitatz, hots, bat bateko saioak
gordeaz bertsolari gazteak bertsolari zaharren kutxa gorde bezaigute gaur-
ko giro eta eskakizunen arabera. Horrela, bertsolari gazteek ere herri
pentsamenduaren ardatz nagusienetarikoa bat bilakatuko zaizkigu.

DONOSTIAKO KOMERZIALDEGIA
IPARRALDEAN

Oraino denbora asko ez dela «Ama Lur» filma Miarritzen erakutsi zen.
Baionan, hil honen bostean, berriz ikusteko bidea izan da. Beste filma
bat ere ekarri zen, «Asi es Navarra» izenekoa. Donostiako komertzialde-
giak Baionan muntatu ditu bere bulegoak; eta komertzialdegi honek ekarri
ditu delako filmak Ipar Euskal Herria. Komerzialdegiaren asmoa haxe
omen da: hemengo jendea hango jendeen eta lurraldeen berri ematea.
Tamala da, ordea, honelako bideak lehengo aldiz iriki zaizkigunean, mal-
de hortan egindako gauza gutti adukitzea. Adibidez, filma arloan zer du-
gu? Eta dugun guztia zergaitik ez da erakusten jendeen ezaugararako?

LANGABEZIA

Urtearen amaia ia heldu zaigu. Badirudi langabezia dela urte honek
abestuko digun lelo bakarra; eta iragandako urteetan ere lelo hau entzuna
genuen urte aro berean.

Baiona eta Donibane Lohitzune aldean lanbideak urritzen ari. Datoak
aipatzea asko da esandakoaren froga bezala. Hain xuxen ere, hazien la-
nik gabeak 3.154-tik 3.554-ra pasatu omen dira. Hil honetan, berriz, lau bat
mila osatuko dute lanik gabekoak, baldin eta abiada hau mozten ez bada.
Hots, bi hilabetetan, mila eta berrehun inguru langile lan gabe aurkitu
dira. Donibanek Lohitzunen ere lanik gabekoak ugaltzera doatza azken
hilabete honetan.

Eguberri hitzak poza eta pakea adierazten digu. Baina, Eguberri ga-
rriak nekea eta burruka ekartzen digu. Tarte hau hausteko Eguberri hitza
ez zaigu aski, arazoen irtenbide herriko bat pare ez bada.

IKASTOLEN INGURUAN

Ipar Euskal Herri guztian ikastolen alde alaiarrikoko gauzak eratzen
ari dira irakasketa urte honetan. Gehienetan, edo ia beti, kantaldiak mon-
tatu ohi dira.

Joan zen larunbatean, hilak hogeita bat, kantaldi bat ospatu zen Usta-
ritzen. Bertan abestu zutenak ondoko hauk izan ziren: Harrixuri, Aitziber
Madariaga, Eneko Labeguerie, Etxamendi, Maite Idirin eta Mikel Laboa.

Eta hil honen hogeita zortzian beste kantaldi bat eratuko da Maule
herrian. Jon Bergaretxe, Ibai Errekondo, Maite Idirin eta Etxamendi-La-
rralde, hauk abestuko dute.

Bi kantaldi hauk delako herri horietako ikastolen alde dira. Denbora
batean, eta oraindik urte asko ez dela, ikastolak muntatzeko baimenik ez
genuen; eta herri giroa ere nahi hainbatekoa ez zen. Borruka eta lan as-
koren ondorio bezala, goikoen baimena lortu ahal izan zen gure haurren
ikastolak eraikitzeke. Baina, baimena erdietsirik ere laguntzarik ez zaigu
iritxi bide berdinetik, gaurdainokoa behintzat.

«EKINTZAK EUSKAL HERRIAN»
IZENKO ALDIZKARIA

Baionako komertzio eta Industria Ganbarak «Ekintzak Euskal Herrian»
izeneko bere hilerokoaren azkenen alea (226garren zenbakia) argitaratu
berria du. Hileroko honek dakartzten gaien zerrenda man nahi dugu hemen:

Hirugarren orrian, «Editorial» izeneko artikulua ona dakar. Honen egilea
Baionako Komerzio eta Industria Ganbarako lehendakaria da, hots, Jac-
ques Saint-Martin. «Editorial»-ean Baiona zeinen gertu dagoen Pabe eta
Bordeletik esaten digu kilometroen gora-behera denean, baina zeinen
urruti dagoen leguntza behar denean. Orduan, mugaz bestaldera begiratu
beharra dagoela dio Jacques Saint-Martinek, Ipar Euskal Herriaren aurre-
rapena lortuko bada.

Bosgarren orritik hasi eta hogeita batgarren orri arte sei artikulua da-
toz «Special Relations-Franco-Espagnoles» izenburu pean. Hauetariko ar-
tikulu zenbaiten berri ondorengo saio batetan agertuko dugu, zera Jacques
Saint-Martin-entzako eta Baionako Komerzio eta Industria Ganba-

XABIER LETEREN DISKA BERRIA

Noiz aterako ziren zai geunden. Galdetu ere galde-
tu izan dugu: noizko dira diska horiek? Halere, bai,
merezi zuen zai egoteak. Lurdes Iriondok eta Xabier
Letek eskaini dizkiguten bi diska handiak ez dira ez
txantxetakoak. Barru barruan sentitzen dudana esa-
ten dut: bi diska hauk onak dira, oso onak ez esa-
tearren. Lan ona egin duzue. Zorion bero beroak!

Hasera ona eman dio ARTEZI argitaratzaile talde-
ak edo etxe berriak. Egia esan ondo hasi zarete. Maila
honi heltzen baldin badiozue ez zarete ez atzean gel-
dituko. Lan mardula egingo duzue. Eta esperantza
ere badut hala izango dela, izan ere datorren asterako
Benito Lertxundi eta Gorka Knörren beste bi
aginduak bai dituzue. Jarrai lanean. Hemen, egiten
duenak irabaziko du eta ez elkarzipoka ari denak.
Zorionak.

Azter dezadan beraz, lehenik, Xabier Leteren dis-
ka. Lete olerkari ona ez ezik, musika egile ona ere
badugu. Poeta bezala, Juan Mari Lekuonak aitortzen
dion maila ez dakit aitortuko nioken, musika egile
bezala, ordea, dena den, ez litzateke urrtian izango.

Hori esatean, batez ere, diskaren lehen partea dut
gogoan. «Alzateko jauna» abestia ez da atzean geldi-
tzekeoa, baina «Ni naiz» lehenik, «Nafarroa Arragoa»
bigarrenik eta «Ondar gorri» hirugarrenik, hirurak zein
baino zein hobeak eta zoragarriagoak direla aitortu
beharra dago. Eta, horratx, esaten dudaga ez dut no-
lanahi esaten. Musikari bezala, ez naiz sekulan Lete
zale izan. Besteen artean bat gehiago zen. Gaur ez
dut hori bera esaten, eta ez naiz beldurtzen goi mail-
lan jartzea ere.

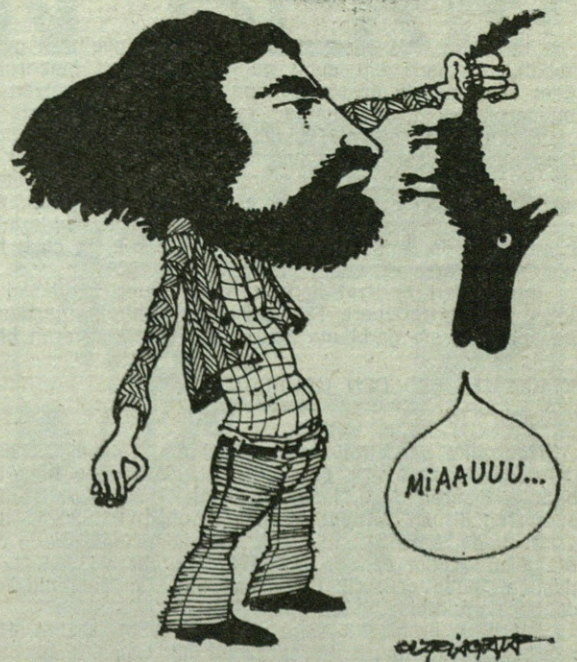
Leteren musika, musika aberatsa, betea da. Ez da
nolanahi egindakoa, ondo goldatu eta jorratutakoa bai-
zik. Ez da errazkerian erortzen. Letek melodia landu
egiten du. Inspirazio edarra du eta inspirazio hori
landu egiten du. Ikusi edo entzun besterik ez dago
«Nafarroa Arragoa» ala «Ondar gorri» abestia. Ha-
lako betetasun eta batasun egoki bat dute abesti hauk,
nolanahi lortzen ez den osotasun bat.

Begira, nik iritzi hauk eman baino lehen diska
hau askotan entzun dut, batez ere lehen parteak. Gu-
tinez, lehen aldia, berrogei bat aldiz entzungo nuen
bi egun hautan, oraintxe bertan entzuten ari naizen
bezala. Eta ez naiz aspertzen. Entzute bakoitzean beti
zerbait berria arkitzen dut, barruari zirrara egiten
dion zerbait berria.

Letek, bestalde, diska honetan aurpegi berri bat
erakutsi dit, konturatu ez nintzen alderdi berria.
Orain arte, beste askoren iritziazen arabera, Lete mu-
sika egile garratz edo, nolabait esateko, dramatizotzat
jotzen nuen. Noiz gure kantariak aipatzean eta Lete
gogoraztean, batek baino gehiagok esaten zidan: eta...
zer diok Leteren garratzasunez, horrek duen indar be-
reziaz? Erantzuna, galderak adierazi nahi zuena be-
ra izaten zen. Iritzi horrekin bat netorren.

Baina, horratx, nere iritzia aldatu beharrean arki-
tzen naiz. Leteren musika, musika liriko da eta ona
gainera. Zer esan bestela «Nafarroa Arragoa» abestiaz?
Esaten dudanean lekuko, abestiak letrarik gabe kan-
tatzea da egokiena. Letek berak ere diskan hori egi-
ten du bail «Ni naiz» abestian eta «Nafarroa Arragoa»
abestian ere, eta begien bistan gelditzen da bere liri-
kotasuna. Bere kantatzeko era bereziak jendea nahas-
ten du eta eragozten bere musikaren muin gozo eta
eztitsua destatzen ere.

Hemen beste kontu bat ere badago. Musika egile
liriko bezala denok Lertxundi jotzen dugu eta ez dago
gaizki pentsatua. Baina Benitoren bidea ez da bide
bakarra. Beste liriko bideak ere badaude, adibidez, Le-
terena. Liriko mailan, Benito klasikoagoa dela esango
nuke Xabier baino. Nere iritzi, eta ez dut uste asta-
keriarik diodanik, Letek musika alorrean liriko bide
berri bat eskaintzen digu. Azalean baino sakonean ge-
hiago da liriko. Forma errazei uko egiten die. Sa-

kontasun gehiago eskatzen du. Eta bide hau azken
aldikoa duela esango nuke, bestalde. Diskan bertan
badira lehen egindako abestiak politak izan arren be-
ste azken aldiko hauen edertasunik ez dutenak. Ho-
rregatik bide hori jarraitzeko eskatuko nioke Leteri,
diskaren lehen parteko hiru abestiek adierazten du-
ten bideari alegia. Bide horretan badago zer eginik.
Mina hori landu Xabier, fruitu edarrak emango ditu
eta.

Bukatzeko, halere kritikaxoren bat ere egin nahi.
Xabierren kantatzeko era berezia dela esan dut eta
oro har ona gainera. Ikasi ere asko ikasi du diskak
adierazten duenez behintzat. Dena den, zenbait al-
diz zenbait zakarkeria edo alferrikako gogorkeria azal-
tzen ditu. Zergatik ez, «Ni Naiz» abestian ahalegindu
zaren bezala «bildurtia eta urrutia» hitzak berezitasun
batez abesten, zergatik ez bestetan ahalegindu? Ez
dut esaten beti horrela egin behar denik baina egi-
ten duzun baino gehiagotan, bai, ordea. Horretarako
etxean bertan daukazu irakasle ona, zeure emaztea.

Bestalde, musika laguntza ere iritzi bat. Oro har,
sail honetan egin dan lana ontzat eman behar da.
Zenbait unetan oso gauza politak ere entzuten dira.
Laguntza hori egin duenak, zure musikaren sena on-
do xamar ezagutzen du. Horrek ere ez du errazkeria
jo. Lan serioa egin nahi izan du. Baina, halere, zen-
bait unetan gauza hutsa gelditzen da. Adibidez, «Ni
naiz» abestian, «ez zaidazu galdetu...» kantatzen du-
zunean musika laguntza oso txapel gelditzen da nahiz
eta oso akorde onak egon baina, zoritxarrez, behar
bezala adierazi gabe. «Ondar Gorri» abestian ere akats
handi xamarra ikusten dut, batez ere «Kemenak» has-
ten den estrofan. Hor laguntzaileak ez daki zer egin
eta lagundu beharrean kalte egiten ditu, eta berdin
gertatzen da «Oro behar zaituzte» abesten duzunean
ere. Abesti honetan, ordea, «Gurdibide» estrofan egi-
ten dizun laguntza oso ona dela aitortu beharra da-
go. Bakoitzari berea.

Berriro ere, Xabier, zorionak. Zu ez zara, ez, le-
rerik gabe gelditzen ari den adaska legorria.

MUSIKALE

rarentzakun mugaz beste aldekoa abiatzea urrats garrantzitsua deritza. Eta
euskaldun guztiontzako ere zer esanik ez dago.

Hogei eta hirugarren orrian «Agenda» ikusten dugu, hots, urrian zehar
gertatu diren bilerak eta abar, aipatzen dira. Hogei eta bostgarren orrian
«Colonnes ouvertes... à la C.G.P.M.E. Côte Basque» atala ikus daiteke.

Eta finean, berrien saila dator.

ETXEBARRIA ESKULTOREA

ZABAL ERAKUS TOKIAN

Dela urte zenbait arabatar eskultore bat bizi da Ipar Euskal Herrian,
Kanzo herrian hain xuxen ere! Eskultorearen izena Etxebarria da eta Amu-
rrioko herritxoan jaio da.

Etxebarriak bere eskulturazko lan guztia egurrean egin du. Harria ere,
inoiz, landu izan du bainan ez eskulturak sortzeko etxe apainketak egi-
teko baizik. Bere egurra haritza da. Etxe zaharren habe izandako haritz
zaharrak, aspaldi ihartuak eta haundik dira.

Eskultura pila ikus daiteke bere etxean. Gaiak asko dira. Hitz batetan
edo bitan esateko, hara zer esango gendukeen: ideia nagusia Izadia du-
tela, halere geldi dagoen Izadi bat ez dela mugimenduan dabilena baizik:
Mugimenduaren bitartez dena sortu izan da, nola Kosmoa hal landareak,
abereak eta gizon gizartea bera. Horrela bada, Itun Zaharrak eta herri
pentsamenduak Munduaz esan dutenak Etxebarriaren eskulturek oina-
rrizat dituzte. Eta gizartearen kondairazko zenbait zati edo atal berezi
ere inspirazio bide gerta zaio Etxebarriari.

Halere, mugimenduak, egur azal gorrian, Kosmoaren eta Gizartearen
bizitzak, Etxebarriari lehen oinarri bat eskeini badiote ere, Etxebarriak
estetikazko izaki goi mailako batetan bilakatu ditu.

Aurtun abotuan Baionan ireki zen Zabala izeneko erakustokian (Liburu-
tegia ere bada aldi berean) Etxebarriaren zenbat eskultura erakutsiko da
hil honen 30tik aitzinera. Arte munduan neurri zabal batetan eta eskul-
tura neurri hertsiaigoan maite dutenek agerraldi hau ikus behar luteke,
gure irudiko.

Guk hemendik zorionak luzatu nahi dizkiogu Etxebarria eskultutorea-
ri. Eta gure herriako plazara irten dadila sarriago jendea guztiok ezagutuaz
gero lagundua dadin bere eginkizun zoragarrian. Benetan zorionak Etxe-
barriari.

Eta, finean, Zabaleri ere zorionak!

URZOLA

FAGOR
edaria
epela dagola?
FAGOR 'ek
oztuko
du bereala

Heziketa eta nortasuna

Era batera edo bestera heziketa arloan gabilzan guztiok nortasunaren zabalkuntza jarri ohi dugu geure ekintzaren helburutzat. Baina amets eder bat bakarrik ez ote den helburu hori bururatzen zaigu zenbaitetan, eguneroko ekintzetan onartzen edo ukatzen dugun egia ere badela, alegia.

Helburu bat lortzeko bide egokiak erabili behar dira. Noizik behin haurrari zuzentzen dizkiogun hitz ederrak eta erantzunkizunari buruzko deliak ez dira nahikoa. Haurrarekin harremanak izateko eran, gure izaeraren heldutasunean, haurrari entzuteko gaitasunean, erabakiak hartzeko garaian entzuten zaion ala ez, gure zalantza, ahuleriak edo harrokeriak babesteko edo ikasleari laguntzeko jokabideetan, guzti hoietan datza gure bideen egokitasuna edo txepelkeria.

Interesgarri deritzat haurraren nortasuna taxutzeko erabil ditzakegun era batzuk aztertzeari. Nortasunaren jirabirako gertaera hauek, ez dira paperean bezain garbi eta zehatz agertzen haurraren bizitzan.

KOKILDUTA BIZI DEN HAURRA

Neurotikoa bat bezala ager dezakegu. Lehenik bi alderdi nagusi ikus daitezke. Alde batetik, munduari zabaldua egon beharrean bere barruan bildurik ikusten dugu. Inguratzen duten gauzetara itzuli ordez, barrenean sumatzen dituen korapiloek ahalmen guztiak kentzen dizkiote.

Bestalde, bere biziera guztia taxurik gabea ikusten dugu. Bere izaeran eta jokabideetan ez zaio antzematen norat ari den. Ez daki nondik nora dabilen. Baina gauzarik gogorrena hau da: izaki aldakor bat bezala bizi da bere afektibitate joeretan.

Eta bere eraginak? Mementukoak, zehatzak dira. Honela izanik, esanahirik gabeko gauza aldrebesa dirudi, baina, nahi eta nahi ez, behartuta eta ezin bestean jokatzen du; egoera bakoitzari erantzuteko behar den biguntasuna ukan ezinik.

Lagunekiko eta maiteekiko loturetan izan, modu berezia eskaintzen dute: lotura hoiek bizitasun haundi batera hel daitezke baina, inolaz ere, menpetasun giro batetan murgiltzen dira. Beren ahulerian ezin trebetasun ezaz menpetasuna hartuko dute euskarri bezala. Edo beren nortasunean, bizitzarekiko gaitasun hori, ezin nabaiturik, besteak menperatuaz adierazi nahiko diote beren buruari zer edo zer badirela.

ONARRIRIK GABEKO PERTSONA MUGIGAITZA

Aurrekoen alderantziz, beren jokaera, erabat aldakaitza agertzen da. Beren bizitzan zuzenbidea alda dezakeen oztoporik ez da. Gizarteko ohi-turei erabat lotuak dagozkie.

Moralakia estu batek iluntzen du beren jokabide guztia. Portaerak dituen arauak erabat aldakaitzak dira, uneari eta egoerari dagozkion egokitasunak kontuan eduki gabe. Harreman heldu batzuetara ezin dira inoiz iritsi eta aguazil tankera hartzen dute beren harreman hoietan. Arau estu hoiengandik burutik ezin kendu dute.

Jokabide itsu honen iturburua heziketa hertsia eta zapaltzaile batean ikus dezakegu. Izan dituen gurasoek ez diote bere buruarekiko oniritzia eta usteona ezarri, errudun sentiarazi dute barren barrendik. Eta ezarri zaizkion bideetatik aldentzen bada bere nortasunaren zatitza jaso duen gurasoen zigorra gainean du.

HELDUTASUNERA IRITSI DEN GIZONAREN TANKERA

Bere jokaeran egonarri edo estabilitate bat badu. Baina bere buruaz eta gizarteaz patxada eraginkor batean bizi da.

Gauza guztien gainetik bizi gabe, gertakizun eta zurrumbiloen ikutuaz ez da nahasmendu batean erortzen, bere sendimenduak bizitzak duen zuzenbidean osatzen ditu baizik.

Bizitza orokorraren norakoak sakoneko oinarri batzuk baditu, eta horregatik ezaupide batzuk adierazi ditzakegu: besteekin harremanak izateko gaitasuna, gizartea eta mundua lantzeko trebetasuna eta lanean fruituak emateko iaotasuna.

Gizartearen finkatzen dituzten harremanak bide okerrak saiestu ditu: alde batetik besteei amen esanaz, burua makurtuta menpetasun osoa ez die eskaintzen, bestalde, bere iritzia ingurukoek zapaltzaile bezala ez da agertzen jokabidea eta usteak ezarritik.

Inguruak ezartzen dizkion oztopoak eta zailtasunak lur jota ez dute uzten; eror aldietan, beharrak ukatu zaizkionean ere altxa eta aurrera joateko nortasuna beregan du.

PELLO AIERBE

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkifak:

Etxekoa: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkifak:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'idez

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabili beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakar

Etxe-ko-andrearentzat neskamerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

HAURREN GEZURRAK

Gehiago edo guttiago haur guztiek esan ohi dute gezurra. Ezin genitzake epaitu ordea, neurri berdinez gezur guztiak. Gezurrak beti motibazio bat du. Ezer erabaki aurretik, gezurra zergaitik esan duen aztertutik behar genuke. Batzuetan nortasun arazo bat azalduko zaigu, eta bere garrantzia eman beharko diogu. Beste batzuetan ez du izango horrelako garrantzirik. Azterketa honetan ere, askotan aurkituko dugu, geuk, haurren munduan nola halako parte hartzen dugunok, dugula errua.

GEZUA BATZUEN ONARRIAK

Zenbait gezurren oinarria aztertzerakoan, nortasun desekilibrio bat aurki genezake. Adibidez:

a) Haurrak guttietsirik nabaitzen du bere burua. Beraz, konplejo honen konpensazio bezala zerbait asmatuko du, bere nortasuna besteen aurrean baiezta asmoz.

b) Beldurra edo antsiedade giroa. Haurrak ez du segurantzia girorik bizi, ez du bere baitan konfiantzarik. Familia giroa hertsia eta zorrotza delako, edo gurasoen jokabideak arras ezberdinak direlako edo bestetan emotibidades haundiko haurra delako. Edozein kezka edo larriunetan ihesirako joera izango du. Honen gehienetan, afektibitate atzerapena adierazten du.

d) Haurrak ezin ditu frustrazioak amaitu. "Perfekzionista" bat da. Nahi bezala zerbait gertatu ez denean, justifikazio bat bilatu behar du gezurraz bada ere. Gurasoen eta ingurukoek maitasuna galduko ote duen beldur da. Dena ondo egin behar duela pentsatzen du, eta horrelakotzat jo behar dutela ingurukoek bere jokabidea uste du.

e) Gezur patologikoa: gezurra ohitura bihurtu da. Gezur honek ez du helburu zehatzik. Psikearen trauma bat adierazten du. Gehienetan sexual arazoa du oinarrian. Gezur hau psikosisen buka daiteke.

HAUETARAKO JOKABIDEAK

Ezin genezake har edozein jokabide, nortasun arazo bat adierazten zaigun gezur hauetan. Gaizki egin duela eta horregatik gaiztoa dela esanaz gizontzen badugu. laguntza kaxkarra damaio. Horrelakoetan ez dugu onartzen, gezurra arazo baten agerpen dela. Jokabide horrekin bere nortasun arazoa handituko dugu. Gero eta gehiago, gezurra eta asmaikizuna beharko ditu, justifikazio bezala. Bere arazoa handitu egin dugu, aitzaki bat emanaz berritoki ere, mindurik, gure aurka gezurra erabiltzeko. Edo jokabide ezezkor bat hartuko du gure aurrean, emotibitate alde-tik erantzun bat eman ezinik aurkitzen delako, nahiz eta horrelakoetan burugogorkeriaz edo berkoikeriaz ari dela guri irudit.

Ikuserazi behar zaio bere jokabidea ez dela bidezkoena. Baina, ez gezurra zerbait lotsagarri edo makur delako. Jokabide hori ezertarako ez dela adieraziko diogu: ez dela nork bere buruaganako etsipena besterik horrela ez duela ezer konponduko.

Den dena xuxen egiteko eta hargandik espero den baino gehiago ez zaida eskatuko, umeak hori ikusi egin behar du. Akats guzti maitagarri dela. Ez du gezurra esan beharrik sentituko, bere dohain eta akatsekin onartua dela ikusten badu. Agintariaren gogortasuna ez-ezik adiskidetasunaren maitasuna nabari beharko du gudan. Hau noski, gure jokabideaz erakutsiko diogu, ez hitzez.

BESTELAKO GEZURRAK

Lehen aipaturiko ez bestelako gezurretan, ez litzateke agian txarrena izango ahal den jaramonik guttieta egitea. Haurrak ez du realitatea osotasunean jasotzen. Ez du ikuspegi kritikorik. Bere pentsaera

NOLA UXA BILDURRA ?

Kontradiktorioa, sentibera, urduria, autoritarioa. Mutil argia. Exijentea, baina nori exiji jakin gabe. Osasunez alergiko eta profesioz mediku, lehenengo paziente bere burua du. Hipokondriak?

Duela hilabete ezagutu nuenetik, neska bat eduki du (t)xorabiatuta. Aurrera egi egin nahi omen neskak eta aldendu du beregandik. «Bizar urdina» filma ikusi duenean, guztiz identifikatu da bertako protagonistarekin.

Geroztik, aspaldian bere kolkorako gorde duen kezka

bat argitzera ausartu da. Beharrek biopsia egin diote eta hona erantzuna: sexual glanduletan ehun konjuntiboa du ugari. Hodi hazisortzaileak eta interstizioko zelulak urri ditu oso.

Malkotan datza mutila. Dohakabeena da. Gonadotrofina xertatzeak, dituen zelula bakarrak atrofiara laramazkiokeela. Gaurkoz irtenbiderik ez duela. Eta ni Hitler-ez orolitzen naiz. Ez bere garako historia ez zuen Hitler-ekin egin, baina haren osasuna, edo osasunik eza (hipokon-

driako, monorkidiko eta abar agertzen bait zaigu), historiako indar nagusien konplize gertatu da.

Eta ni bildur naiz. Bildur, ingurukoek konprenitu ez eta guttiagotzat hartuko ote duten. Bildur, guttiagotasun sentipena estaltzearen, besteak menperatzea joko ote duen. Bildur, Origenesen mistika galduta denetik, (oroi bedi irakurlea, jaun honek halanahiez zikiratu zuela bere burua), hauzi honek irtenbiderik ez ote duen.

XIXANGREA

"AURRERA
EZAZU
DIRURIK
GABE".
PUBLIZI DAEEN
ALDE ONA
IKUSI BEHAR...

ALFONSO

JESUITAK BATZAR NAGUSIAN

Abenduaren leen eguna ezkeror, mundu guziko Jesuita guzien izenean, berreun eta ogeita amazapi ordeko bilduak daude Erroman, «BATZAR Nagusian».

Batzarrerako deia egin duena gizon tipia duzu, sotan koskor batean gordea, bizia, irripartsua, buru-soilla, irurogei ta zazpi urteko eusko semea, ogeita zazpi urtetan misiolari izana, Hiroshima, bomba atomikaz txirtillatu zutenean, bertan arkitzen zena; sendagillea izanik, Hiroshimako gaxoak zaitu zituen: AITA ARRUPE PEDRO, orain zorazi urte Jesuita guzien Buru «Jeneral» aukeratua.

Jesuiten Buru egin bitartean, ia niork ez zuen Arrupe Pedro ezagutzen. Geroztik besterik izan da. Buru danetik, ibiltari bihurtu zaigu. Lur-bira osoari bira eman diola esango nuke. Russian, Amerikan, Kuban, Polonian edonun ikusi aal izan da. Emen eta an Jesuitek darabilzkiten Pastoralgintza berriak bere begiz ikusi nai izan ditu.

Lurbira osoan arkitzen diran Jesuitak, lau urtetan, eten gabe, jardun dira «BATZAR NAGUSIRAKO» gai eta proposamenak aztertzen. Lan izigarria egin dutena. Inkestak, galderak, eztabaidak ugaltu ziran Jesuiten artean eta azkenik erabaki bearreko gaiak alde aurretik eraturako Batzorde baten eskuetara iritxi ziran. Kalvez Frantsesa buru dutela, Amerikako batek, espainako batek, Brasilgo batek, Alemaniako batek eta Indiako batek osatzen dute Batzorde ori. Ez da txantxetako lana Batzorde onena.

—oOo—

Or dauzkagu bada batzarrean gure Jesuitak. Batzar Nagusi onek duen garrantzi izugarriaz konturatzen ote gera kristauok? Eliz bizitarako, zenbaterainoko ajola eta garrantzia duenik oartzen aal gera? Ango erabakiak Eliz osoarekin zerikusi izugarria duela ez ote dugu pentsatzen?

Eliz Kondairan eta bere bizitzan, ospe, itzal eta aintza audienekoa Jesusen lagundiak izan duela deritzait.

Ez da beste Ordenarik izan Jesusen Lagundia bezain auzipean, eztabaidak, kritikapean jarria izan denik ere. Bai Eliz barnean, eta bai kampoan, goratua eta maitatu bezain gorrotatua eta oinperatua izan da Jesusen Lagundia. Izkutuko jokaerak eta nai ta naiezko menpetasun itxurizkoak (obediencia ciega) ziralata, askotxo ziran Eliz barruan eta kampoan Jesuitenganako etsakeria sentitzen zutenak.

Ez da beste Ordenarik izan Jesuitena bezain iraindua izan denik. Aita Santuaren mende-mende egote ori, bosgarren botoa dalata ez dala, mintza bide izugarria izan da eta geienetan Lagundia ankaperatzeko.

«AITA SANTU BELTZA» deitu oi zaio Jesuiten Jeneralari. Baduela, diote Jesuiten etsaiak, indar eta aalmen munduan zear zabaldurik dauden Jesuita guziei zernai eraginazteko eta izkutuzko bideak dakizkiela sinetsgabe eta herejeak zampatu eta txirtillatzeko.

Jesuitak Batzar Nagusian... Ainbat etsai eta adiskide dituztenek, ain maitatu ta gorrotatuak direnek, ain itzal audiko Eliz bizitzan izandakoek orain Batzar Nagusian elkarturik ikusita, oso aintzakotzat artzokoak ditugula uste dut. Eliz bizitarako zer ekarri dezateke? Geroko Elizari zer arpegi berri emango ote diote?... Bide ausart eta gustiz berriei elduko ote die? Erdi-bidean geldituko? Aien jokaera eta pentsakerak Eliz bizitarako ajola eta garrantzi audiakoak izango diralakoan, Batzarri be gira kristau guziek egon bear genduke.

—oOo—

Jesusen Lagundiaren Kondaira zear bi gertakizun arrigarri ikusten ditut. Amazazpigarren gizaldian guk gaur ezagutzen dugun Liturji antzekoa egin naian ibilli zala Jesuita talde bat Txina aldean. «Etiopiarrekin Etiopiar» izan zen Loyolako Iñaziok bere Misiolariak emarikako agindua. Tokian tokiko oitura eta tradizioa makurtu bear zutela erri aietara eraman bear zuten kristau erlijioa, alegia.

Iñazioren espirituari jarraituaz, Michele Ruffieri ta Matteo Ricci Italiarrak, txinoeraz idazten zekiten Jesuita Misiolariak, Konfuzioren erakutsi, oitura eta tradizioari zegozkion gauza batzuek beren kristau oituretan sartu zituzten, batik bat liturjian. Sotanaren ordeztan Mandarin jantziz ibiltzen ziran Ricci eta bera il zanean, Nazio guziaren izenean egin zitzaizkion illetak. Aita Santuak txinoeraz meza emateko baimena eman zuen.

Roberto Nobili Misiolaria Bramantarra egin zan Indiotarren artean; eta 1744garrenean, Braamandarren elizkizunetatik jasotako Rito eta oitura batzuek Kristau Liturjian sartu zituen. Amalagarren Benito, Aita Santuak, ordea Asiako Rito eta oiturak Erromako Liturjian sartzea galerazi egin zune.

Beste esperientzi arrigarri bat egiña zuten Jesuita Misiolariak. Ego Amerikan. Españarrak angio erriak menderatu zituztenean Argentina eta Brasil aldeko lurralde batzuetan bertako Zaitzaille, Gobernatzaille eta Administraille Jesuita Misiolariak gelditu ziran. Indio aien artean ez zuten nai gizon kolonizatzaillerik; beste arrazoen artean barru barrutik usteldutako jende kristauak ziralako. Indioen artean eratu zuten gizartea; talde koskorak egin zituzten; Indio guziaren, ziran lurak; Indioek beren alkatea aukeratzen zuten. Republika Sozialista atiek sortzea Jesuita Misiolarien lana izan zen. Lur jo zuten ordea, Portugaldeak indarrez lur aietaz jabetu ziralarik. Izkillu eta armaz altxatzeko Jesuitak agindu ziela eta auek jaurtikialak izan ziran lurralde aietatik eta beste arrazoi aitezikiren artean badirudi Jesuiten jokabide au izan zala, Europako Agintariek Jesusen Lagundiaren aurka altxata, Klemente amalagarren Aita Santuak Lagundia desegin eta porrokatzeko.

Jesuitak Batzar Nagusian... Bizi geran munduari dagozkion aldaketa arrigarri batzuek ekarriko ote dizkigute...? Zer gai astindu bearrean izango ote dira...?

Urrengoan gelago.

AROSTEGITAR JOK

ELIZAREN BERRI

EGUBERRI ETA KATEKESIA
ETA EBANJELIAKUNTZA

“Jesus jaio da Belenen” abestu dugu behin eta berriro. Zer esan nahi dugu horrela?

“Ararazoa jadanik ez datza hizkuntza eta metodo berriak erabiltzean. Hori baino eskakizun premiatsuago baten aurrean gaude: funtsezko bilaketa egin behar dugu fedeaz, Elizaz, bizitzaz, erantzukizunetaz eta askatasunaz”.

Marty Pariski artzapezpikuaren hitzak dituzu, Katekesi arazoa aztertzeko egin batzarre batetan esanak.

Kontzilioaz gero, hain zuzen, fedezko egia orain arte ezbehalako moduan agertu behar genituela entzuten ohiturik geunden. Gaurko mintzairan espresatu behar ditugula alegia, Zahar kutsuko esakerak bazterreratuz. Metodo berriotara joz.

Agian, denez, ordea, ez da asko hori. Forma ezezki, mamia ere berria behar nonbait gaur. Horra koxka. Gaurko bizigiroa beste bat izaki. Gaurko problemak bestela izaki.

Horrez gero, arazoa, Jainkoaren hitzari zein alderdi berri erazuko ikerkuntzari ekin behar. Oraindainokoa ilkusi ez diren alderdi berriak, alegia.

Baina, Martyk katekesiari buruz esana bera jaulki dute Afrikako apezpikuak ebanjeliakuntzari buruz, Afrikatar teologia eskatzen bait zuten azken Sinodoan. Ez da aski, jadanik, Afrikara egokituriko mendealeko teologiaz. Horra.

Fedea argitu behar horretan, afrikarrak beste burubide batzuta dituzte. Orobat, gure haurrek. Oropa gteuk ere. Esaterako, gizarteko haserreak, borrokak, kristau maitasunarekin gonbaratzerakoan eta uztartzerakoan, orain hogei, berrogei... urte ezbehalako ikuspegia dugu.

Agian, geure burua kristautasunarekin alderantzeak, geure abiapuntua aldatzea eskatzen digu. Agian gabe esanen nuke nik. Bibliatik hitzeginez hasi partez, haurren ala larriagoren bizi kinkatik hastea alegia.

Ondorioak arras diferentek lirateke. “Jesus jaio da Belenen” kantauk horrelako zerbait dakarkigu. Belenen jaio zen, hain zuzen, Jesus, herrixa jakin batetan.

Eadakigu, Jesus ez dela gaur jaio. Ez dela jaio Kristo herbitzaren erreinua sustaigotzen den neurrian baino. Baina, egun ere, Kristo munduan nolarebait txertatzekotan, herri jakin batetan txertatuko da.

Ez eta, joan den mendearen Renan-ek egiten zuenez, beste bezalako haur soil baten jaiotza bezala ere. Ezin eman dugu ere, alabaina, ideologia etsizat. Eta hala egiten dugu sarri askotan.

Zeren, Eguberri edo katekesia edo ebanjeliakuntza dela eta, zer lotura egin ohi da, edo lan oinperan, edo gartzelan, edo bestelako sufrimenetan egotearekin? Frantziako beste apezpiku batetaz, Riobe-z, liburu bat atera dela eta, kasetari batek zioena, egia da: Riobe-k, bere salaketa handiak egin eta gainera jende asko kritikaz erori zitzaizkion, bakartegira jo zuen; baina, bakartegian direnetarik gutxi egin ohi du salaketarik.

Eta egia da, gaurko kristauon artean, jende asko dagoela “bakartegian”. Gauza aisagoa izaki Kristoren misterioa “kontenplaztea”, bizitzea baino.

Hartara, ez da batere harritzekoa ZABAL aldizkarian 10. zenbakian 46. orrian irakurtzen duguna:

“Eta geroztik, nago ez ote den errexago fededun izatea, fede gabe baino?”.

Jakina, testuinguruan irakurri behar da hori; bere baitan daraman ironia eta guzti.

LEGER KARDENALA ERRETORE

Irakurleak jadanik dakikeenez, Montreal-go artzapezpiku-ohia da Leger jauna. 17 urtez aipatu hirian egona. Harik eta, Kontzilio ondorenean, Kamerun-a misiolari joan zeino. Legenardun edo leprosoen artean 5 urtez ari izan ondoren, Kanadara itzuli da berriro, han, herrixa batetako erretoare (parroko) egin dutelarik.

“EMAZTE BATZUEK ZER PENTSATZEN DUTEN”

itulu horrekin artikulutxo bat irakurri berria dut “Zabal” aldizkarian. 10. zenbakian.

Edozein herriren askatasunari buruz, herri askatasuna eta klase eta emaztekin borroka elkarrekin loturik doazela diote. Baina, hemen enetzat, arazo horri buruz izatez bizitza nola ikusten duten da garrantzizkoa.

Hona militante baten emazteak zer dioen: “Beti etxean nintzan, senarraren lagunak biltzar batentzat etortzen zirelarik ongi erezebitzen nituen eta gero, biltzarra bururatu ondoren joaiten zirelarik, hauts ontz’ak husten nituen eta etxea garbitzen”. Ikusten denez, ezer gutxira mugatua zuen bere egiteko emazteak.

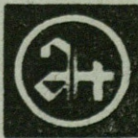
Eta “iraultzaile” batekin sexu harremanak izan ondoren, neskak esaten dio mutilari: “Baina ez didazu galdatu nola egiten dudun haurrik ez ukaiteko?”. Eta mutilak: “Hori zure egitekoa da”. Eta neskak: “Eta mutilak: “Hori zure egitekoa da”. Eta neskak: “Eta nola? Nik haur bat baldin badut zureganik izanen da, bai ala ez? Zuk milaka erain hazien gatik!”. Eta mutilak: “Gauza hortan, zuhaurrek ikus, zer nahi gerta ere, ni hilabete baten buruko ez naiz gehiago hemen izanen...!”.

Egiaz iraultzabide bitxia mutil honen postura. Hain zuzen, honela konkluditzen du emazteki batek: “Ez naiz sartu alderdi politiko batean zeren eta estatu batez jabetzeko estratejia baten eraikitzea helburu ttipi baitzaut, ez baldin badira ber denboran egun guztietako gauzak ikertzen, haletan sozialismaren sorrarazteko”.

Horra egia. Garai batetan apaizek etengabe esaten zutena, orain emaztekiek esan behar. Zer da “iraultza”, herria oso-osorik onartzen ez badu. Esan nahi da, militanteak herriari aurrera joateko esaten dionez, herriak mugatzen duela militantearen jomuga. Bestela sasi-iraultza besterik ez luke. Funtsean, herrian bizi den gizakia izaki helburu.

“Zer erran ideologia batez, ez badu familiarean, emaztearen egoera, haurren hezibidea eztabaidatzen... Baina, horiek emazteen hixtorik dira...!”.

AMUNSA

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19. URRUT. 11455
DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGIBEN
OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

ZERUKO ARGIA
SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostiza

EIBAR
Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraui
Urizar
Siglo XX

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 - Urrutizidfa: 417751 - Etxeko: 422709 - DONOSTIA

donostia

EUSKAL PINTURAZKO VIIgarren SARIKETA DELA ETA

Hil honen 30an «Euskal Pinturazko VIIgarren Sari Haundia»-ren erakusketa amaituko da Donostiko San Telmo-ko erakustokian. Erakusketa «berezi» honen ezaugarri zenbait gogoratu nahi diegu gure irakurle.

Donostian gaztelaniaz ari diren egunkariak adierazi duten zenbait gauza oroit dezagun. Esandako gauza guztietatik garrazitsuenak agertuko ditugu. Eta bi ideia nagusitaz mintza izan da gaztelaniazko idazkari multzoa. Batetik abstrato giroan egindako marrazki bat lehen sariaren irabazle izateak mugitu du idazle multzo hau. Irakurleen artean ere puntu honi buruz asko hitzegin da. Bestetik, larogei eta hemeretzi hautatu eta erakutsitakoen artean bi alderdi egiteak axolatu ditu, hots, margolari profesionalen alderdia eta margolari berrien alderdia berezteak. Baita ere, idazle batek, Berruezok, hain xuxen, erakusketari hasera eman zitizien egunean esan omen zuen Sari Haundian gure herrietako firma sonatuenak parte har zezaten sariak emateko era aldatu beharra zegoela.

Gaur egun, mundu zabalean, margo abstratoaren aldamenean, eta inoiz hauen aurka ere bai, margolan neorealista ugartzen ari dira. Gure herria, berriaz, margo gehienak, beti denik, figuratiboak izan dira; margo abstratoa gutxi landua da. Margo abstratoaz eta margo figuratiboaz mintzatzea goazenean, inork ez beza uste izan margo figuratiboa dela bakarrik margo izena merezi duena eta margo abstratoa nahi eta ezinezko margo dela. Gauzak honela ikustean, margogintzaren arazoa ilundu besterik ez bait du egiten. Margogintzaren kondairari begirada bat botatzen badiogu, Europako margogintzaren kondairari alegia, hamalagarren gizalditik hasita, lehenengo figuratiboa eta bigarren abstratoa izan dira jabetuko bait gara. Bien arteko pausoa nun ipini behar den esatea ez da gauza errega, zeren pausoa emanez gero margo berri bat sortu dela konturatzaren bait gara; ikerketa sakon baten egitekoa litzake pausoaren ezaugarriak ikastea. Gure irudiko, nola figuratibo arloan, hala abstratoarenean margoak egin al daitake arazo batzuan indar pean; are gehiago, urte askotan margo figuratiboa egin izan bada, hala nahi edo ez nahi, garaiko arazoak bultzatuta eginikakoa izan dela, neurri zabal batetan, esanen dugu.

Gure herrian, margogintzaren kondaira oso laburra da nahiz eta fruitu ugari hornitua egon. Eta Europako beste herrietan gizaldi askoren luzean bilakatu dena, gure euskal margogintzan urte gutxitan egin da. Korri asko egin dugula gauza nabaria da; eta korri honen leku guztiak behar hainbat aipatuak ez direla ere gauza nabaria da. Esate baterako, XIXgarren gizaldi hasierako margolari akademikuen dagokien lekua behar bezala mugatu gabe dago.

Orain, Europan eta beste leku gehiagotan ere bai, abstratoaren on-Orain, berriz, Europan eta beste leku gehiagotan ere bai, abstratoaren ondoren neorealismoaren itzala haundia da. Baina Kontuan izan dezagun neorealismoa hitzak errealekismoa eta beste gauza baten artea adierazten duela, abstratoarena hain xuxen ere! Gure margogintzan abstratoaren arazoa gutti sentitu eta bizitu da; Eta neorealismoak zer esan nahi du? Agian, kanpoko indarren berri adierazle ote? Ondo dago! Ez da aski ordea! Kanpoko araberak huts hutsean datzan hasten garenean, nortasuna gal zorian jartzen bait dugu. Kanpoko berri ikasteak gure nortasunaren ukatzea ez bait du esan nahi.

Eta aurtengo «Sari Haundia»-n lehen saria margo abstrato bati eman zaio, Alvarez-enari hain xuxen ere. Eta guretzako sari hau ondo emana izan da. Akatsik egon bada, beste zenbaitetan egon da.

Bai, hainbeste margolari, batzuk profesionalak beste batzuk ez, denak zaku berean sartzean gaizki jokatu da. Eta noski, gauzak honela pilaiztean, adierazti nahi den hura desbaloratua agertzen da. Gaztelaniazko zenbait egunkari saritu bakoitzari diru gehiago eman behar ditzaiola zion, bestela denean gure margolari hoberen batzuk berriz ere partetik ez dutela hartuko. Oso ados gaude iritzi honekin! Halare, gauzatxo bat esan behar dugu: profesionalak eta berriak edo amaterrak zaku berean zergatik sarturik ez dagoela, alegia. Bakoitzari dagokion maila eskeini behar zaio. Besterik da maila hau nola adierazi behar diren arazoa Kanpoko sari-kenen berri ikasteak arazo hau erabakitzen asko lagun daiguteke.

Beste zertxo bat ere esan nahi dugu. Lehen sariaren barnean, hala komeni dela ikusten bada, nola margo figuratiboa hala margo abstratoa hobenei sari bana zergatik ez zaie ematen? Agian, hau lan zaila izango litzake! Eta diru asko beharko litzake! Lan asko izango litzake bainan kontuan hartu beharrezko gauza! Eta horrela eginik askoz diru gehiago izango litzakenik ez dugu uste. Bestela, gure Udaltxeek, Probintzietxeek, Diru Kutxaetxeek, Bankuetxeak eta Lantegietako nagusiek nola pentsaten dute laguntzea gure herriko kulturentzako eta bereziki margolariei eta artistei guztiei? Gaur egun, kultur ekintza zabal bat, nola etxebarrurako hala kanporako, lortu nahi denean dirua medio dela bakarrik egin daiteke eta horregatik, dirua ez du oztopo izan behar dirua badanean.

Gaur guk hemen azalduko gure herriko zenbait artisten iritzia entzunaz gero esana da. Eta, luzarora itxaroten egon gabe, artisten iritzia zuzenki agertuko diegu gure irakurle guztiei.

URZOLA

azpeitia

URTE ZAHARRARI AGUR

Eguberriak, Gabonzaharrak, urtearen amaiera. Egun hauetantxe gure 1974garrengo urte zaharra, azken hatsak ematen ari. Urtesaso honetan, bihozperago eta anaikorrango senditzen gara. Sendiaren altzora biltzeko, nafarradoari zenbait zurrupa eginaz, sukaldeko su goxora inguratzen gara. Hementxe egiten dugu goxo, sendiaren elkartasun samurrean. Familiak elkartzeko egun bereziak izaten dira. Sendi elkartu baten beharra, egun hauetantxe sumatzen dugu.

Bakeari kantatzen diogu, Goi-Bakea eskatzen dugu. Bakea, guztiei opa ohi diogu; baita gure etsaiei ere. Errukior agertzen gara. Errukior gosetiez, errukior herbestertuez, errukior giltzapetuez, errukior aterberik ez dutenez. Errukior... errukior...

Abenduaren amaiera hau, samurra izan ohi da. Hauzoko haserreak konpontzen ahal dira, eta morroiak nagusiaren mahaian, nagusiarekin batera afaltzen du. Senidetasuna!

Urte zaharra, onik bukatu nahi izaten dugu. Berria berriz, hobe-kiago hasi eta hortik aurrera... datorren urte arte. Agur.

Etexa bildu zaigun senidea urrutiratu zaigu; agian ez diogu gutuntxo bat ere igiriko urte osoaren buruan. Egun batzuen sukarra itzali ondok, bihotza egosgogortuko zaigu eta ez dugu deus inorentzat errukirik isuriko. Txiroaren ahetotsik ez dugu entzungo, eta gure arropak zikindu beldurrez; udaberriko enarri teilapeko habia zaputuko diogu. Nagusiak, soldadaren lokarri meharra izango du morroiarekin elkarbide bakar. Egun labur batzuen buruan, gure senidetasunaren egingo du; eta urtearen buruan senidetasunik ez dugu suma ahal izango.

Egun hauek, protokolozko egikizunak betetzera borthatzen gaituzte. Zorionaren emateak egin behar ditugu, idatziz, urrutizkinaz, besarkadaz eta erregaloz. Mundu osoari, zoriaz damaiogu. Gure zoriaz zoriontsua. Harik eta urrunago bizi denari, harik eta urriagotan ikusten dugunari; zorion luzeagoa opatzen ahal diogu. Garaiaren lilura!

«Ai!!, garai batetako Gabon elurtsu haiek!!! zioen, Lasako Ana-kletok, haiek hituen Gabonak haiek! atarian elurra mara mara eta sukaldean beheko-suaren gainean lapikoka okela lahatzetik zintzilika. Musaldi ederra egin eta urrunago goizean oilarraren kukurruarekin batera esnatu; baina orain...». Bai, egia zioen Anakletok; baina gauzak aldatzen ari! Anakletok bera, baserria utzi eta kalera etorri zen. Egungo afortokiak ospe handiko jateak izaki, eta oilarrak oheratzerakoan jotzen du kukurruku! Oraingo Gabonetarako musaldiaren zirikadak ez dute balio, Anakletok adiskidea. Musika, xampaina, whisky eta kabareta behar ditugu, hots, neo-kapitalismoaren garaietan bizi gara. Eta suntsiketa behar dugu, suntsiketari uko egin badiezaiogu gureak egin du! Bizitzaren garestitze etengabeak zigortu gaitu, gure sakel zimurtuetan, kolorea, balorea eta adorea galdu duten txanpon hondarrak xahu zorion daude. Bukatzera goaz 1974garrengo urte zail eta antzu hau. Aurtengo hau, gerta zitekeen «urte historiko» bat; baina ez, beste askoren antzera iragan da kondairaren eremueta. Halabaina, izan ditu bere berezitasunak eta eman digu zenbait argizpirik, berriari itxaropenez hel diezaigun jomugarik ere.

Zeruko Argiak, zeruargiz argi gaitzala.

ONKI MEREZI ZUEN SARIA

Aurtengo Azaroan, Gerediaga Elkartek, aldizkarietako kazeta lanari zegokion Sari bat eratu zuen. Denok dakigugu «Kirikiñi Sari» haren irabazlea, Zeruko Argia honetan astero idazten duen Amatiño genduela.

Merezi zuen bai, ongi merezi ere, gure Amatiño trebeak gisa honetako sari bat. Harrigarria da hogeita zortzi-bederatzi urtetako muti honen kazetari-sena. Miresgarria astez aste beronek egiten duen lan eskerga. Egunaren buruan, bederatziren bat ordu lantegian pasa ondok badu aski denbora «Zenbat Garaz» gain, elkarriketak, mahal-

inguruak, hamabostaldiak eta gailentzekoak joratzeko.

Luis Albertok, Euskal aldizkarietan faltan zen kazetaritza, bizkor, kritiko eta dinamiko bat sartu digu. Egunean eta egunerako, bizi da Amatiño, kazetari profesionalizatu bat bailitzan. Benetan eredu-garria eibartar langile bizkor eta iaio honen jokabidea. Zenbat berri ez dugu jakiten, beronen bidez? Amatiñori eskerrak Euskal Herriko majina bat haurtxori Euskal izen bat ipintzea lortu da. Amatiño Euskal kazetaritza-prestijio bat eman dio eta zer esanik ez jomuga berri zenbait irekiaz indarberritze sendo bat ere. Hara hemen erabat profesionalizatu behar genukeen kazetari bat!!

Bejondiala Amatiño, hakiu, ohi duan giharrez, urte berriari ere eta ez gal, otoi, hire kazetaritzarako jaiera suharra!! Lerro hauek argitaratzerako, griperen gaixoaletatik sendatzea eta hirugarren haur eder baten aita izatea opa dizkiat.

ANATSAN

andoain

INOZENZIO MUNITA

Hil honen 27an dire 100 urte, Leaburuko herrian eta Mitxelena baserrian sortu zala gure gaurko lerro hauetan gogorazti nahi dugun MUNITA jauna. Ez nolabiki gizaia, ez nolabiki apaiza, ez nolabiki euskalduna eta ez nolabiki nekazari zalea! Gizaki baten-tzako dohai asko direla esango du batek baino gehiagok, baina Eibarko Aginaga alderria edo Andoainera edo Aramara joan besterik ez da eta laister ziurtatuko zaretetik nik igatzitako hauk egia ala gezurrak diren. 1908garren urtean iritxi zan gure herri hontara Kaetan apaizak utziriko hutsunea osatzen. 29 urte gure artean bizi izan ondoren, Aramara joan behar izan zuan. Gure artean hainbeste urte igaro bitartean eten gabe ekin zioan lanari, bai eliza lanketan eta bai nekazari lanketan. Gure herriak zor aundia dio gure Inozentzio Munitari. Bular auspoa bakarrik zuan baina gure mendiak ongi ezagutzen zituan: gure menditako gaztainak, aritzak eta pagoak, gaitzak jota bazijozalea ohariturik, lerra (Pinu) eta beste zuhaitz motak aldatzeari eman zion. Sasia eta otea besterik ez zan menditan ostozabala eta lerra ugari landatu erazi zituan. Gudu aurreko ARGIAN laguntzaile bezala ageri da: OIANALDE izengoitiaz izenpetzen zituan bere idatz lanak. Gure AITZBELTZ aldeko baztarrak, lerra derrez horniturik ikusi izan ditugu, gaur ageri ez badira ere. Oraindik ere Inozentzioren ondoreak nunahi ageri dira. Ipar aritza (Amerikanoa) maite zuan eta tanta handi askoak azaltzen dira bazterretan, Inozentzio zanaren gogoangarri bezala. Aramako herrek, Inozentzio bizi zala, mendi bati, MUNITA BASOA izena (izen berria) ezarri zion. Guk oraindik ez dugu ezer egin: noiz?

«GURE MENDI TA AIANAK» Liburua argitararazi zuan. Gipuzkoako Aldundira (Diputazioa) jo zuan laguntza eske, idazti hura argitaratu nahian eta erdaraz argitaratzeko esan zituen. Erdaraz? Ez. Gizon otzana zalako, menderatuko zutela-koan, baina nork menderatu gizaki hura? Ez. Azkenik, nahiko gogorkeria jasan ondoren, EUSKERAZ argitararazi zuan: bere asmoak berterik ikusi zituan.

Andoaingo nekazari Elkartea (Sindikatoa), baserritarrei laguntzeko, eraiki zuan eta oraindik dirau Kaletxikin. Ixidro Donearen egune-tan mezak eta bertsulariak ere eratu zituan: 1933garren urtean Agirre Koikili (Kixililo) ez ahal zan izan mezako hizlari?

Baso zuhaitzak maite bazituan, igali (Fruta) zuhaitzak ere bai: Aramako eta Andoaingo nekazariak lekuko! Igali zuhaitzak nola landatu eta nola zaindu behar ziren irakasteko idaztitxoak eratzten ari zan: baina Jaunari erantzutera joan behar izan zuan. Oraindik ere nire etxean daduzkat, idaztitxo hura eratu nahirik, egin zituan idazti-ohar batzuk. Zahariturik hil zan baina lanean asperturik ez! Bere aholku ederrak ez ahal dituzute aiantziko noski, nekazariok!

Azelaingo jauntxo zanak (Señoritoa) nunbaitetik ekarri mentuak

eta sagar mota berezia sortu zuan; ederra eta gozoa, benetan. Inori ez zion eman nahi ordea; berekole izaki eta zabaltzerik ez zuan nahi. Inozentzio apaizak zabali egin nahi bada, baina jauntxo haren ez nahi. Izturitzaga-txikiko Joxe Mari zana. Azelaingo jauntxo horren laguntzale izan ordea eta Inozentzio zanaren adiskide minagoa oraindik eta egun batetan or dijoakio Inozentzi-ori, Joxe Mari hau. Apaiz jauna, hartu bitza mentu horiek, Azelaingo «señorito»ak eman dizkit eta txerta bitza nunbaitte. Inozentzi-jaunaren poza! Zer gertatu zan mentu haiek Inozentzioren eskutara irixteko. Miraria? Bai; Joxe Mari eginiko miraria! Gau batez, Azelaingo ormetara hurbildu zan, orma gainetik baratzera sartu zan, mentu ederrak lapurtu zitizien eta Inozentzio jaunari eskeini zitizien. Azelaingo zakurrek, Joxe Mari ongi ezagutzen zuten, eta lasai ibili zan barruan, egunez bailitza. Inozentzio zanak beinere ez zuan jakin mentu haiek nundik nora edo nola sortuak izan ziren. Nik, bai, Joxe berak esanik. Geroztik, laister zabaldu zan Azelaingo sagarra. Sagar eder haren «Azelaingo sagarra» zuen izena. Gauregun urritu bada ere sagar ederra zan eta berriz zabaldu eta ugartu behar litzake-ena. Hitz gutxitan edo lerro gutxitan ezarri dut Inozentzio zein zan. Gudu ondoren sortutako haurrak ez dute ezagutu; guk bai eta orretxegatik diogu, karrika bat bere izenarekin ez badugu ezagutuko ere, mendiren bati MUNITA izena erantsi behar litzaiokela. Aramatarrak eman ziguten bidea!

Gure herriari aurrerakada haundia eman zitizien honelako gizaiki ospetsuak aiantzirik daduzkagu; gure oraingo agintariek ez zituzten ezagutu eta inork irakasten ez badiete ez dituzte ezagutuko. Kondairari ez omen zaio begiratu behar baina nik uste dut kondaira egunero berritzen dela eta gehi-netan gu oharitu gabe. Kondaira ikasi beharra da eta horrela, gure alboan dabilzkgun arerio maltzurak kalte gutxi egingo ligitueke. Gaurko oker haundiak hortik datozela deritzat; gure kondaira ikasi ez dugulako.

Aurrera begiratu behar da, baina atzean zer utzi dugun aiantzi gabe. Sagar mota berriek txertatu behar dira baina lehengo mota ederrak baztertu gabe; Inozentzio zan hori egin zuan. Zaharrak utzi gabe, berriak sor erazi! Zahar berri! Andoaindarrok ez ahal dugu aiantziko noski gure apaiz, gure lagun, gure euskaltzale eta gure gizaki izan zen hura!

Eta nekazariel ohar bat. Irakurri ezazute Inozentzio Jaunaren «Gure mendi eta oianak» izena duan idaztia. Ez zaizute damutuko!

BINGEN

durango

Aspalditik egon nahiz mutututa. Neure makinatxo isil arazi nuen besteren batek hutsunea beteke zuelakoan, baina egunak joan eta egunak etorri ez dut ikusten nire herriko barririk; horregatik behartu naiz zoko hau betetzera.

OLENTZARO

Abenduak 28 atara zuten pertsonaia hori kaleetan zehar.

Otxandioaren kopia bat zen, herri horretakoa baita Olentzarorik jatorrena, galdetu osterantzean Bitorri.

Aurten ere ikusiko ote dugu ba. Errege Magoen eta Olentzaroren arteko borroka?

Ez dut Hiru Errege Magoen aurka ezer ez baina, «begikoagoa» egiten zait Olentzaro gurea, behar bada haiek hiru eta hau bat besterik ez delako.

HIRIGINTZA

Urte bete buruan ezin izango da etxerik jaso, Zumalakaregi, Ibarra eta Landa Zeharreko kaleak hartzen duten zatian.

Egia izango ote? Bai zihur asko. Etxegintza ia zeharo gelditu baita eta erraza da horrelako aginduak ematea. Nondik joko ote zuen kukurruak etxegintza pil-pilean egotea izan balitz.

KATAZURI

eziketa jostailuak
eskulanetarakoak
irakasketa gaiak

★

Av. Generalísimo, 65
(Txagorritxu auzoan)

Urrut. 241916

GASTEIZ

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS b'rtan
bailio merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

soraluze

ALFABETATZE SAIOAK

Penagarria iruditzen zaigu nola HALAKO herrietan hainbat eta hainbat dagoen idazten eta irakurtzen ez dakienik irakurtzea. Gixajoak!

Gixajoak bai. Baina gixajoagoak gu adiskideok, zergatik haiek lotsaz agertzen bai dute hutsune hori eta GUK EZ DUGU AITORTZEN. Badakigu idazten, badakigu irakurtzen, ondo gainera... ERDERAZ.

Horrela pozik jakin dugu nola, S. Gaztediak (lehengo urteetan ikastolak bezela) antolatu dituen alfabetatze saioak.

Gogor ari zaigu aspaldi hontan talde bat euskeraz irakasten. Lanerako egunak astean bi aukeratu dira eta esan genezake arrera ona izan duela soraluzetarren artean, ez baitako ikusi besterik nola egoiten diran ikasgelak.

SOLFEO EDO MUSIKA

Sei irakaslek diardute, astean lau egunetan, solfeo irakasten gure «urretindorrei». Baldintza edo «kondizioa» talde hontan sartzeko, ikasteko alegia, 10 urte gutxienez edukitzea besterik ez da. Duan eta Soraluzeko Gazteriaren gelan ematen dira «klase» hauek. Norbaitek nai badu hasi eman beza bere izena «Gazteriaren» gelan.

KIROL BAZKUNETIK

Eloy adiskideak orain aspaldi agertarazi zizun, egia esan AGERTU ZUEN, herrian behar zela Bazkunak elkaturik gertatutako batzorde bat, sortzen diren galderei eta hutsunei erantzun egoki bat emateko. Adibidez inguruko txoko baten ari den ALKARTU NAIREN tankerakoa. Uste dugu Soraluzek asko irabaziko duela horrela eta poztan gara, zergatik jakin ahal dugu noia berriz Kirol Bazkuna ekin dan lanean bide hortatik. Ia zerbait lortzen dugun adiskideok!

Eta nola K. Bazkunarekin ari garen, horra beste ekintza baten berri. Txirindularien txapelketa, mendian zehar, hain zuzen, datorren ilaren 25ean. Eta albistearekin batean eskari bat (Ez bildurto adiskideok, ez goaz diru bila... beste bide batetik etorriko zaizue horretarako deia) hau herriko Bazkunei. Eman bezate, ahalik azkarren, laguntzea nai dutenen izenak, K. Bazkunaren gelan.

ZAHARRAK

Gure aitona egiteko omen duten lanaren «arrastoa» hartu dugu. Berentzat ordu atsegingarri batzuk igarotzeko gela bat. Aspalditik oltzea nahi duten gela hori hurbiltzen hasi dela, alegia.

Gure enparantza zaharrean bota berri duten «mataderoaren» lekuan egin behar omen da «Klub» delako hau. Zerbaiterako gure asmoak balio badu, POZIK, prest gaude.

EGUTEGIA

Urte zahar hau, honela deitu behar ia, badoa gure ingurutik. Laster berriz, «Urte Berri-Bizi Berri». Honela gertatuko ahal zaigu? Gure biziera hontan gauzarik gehienak «programatuak» gertatzen dira. Horrela gure lan orduak neurtu ondoren, hor dabilta denak nola egin asmatu ezinik. Guk arazo honi begira eta Soraluzen aspalditik gertatzen den gauzari dagokionez, galdere bat egingo dugu Zergatik ez, herri barruan behintzat, oporraldi egunak denok alkarrekin har? Ez goaz aipatzera honlea ez egiteak nolako kalteak sortzen dituen sendi guzietan.

GAZTE TALDE BAT

arrasate

LIBURUREN ZERRENDA

Egun hauk, ohituraz, donario egunak dira. Dendak salgaiz bete-

rik aurkitzen ditugu. Donario edo opari hauen artean liburua dadukagu bat.

Egoera hauetan beti egiten dugun bezala, IRE liburudendara abiatu gara berri bila. Eta haiek eman-dakoarekin eta guk jarri dugunarekin, hona hemen gaur eros litezkeen liburu batzuen zerrenda.

Erdal libururen zerrendaren barruan, hauk ditugu gehiago irakurtzen ari diren tituluak:

- 1.—Hernan Valdes-en, «Tejas verdes, Diario de un campo de concentración en Chile».
- 2.—Blatty-ren, «El exorcista».
- 3.—Read-en, «Viven».
- 4.—Carandel-Barrenechea-en «Portugal sí».
- 5.—«Memorias de Neruda».
- 6.—Mario Soares, «Portugal amor-dazado».

Politiko gaia, ikus dezakegunez, da gehiago irakurtzen dena. Hala ere, elaberria eta ibillaldi kontuak ez zaizkigu falta, Blatty eta Read-en liburuak lekuko.

Euskal liburuak, berriz, oso desberdinak direla gaiez behintzat, soma dezake edonork. Azken une honetan maizago irakurri den liburua Ugalderen «Síntesis de la H.» del Pueblo Vasco» izan da. Liburu honen gain ahituta dagoela entzun ahal izan dugu, baina, dirudienez, bigarren argitaldia prestatzen dihardute.

«Jakín» argitaldarien «Lur eta Gizon. Euskal Herria» delako lana oso balore handikoa dadukagu. Liburu hau egiteko idazle talde egokia aukeratu du «Jakín» ek; ondorioz, gure Herria arlo askotatik eza-gu dezakegu, bai kondairan zehar eta bai gaurregunean, obraren bi-tartez.

«Etor» ez argitaratuko «Eusko Lurra» kolezioa martxan dago. Liburu hauk direla medio Euskal Herriaren lutelestia edo geografia ikas liteke. Hamasei ale edo atal izanen dira argitaldariak sortuko dituenak, I. Agirre eta J.M. Barandiaran-en zuzendaritzapean.

«Gero» k, bere aldetik, argitara berri ditu beste bi liburu. Lehenengo Edorta Kortadiren «Artegin-tza, artista, gizarte» delakoa. Kultura arlo honetan nabarmetzen zen hutsunea liburu honekin estali nahi izan du egileak. Komenigarri zaio lan hau arte barruan mugitzen ari den edonori.

Bigarrena, X. Letek idatzitako «Bigarren poema liburua». Abeslari-poemagile honen lana berriro azaltzen zaigu obra honetan. Bere Herria sakonki maite duen gizonaren oihuak entzun ditzakegu liburuan.

«Auspoa» k publikatua eta Uzta-pide bertsolari handiaren eskuetatik (kasu honetan bihotzetik ere) sortutako «Lengo egunak gogoan» direlako liburuak salgai aurkitzen dira. Hauexek liburu ederrak! Komenigarri izan litezkeela zertarako esan behar!

Haurrentzat ere ari gara, egune-tik egunera, liburutegi osoago bat lortzen. Tankera honetako liburuak aipatzen hasiko bagina luzaroko edukiko genuke.

Hau izan da gaur eman nahi izan dugun berria. Euskal gaiez jabetuz joan behar dugu. Eta, zorionez, geroago eta gehiago badugu nora jo.

GOGOETA TXIKI BAT

—«Ator, ator mutil etxera» ga-bonkanta abesteko zenbat eta zen-bat mutilek ez du etxera etortze-ko aukerarik izanen? Haiendako ere gure bihotzean unetxo bat eduki beharko dugu.

MENDIAGA

elgoibar

Sociedad de Caza y Pesca «LA UNION».

Elgoibarko «LA UNION» elkarteak dei bat egin digu bertako Bazkide geranoi, laguntza eskatuaz une «críticoan» dagoela jakineraziaz.

Bai, Elgoibarkoa diot, zeren, Ma-drildik ere «batasun» horren ize-nean, leku berdinean min eman ohi digute. Elgoibarrerako ez-ezik Val-demoro-rako ere ezeren aldeketar-rik egin gabe, berdin balio bai du dei honek.

Gu, herrian eta sarritan diru es-ke ibili geranok eta ibili beharra dugunok, hori baino arreta handia-

goarekin ibili ohi gara, inori min ez emate horretan. Eta, Orain ez gaude arin-arin inori ezetza ema-teko baina guk hainbat urtetan eta hainbat izerdirekin eta nekez dar-magun lana haintzat hartzen ez du-tenei ere baitz eman behar ahal diegu?

BETIRAKO JOANAK

Inazio Izagirre (Upei Kanpeoia, 78 urte).

Kanpeoia gaiz-izenarekin ezagu-tzen genuen eta izen hori ondo merezia gainera. Zeren, kirol larien artean, pixu, disko eta jabalinan, hamairu (13) aldiz izan bai zen espainiako txapeldun. Horregatik, Z. Argiako irakurleei eta herriko jaietan argitaratzeko ustetan, ha-lako elkar-hizketa itxurako bat ger-tatzen ari ginen unean betirako joan zaigu hau ere (G.B.).

Luzio Uriguen (Etxegiña 69 urte).

Hemen Elgoibarren eta ikastola inguruan ez dugu inoiz izan, zahar eta gazteen arteko istilurik. Zal-buespen banakarenbat izan ezik, el-katurik lan egin ohi dugu. Bainen, batez ere, norbait aipatzekotan «Lu-zio Etxegiña» aipatu beharra dugu. Ikastola sortuaz geroztik, beti ibili da ikastolaren urbilean. Bai iritzi aldetik eta bai diru laguntzaz. Baz-kide izateko behar ziren bete eta gainera haur batena ordainduko zue-la jakinerazi zizun, ikastola sortuaz laister. Harrez gero, urteoro joan ohi ginen diru hori hartzera eta hone-latsu esan ohi zizun: «Diru sobrarik etxabixat, baina, aurtengo-atik hartik». Eta guk ezker-rik emana-z urterarte esan ohi genion. Bainen, ez dugu gehiago joaterik (G.B.).

Etxe-Pe-tarrek

bermeo

ITXASTAR GAIK

Anaidi edo kofradiako lendakari gaztea, Anton Garay Gabantxo, bizkor baino be bizkorrago dabil-tu arrantzale sendiearen alde edozer egiteko. Ez geldituteko gizona do-zu berau. Eta gaxotu egiten da be-re asmoak beteta ikusten ez da-ben artean. Mutilla dozu orretan. Lau gauza dabil-tz bere eskuetan eta uste det, laster ikusiko dirala amaituta lau gauza oneik.

OSATEGI BARRIA

Abenduaren 7an izan zu asera MUTUA DE PESCADORES DE VIZ-CAYA izena dun osategi barriak. Bere askunde edo inauguraziñora, arrantza errietako agintariak batu ziran Bermeon illuntze atan.

Eupeme Deun Ziñ Txadonako Txaunburu edo parroko jaunak one-tsi eben toki eder oneik, eta bate-ra, itzaldi laburtxo bat ere esan euskera an batu ziran jaunari, esa-ten dala lana eta osasuna gizonak biar biarrezkoak dituala, eta one-tarako, osategi aretan aleginduko zirala osagilleak zaurituari sendo-tasuna emoten eta batera nasaita-suna.

Baita be batzartu ziran osategi onetako areto ederrean, era guztie-tako itxas lankidearen ordelariak. Arraiñ olakoak; Narras ontzikoak; Burdin ontzietakoak; Bizkai portue-takoak; Uri onetako Endore Jauna eta abar. Kantauriko arrantzale gi-zonak bai daki, oraiñ non dagon osategi eder bat, itxasotik urre

urrean, beronen tramankulu gaur-koakaz ondo orniduta, bi osagille eta laguntzaleak, lan zauriak ain-bat lasterren sendotutako.

ITXAS IKASTAROK

Oraiñarte itxasoko ikastaroak egi-tera kanpora urten izaten zan. Gaur Bermeok ere, laster eukiko dau ESCUELA DE FORMACION PROFE-SIONAL NAUTICO PESQUERA ize-na duena. Eta ikastola onetan egin-go dabe euron ikaskizunak bai le-mazaiñ izateko zeñ tramankulari edo mekanikorako ere. Ordua izan dok.

IXOTXOL BARRIA

Ikusten dogunez, laster izango dau Bermeok ixotzol barria. Bear be bai izan dok portu onetan; ze len, egun asko galtzen zan itxaso-ratu barik edurrik ezagaz. Eta oraiñ ixotzol onek bear daben beste edur egunero emongo deutzoe ontziari eta bai beste arraiñ erosleari ere.

GAXOTEGI BARRITUUA

Instituto ocial de la Marina-ko agintariak or dabil-tzaz konpondu gurean, ain bat lasterren barritu-teko Kofradia zaarreko arraintza-leen Ambulatorioa. Bear be bai da-be. Gaxoa beintzat ugari dabil.

Julen URKIDI

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

IRIZAR

Autoetxegintzan berezia

ORMAIZTEGIN

Urrutizkiñak: 891546 - 891771

GASTEIZKO "OLABIDE IKASTOLA"

180 mila bizilagun ditu Gasteizek 15 milek dakite euskaraz gutxi gorabehera

ADISKIDEKIN TOPO

Bi ordu igaro ditut Gipuzkoako Lasartetik Arabako Lasartera. Haunditurik eta trakesturik dago Gipuzkoakoa, txiki eta polit dirau Arabakoak.

«Olabide Ikastola» berria ezagutu nahiak eraman gaitu alderdi haietara. Sartu ordurako Gorka Knörr adiskidearekin topo egin dugu. Idazkaritzan ari zen lan eta lan. Barruraxeago Karlos Kaballero ari zen bere lanetan, ikastolaren zuzendari bait dugu. Berehalaxe agertu zaigu Enrike Knörr ere.

Jolaserako garaia dute haurrek. Ikastetxearen gela eta zirkulu guztiak erakutsi dizkigu Enrikek. Ikusmiran gabiltzala Izaskun Arrue andereñoarekin topo egin dugu. Ez dago oraindik erabat ikastetxea bukatua baina oso egoki jartzen ari dira.

Denak dabilta oso lanpeturik, baina ez naute bakarrik uzten. Txandatzat egoten dira nerekin. Gorka dugu hitzegiteko tarterik haundiena hartzen duena.

EUSKARAREN HERIOTZA

Venturino elizgizonak 1572garrenean zioenez, «nahiz eta euskara hizkuntza zaila izan Gasteizko herria euskaraz mintzatzen da, jauntxo batzuek bakarrik hitzegiten dute erdaraz».

Handik bi mendetara ia erabat galdurik da. Honela idazten dio 1799garren urtean «Carlos Guillermo de Humboldt»ek Goethe-ri: «Bergaran erdara asko entzuten da eta Gasteizen ia inork ez du euskararik egiten».

Atzeraka atzeraka hiltzeraino etorri zen Gasteizen euskara. Hogei urte baino gehiago da han hiru urtetan bizitu ginela. Ez genuen inork euskaraz jakin behar zuenik pentsatu ere egiten.

EUSKARAREN BERPIZKUNDEA

180 mila bizilagun ditu, gutxi gorabehera, Gasteizek. Etorkin asko bereganatu du azken urteotan. Bertakoak baino gehiago dira kanpokoak. Euskal Herrietatik baino ugariago etorri dira erdal herrietatik.

Baina ez da bukatu oraindik etorkinen emana. Industrileku bat eraiki nahi du *Lan Kide Aurrezkiak* Urrunagan. Deba ibarreko itomenaren lasapide gerta dadin egiten omen du hori. Zer industria mota sortuko ote du? Hor dago kakoa. Zaborreria sartzen badu, eskulan arruntekoa ekartzen badu, ez du Deba aldea arinduko. Industri arloan atzeraturik diren lekuetatik etorriko da jendea. Lehenaz gainera itolarria sortuko duen industrileku berri bat eraikiko du, hala gertatzen bada.

15 mila bizilagunek dakite gaurregun euskaraz Gasteizen, gutxi gorabehera.

Bazen euskaltzaletasuna Gasteizen gerra aurretik. Hilaldi gogorren ondoren berriro berpizten ari da. Gerra aurreko eta ondorengo euskaltzalei eskerrak irau du suak. Aspaldidanik ari zen *Artes y Oficios* deitu eskola euskara irakasten.

Lehenago gizon hoiel asko zor diegu.

Halere azken urteotan izan du bizitu aldirik haundiena. Euskal izen asko ezarri da, jende mordoskak ikasi du euskara, ikastolak sortu dira. Erasoak ere eskuinetik eta «ezkerretik» datozkigu. Argi ibiltzeko esaten zaigu, «ez omen dugu Bizkaitarren eta Gipuzkoarren morrontzapean erori behar». Arabarron ber-euskalduntze hau ezin du eraman zenbaitek.

Baina aurrera doa Arabaren ber-euskalduntze hau. Diputazioak ere badu bere ikastola. DDtorren urtarilean sortuko da Gasteizen *Umandi* ikastola berria; Amurrión, Laudion, eta Agurainen ere sortuak dira.

Bizi da oraindik Gasteiztik 6 kilometrotara euskara: Gamarra aldean, Lukon, Betolazan, Miñanon, Urbinan.

«OLABIDE IKASTOLA»

Izaskun Arrue andereñoak eman zion hasera orain dela hamabi urte. Hamalau haurrekin hasi zen bere etxean. Inork gutxi onartzen zuen orduan haren jokabidea.

Hala esaten omen zioten bere seme-alabei euskaraz hitzegiten zelaiko: «euskaraz egiten al diezu? Zergatik? Hemen ez du ezertarako ere balio. Inork ez daki».

Gaur ikastola berri jasoa daukate. 702 neska-mutiko ari dira eskolatzen. 31 irakasle dira beroien hezieraz eta irakaskuntzaz arduratzen direnak.

«Oinarri Heziera Orokorreko» seigarren mailara bakarrik iritsi dira oraindik. 1.050 neska-mutikoentzat lekua ipini daiteke.

Profesio eta batxilerrako eskolatan ere pentsatzen hasiak dira.

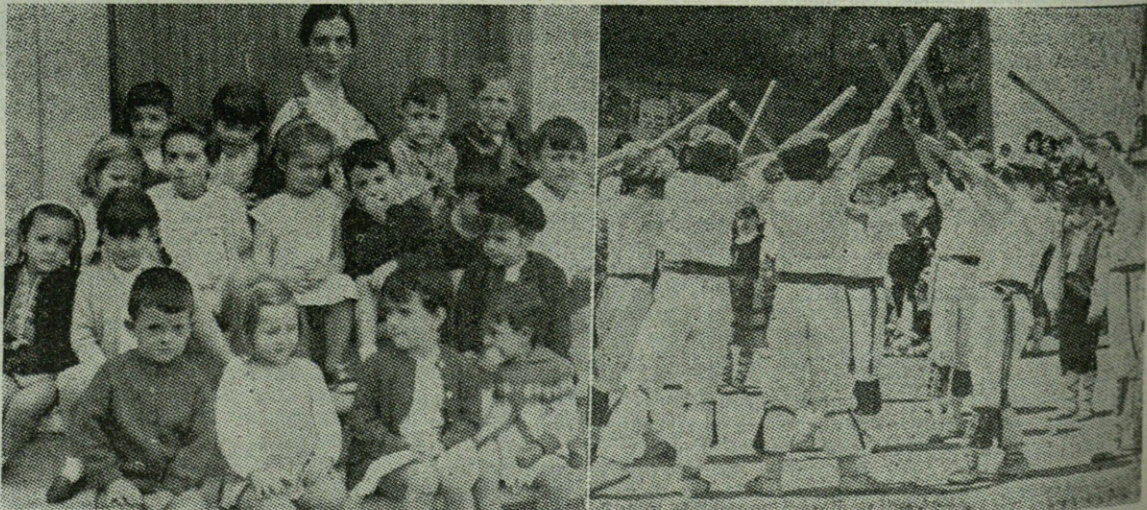
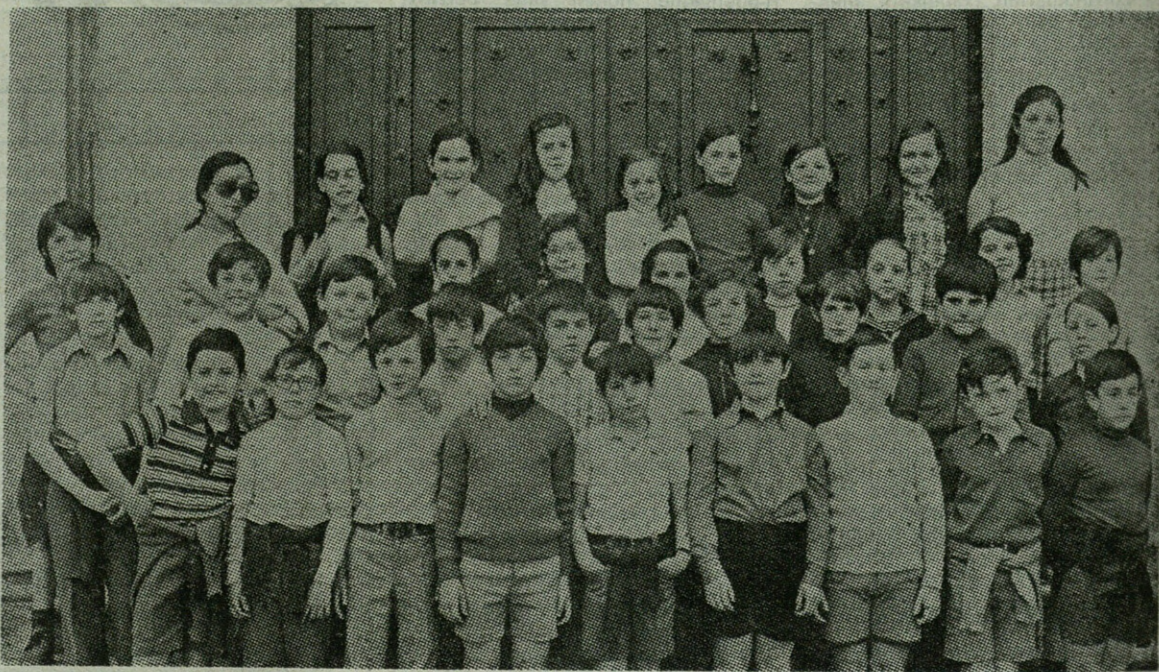
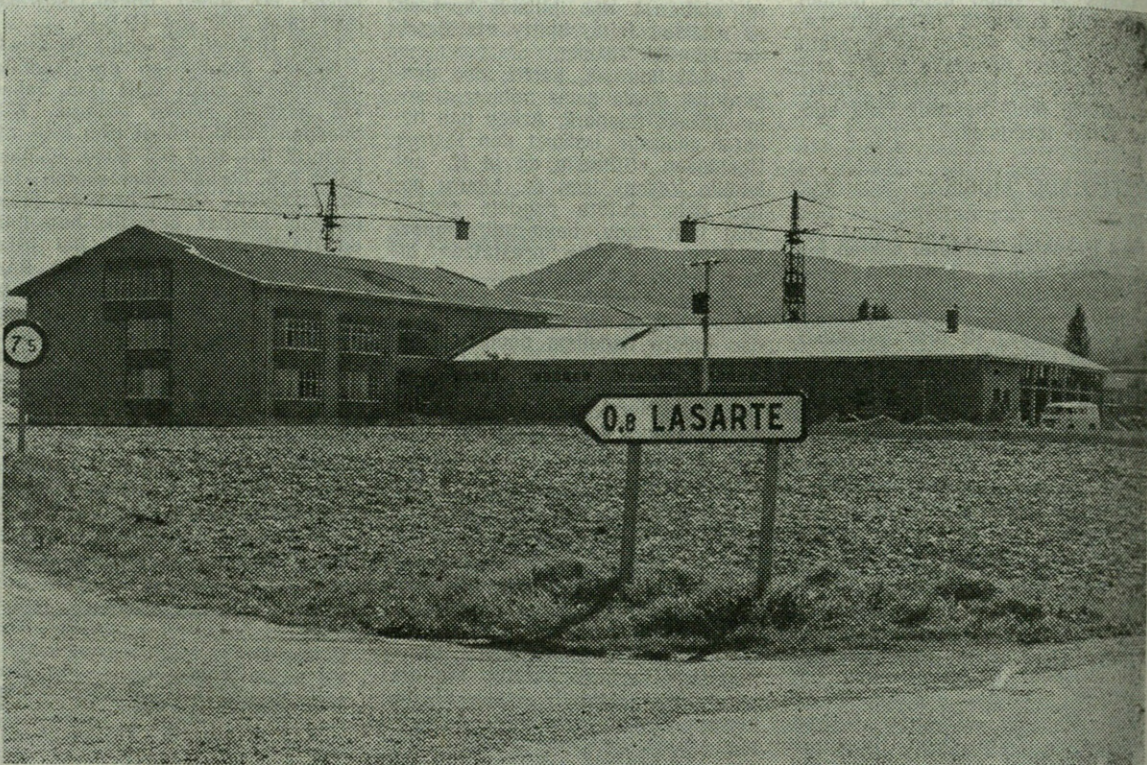
Kooperatiba legemoldean bildurik dihardue. 413 bazkide ditu oraingoz. 50 milioitako diru gorabeheretan sarturik dabilta. 22 milioi eman dizkie estatuak. Beste guztia gurasoen eta laguntzaileen artean bildu behar dute.

HELBURUAK

Haurra nor egin. «Hemendik du hasera heziera guztiak: haurra ezagutu, eta ezagutuz, haurrari lagundu, arnasa eta argibidea eman bere nortasun jaioberria hezitzearen. Ahaleginak eginaz, irakasle eta gurasoak ondo ondoko adiskidetzat haurrak har gaitzan beti, eta elkarrizketa jator eta erraz batera irekia egon dadin».

Egiatzko lan talde bat osatu nahi lukete horretarako denen artean. Eta badituzte ohizko batzarre eta harremanetatik kanpora guraso eta haurren arteko ekintzak. Dantzari taldeak eta kirol taldeak, esate baterako. «Urgazi» mendizaleen taldea guraso eta hurrez osaturiko taldea dugu.

ERRIALDE

PASEKO

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA: 8 PEZETA

HIRU ERREGEAK

Errege gutxi geratzen da munduan. Ez daude modan. Greziakoak ere ez du bere herrira itzultzarik izan.

Sortaldeko hiru erregeak dute oraisdik ere arrakastarik haundiena. Muslarien lau erregeak bezain maiteak dituzu. Pasekoak bakarrik izateak badu bere alderdi ona.

Izan ere eskerrak urtean behin etortzen diren Sortaldeko Hiru Erregeak. Bestela ederki aspertuko lirake jostailuak erosten ari behar duten gurasoak. Baita egunero jostailu berriak hartuko lituzketen umeak ere.

Urtean behin azaltzen diren hiru Erregeak ez ditu oraingo hautsi menditik behera heldu ohi den Olentzera ikazkinak. Sortaldeko aztiak baino erregali eta jostailu gehiago eta hobeak ekartzen dituen hautsiko ditu.

Izugarrizko poza izango dute, beraz, erregeen egunez ume txiki eta ume haundiak. Izan ere eskuarakutsi eta opari askorekin etorriko bait zaizkigu.

Z. Argiak ere gauza batzuk pozik hartuko lituzke. Harpidedun berri batzuk gehiago ondo etorriko litzaizkioke. Harpidedun zahar bakoitzeko berri bat gehiago eskatzea gehiegi eskatzea ote litzateke?

Irakurtzeko gogoia eta euskara lantzeko asmoak ugaltzea eta sendotzea nahiko luke.

Euskal sustraian erroturik jo nahiko luke aurra gero eta abiada biziagoan. Euskaldun aurretakoi izatea nahiko luke.

Langile jendeak bere eskubideak zaintzeko bideak egin ditzala. Emakumearen urtea dugu 1975garrengoa. Aurki ditzala gizarte berri honetan emakumeak bere nortasuna, lekua eta zeregina.

Herrigintzan ari diren guztien lagun eta laguntzaile izatea nahiko luke. Ez luke zatiketen eragile izan nahi, elkartasunarena baizik.

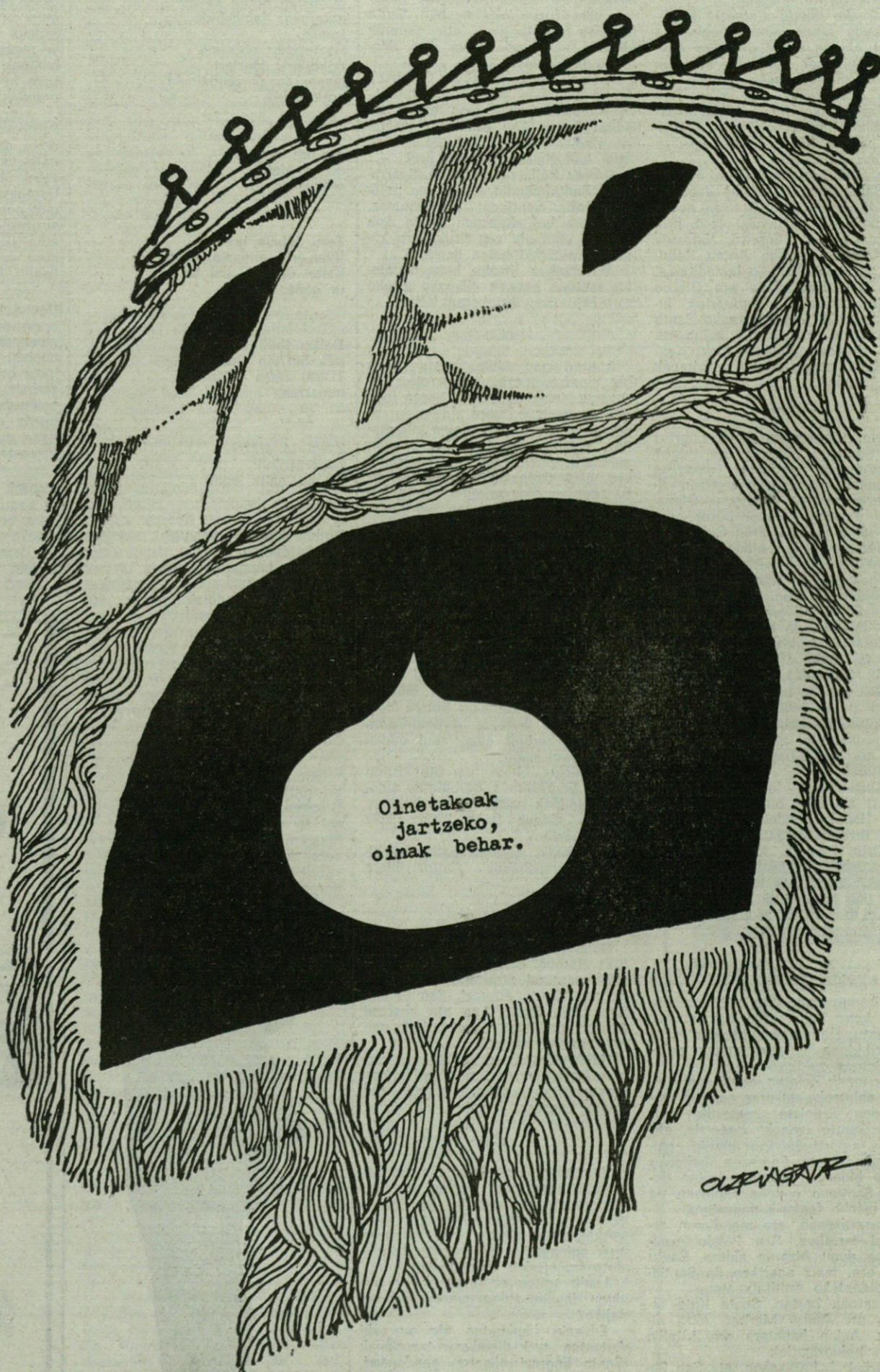
Euskaldunok adiskidetzeko urtea izatea nahiko luke Urte Santua. Ez dugu bat izan beharrik zenbait gauzatan. Bakoitzak bere iritziak eta jokabideak izan ditzake. Baina zenbait helburu lortzeko bat har dezakegu. Baditugu elkartuko gaituzten asmoak, irrikak, helburuak eta ekintzak.

Barkatu beharrean gara elkarri zenbait gauza. Oso minbera gaude, eztenka asko eman bait diogu elkarri.

Inor ez gaude errugabe. Denok dugu zertaz damutua eta zer barkatua. Adiskidetzeko urtea izan dezagula 1975garrengo urtea.

Elkarrekin bakeak egiteko giroan sar gaitezela. Bake giro honen adierazgarri Aita Santuak eta Gotzaiek, Urte Santuaren atarian, eskatzen duten barkamen orokorra izan dadila. Gure arteko nahigabetuenak eta erasopetuenak izan dezatela izan lasapide aurtengo urtean.

Paseko hiru Erregeak grazia hauek ekar ditzatela euskal gizartera. Ez dugu zeru izaterik nahi Euskal Herria, are gutxiago infernu.

Santa Engrazi, Santiago bidean

Lerro hauek idazterako, bi idazlan izan ditut oinarri: «Santa Engrazia gure artean» bata, Z. Argia honetan (14-5-1972) On Manuel Lekuonak argitaratua, eta «Erdiaroko Santiyago bideak Gipuzkoan zear», egile berberarena, 1971. go. Munibereen laugarren alea dakarrena bestea.

Lehen idazlanean M. Lekuonak dionez, Santa Engrazi, III. mendean Zaragozan hildako martiria bide dugu. Bularrak ebaki zizkioten haren fedearen etsaiek, eta gangrenak jota hil zen geroxeago, egundoko oinazeak nozitu ondoren.

Aizarnako Santa Engrazi baselizan, bada aurrez aurre begiratuta eskubi aldean egon ohi den egurrezko irudi bat. Ebakitako bularrak eskutan dituen santa batena da; Santa Agedarena gure ustez. Baina, Zaragozako martiriarena ikasi ondoren, bildur naiz Santa Agedarena ez eta Santa Engrazirena ez ote den.

Bestetik, orain berritzen ari diren Santa Engrazi elizari dagokiola, Erdi Haroko beneditarren eskua sumatzen du Lekuonak. Izan ere, Zuberoako, Santa Engrazi, Nafarroa eta Aragoiko errege Antso Remirez-ek 1085.ean Leireko beneditarrei eman bait zien, Pabe eta Oloroe aldetik zetozen peleginariaren bideak zaitzeko, eta Aizarnako Santa Engrazirekin ere beste hainbeste gerta zitekeen. Peleginariak, Konpostelako atzera-aurrera zegitenak ziren, noski.

—oOo—

Baina, Gipuzkoako Santa Engrazi hau, Santiago bidekoa ote dugu? Aipatutako Munibe-k dakarren idazlanean, gauza asko argitzen digu gure Lekuona ospetsuak Gipuzkoako Santiago bideei buruz.

Bi Santiago bide ziren Gipuzkoan Erdi Haroan. Goierrri-bidea bata; batik bat zaldizkoek jarraitzen zutena eta gainez-gain zihoana. Behobia (Behoko ibia), Irun, Oiartzun, Astigarragako Santiagomendi, Ergobia (Ergo ibia = vado de Ergo), Lasarte, Zubietza, Andatza, Andatzarrate, Iturriotz, Zelatun, Bidania, Murumendi, Mandubia, Ezkioga, Zerain eta San Adrian, besteak beste, igarotzen zituen bide horrek.

Zaldizko peleginari hauek, ibaiak mehe unetatik zeharkatzen zituzten, eta ez zuten batel beharrik horretarako.

Beterri-bidetik (bigarren bidetik alegia) zihoazen oinezkoek bai ordea. Hauek Hendaia, Hondarribia, Lezo, Errera, Donostia, Aiete, Ibaeta, Orrio, Zarautz, Azkizu, Zumaia, Itziar eta Astigarribia-n barrena abiatzen ziren, eta ibaiak itsas aldeko une zabaletatik batez zeharkatzen beharturik zeuden.

—oOo—

Bi bideak (Goierrri eta Beterrikoa) elkartzen zituen beste bat ere izango zen, nire ustetan; batez igaro beharrezko ibai troxoak saihestu Goierrri-bidetik eta gero Beterri-bidea hartzeko modua egin zieten zaldizkoek.

Iturriotz Zelatun eta Bidania aldera abiatzeko aukeraz gainera, bazitekeen Erdoizta ingurutik (han bada Garate izeneko baserria, eta «ate» = portua), Etumetatik, gainez-gain Santa Engrazira heltzeko beste bide bat egotea. Jakina denez, Santiago egunez ospatzen da han urteko festarik nagusia.

Aurreraxeago, eta mendiaren erpinari jarraituz, San Pelaio ermitatxo dugu Aizarna aldera. Santu hau ere, maiz agertzen da Santiagobideetako ermitatxoetan.

Aizarnan bertan, Santa Kutz ermita eta Andra Mariren eliza ditugu. Agian hauetara ere iritsiko ziren peleginariak.

Zerbait beheraxeago, eta San Pelaio aldetik gainez-gain joanez, San Juan txo ermita dugu hurrengo.

Daitekeana da Santiago bidea hemendik Urola ibairaino jarraitzea. Izan ere, leku-izen nabarmen eta ugari xamarak ditugu Iraeta aldean, bideak ibai igarotzen zuela pentsa arazteko. Hortxe dugu Amilibia izeneko lekua. Baita ibai ondoko lurralde ordeka eta zabalei deitzen diegun «Saabia» hitza ere. Bestetik, Ibiñarrieta inguruan da, eta «ibi», erderazko «vado» da.

Beraz, Santiago bideak Iraeta aldean Urola ibai zeharkatzen zuela pentsatzeari ez derizkiot astakeria. «Iraeta» bera, «Ibaeta»-ren antzeko da, hitzez behintzat. Gainera, Lekuonak berak ongi dionez, Ibaetan batela hartu beharra izaten zuten peleginariak, garai hartako ixtinga zabala igarotzeko. Iraetako ibai unea, estuagoa izaki, zaldiz pasatzeko modukoa zitekeen.

Dena dela, «Iraeta» eta «Ibaeta», «Ibieta» edo antzeko leku-izen batetik eratorriak ote diren iruditzen zait.

Ibaiz ezkerretara aintzina ermita zahar batek ere, badu, noski, zerikusirik gure bide-arazo honetaz. Gaur etxe bihurtua egon arren («Xantana» izenez ezagutzen duguna hain zuzen), bazen han Santa Anaren ermita bat, eta esaerak dionez, «alkarren urrian dira Santiagotako Santa Ana».

Peleginariak, Santiago eguna Santa Engrazin ospatu eta biharamun goizez zaldiz joan ezinik ez zuten Santa Ana ermitara; Iraetara alegia. Egun erdi batetan aisa egin bait daiteke ibilaldi hori.

Orobat egin zezaketen Astigarragako Santiomendin zeudekeen peleginariak. Santiago biharamunez, Lasartera hel zitezkeen Santa Ana egunez egin ohi zen Erdi Haro kutsuzko antzerki saioa ikustera.

Aztertzeakoa litzake bide hauetako santuen egunek elkarren arteko tarteein izan dezaketen lotura.

—oOo—

Iraetari gagozkiola, beste gauza bat aipatzeari ere, derriorezko deritzagu. Xantana etxeak, Santa Ines ermita du ibai zehar beste aldera aurrez aurre: 1620. urtean egina dirudienez. Hasiera batetan San Juanen zaindaritzapean baldin bazegoen ere, gaur duen Santa Inesena hartu zuen geroxeago, eta ermita honetantxe aurkitu zituen gure On Manuel Lekuonak Greco famatuaren bi margozi.

—oOo—

Iraetan ibai zeharkatu ondoren, Ibiñarrietako Santo Kristoren ermita aldera joan bide ziren peleginariak, eta handik, Beterri-bide apaina hartu ondoren, Itziarra.

Itziartik Astigarribia bi bide egoteak (Ermita kobazulo ondotik bata, eta Irarrazabalgo kalera bestea, handik batez Astigarribia iristeko), zerbait esan nahi duela ustaten nago.

Ermitiako bidea ez ote zuten Santa Engraziko zeharbidetik zetozen zaldunek hartuko, gero behean, Sasiola aldean Deba ibai zaldiz igarotzearen?

Oinezkoak, batez baliatuko ziren Irarrazabaldik Astigarribia heltzeko.

—oOo—

Goierrri eta Beterri-bideak elkartuko zituen, Santiago bideetan ohi ziren santuen ermitetatik igaro bide zen. Santa Engrazi, San Pelaio, San Juan, Santa Ana eta abarren ohorez eraikitako elizatzako izango zituzten han-hemenka.

Nafarroako peleginariak ere, aukera izango zuten Beterri-bidea hartzeko, Amasa, Andatzarrate eta Santa Engrazin barrena, nirekiko.

—oOo—

Besteak beste, Santa Engrazi baselizak badu gaur bertan sendotu eta konpondu beharrik, lan horretan borondate oneko jendea jo-ta-ke jardun arren. Baina, lana hutsaren truk eginagatik, diru premia handia dute materialak ordaintzeko.

Lanik egiten ez dugunok, ez ote dugu dagoen zuloa geure diruz estaliko?

Edozein bankuete ala aurrezki kutxatan zuri ditzakezu txanponak Santa Engrazi elizaren sendogarri.

BEGI

ALBERTO LAXAREN

omenaldian,

“AMARRREKOAN”

Bat-bat gizon bat.
Bi, jaio-bizi
Ondarrabian.

Bertan sortu, bertan ezi,
saiatasunez iritxi:
zer ez du artista onek
merezi?
Beti oñiez, txukun beti,
artetsu eta artezi;
bere lan-egin danetan
berezi.

Iru: andre(a)kiñ
lau seme ditu:
bostak bizitu.

Umetatik aski zindo;
gurasoen seme zintzo,
etxerakoz lagun-bide
izanik.
Gaztetatik: soñulari,
txistulari, idazlari...
Ikasle danak zenbaitzen
nork daki?

Xei-xei besteei
dakian dana
erakusten gei.

Zeru zabala goian;
itxas-ertz ondarra, bian...
Kaian ontziak, bai ta ez,
ur gañez...

Nekez ibilli erbestez
uda berrian ametsez...
Txistu zarra ixiltzeke
nagarrez.

Zazpi ta sortzi
bederatzikiñ:
ez du gaitz egiñ.

Ainbat lanetan maixua;
Erri(ko)Etxean oitua.
Ez dezu bertan laguntza
menarik.
Diru pozean ez bizi.
Ogi bidean poz aski.
Txorien egazkadari...
opari.

Amar: LAXATAR
Alberto, beste
berrogtamar...

Txeki, ba, zure lanari:
ezi gazteak alaiki...
Doazten, artez, on bidez,
nai ta ez.
Eman nakizu danari
zure doalak ugari,
«ZERUKO ARGIAK» beziñ
pozgarri.

Noiz-bait

OLZPIAGAR

EUROPA BATUA TA GU

Nazio batzuk elkartu ziran
pozez Europa batuan
gauzik geienak zuzendu nairik
pake ta erespertuan;
gure erria ere or dabil
aspaldi ontan tratuan
ia denboraz sartzen ote dan
besteak dauden lekuan,
Urte berria iritxi da ta
oraindik gaude kanpuan.

Politikako gure jokera
orixe dala merio
nere ustetan gure erriak
ateak itxi zaizkio.
Demokrazian bizi gerala
guk esan arren serlo
aurrera ere elkarte orrek
atea itxiko dio,
gure erriak lengo bidetik
baldin jarraitzen badio.

Demokrazien itz ori dabil
orain gora ta beera
geienarentzat txit gustokua
nunbait izango da bera;
inoiz bada ta oraintxe degu
zerbait egiteko era,
baña beldur naiz ez ote degun
berriz egingo atzera
itxas ertzean ibiltzen diran
karramarruen antzera.

Gauzak aldatu bearko dira
ni seguru nago ontan
gure erriak sartu nai badu
dalako elkarte ortan.
Ez dezagula orain artean
bezela jarraitu lotan

zer erataratu sartu gindezken
esan digute askotan,
bestela ezer ez gerala gu
inoiz izango European.

Gauzak estuak ari zaizkigu
alde guztitara jartzen
ez gerala Merkado Comun
dalako orretan sartzen,
gure anaiak asiak dira
lur aietatik bialtzen
geronen kulpaz ez ote gera
gu ari jokoa galtzen
ez degulako gure jokera
pixka pixka bat aldatzen.

Ordua da ta artu dezagun
lenbailen bide zuzena
adarretikan elduta ez da
menderatuko zezena,
danok dakigu soka zergatik
daukagun emen etena
ez da geiegi nere ustetan
andik eskatzen dutena
kaso egitea ez al litzake
danontzat gauzik onena.

Askatasuna langille danak
komeni bada biltzeko
askatasuna erabakiak
bildurrik gabe artzeko
askatasuna politikako
partidu batzuk sortzeko
askatasuna agintariak
botoan bidez jartzeko
auxe eskatzen digute guri
elkarte ortan sartzeko

MATXAIN

NORK KUKURRUKU...

OLLARRAK

OLLATEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

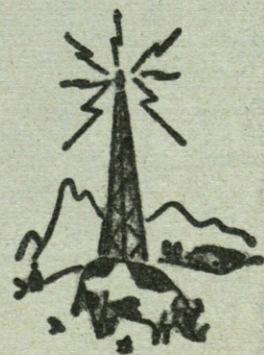

Donosti-Aurreriki-Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azkal
Ongarri ta abonoak
Bela Zuloak
Erosi edo berritzeko dira
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta aber
Torelavega'ko Perla Joan
etorriak

Baserriaren alde

Herria artalde?

Denboraren ordua ez da behin ere geratzen. Urte bete gehiago markatzen du aurtien denboraren orratzak. 1974etik 1975era heldu da. Baina ez batpatean, piskana piskana baizik.

Hutsetik abiatu zen denboraren orratza 1975eraino heldu da. Jesukristo jaio aurreko urteak kontatu gabe jakina. Ezer gutxitan izango da herri 1975garrengo urtea. Azkentko zenbakia bakarrik izango du herri berria. Iritzi, jokabide eta gertaera gehienek aurreko urtetan dituzte erroak.

Urte berri honetan sekulakoak gertatuko direlaokan denak, ez dezake ahanztu, erroak zaharrean dituen urtean sartu gara. Ez dezagun ahanztu aurreko urteak erakutsi behar digula atzea nola dantza.

Aspaldidanik hasia da munduaren, gizonaren eta herrien kondaira. Ez da gaur goizekoa. Lehen aintzakotzat hartu beharra dugu, beraz. Lehenaren zainetan errotua bait dago oraina. Eta orainaren altzoan hezuramaitzen da geroa.

Ez da alfer lana lehenaren sustraiak bilatzea eta aurkitzea. Iraganaren iturrietan xurgatu behar dugu. Inori baino beharrezkoagoa zaigu lan hau euskaldunoi, uholdeak estali eta desegin bait digu zenbait sustrai.

Sustrai bila ihardun beharra dugu arlo guztietan: kondaira gintzan, kantugintzan, kulturgintzan, hizkuntzagintzan, herrigintzan eta abarretan. Lan bikaina benetan sustrai bila dihardutenen lana.

Lan hau, ordea, ez da berriro harpetara itzul gaitzen. Ez da sustraiekin bakarrik gera gaitzen. Sustrai hoiek zuhaitz berriak, adar berriak, lore berriak eta ale berriak eman ditzaten baizik. Aurreko ikusi, atzea nola dantza jakin dezagun, oraina eta geroa antolatzen eta hezuramaitzen jakin dezagun.

Zenbait lehenaren oroitzapenez bakarrik bizi nahi luke. Iraganera itzuli nahi luke. Horixe da oraina eta geroa lehenaren altzoan ez hezuramaitzeko biderik egokiena. Horrek dakar lehenaren aharrenik gabe oraina eta geroa sortzeko arrisku izugarria.

Bestalde, beste zenbait, ez du aitzinako kondairarik ezagutu nahi. Bidegabekieriaz eta uholdearen indarrak izan diren lubizi eta lurrenaren ez ditu inolaz ere aitortu nahi. Hori ahazturik nahi luke herrigintzan ihardun.

Bi jokabideetatik letorkiguke "orain" eta "gero" arrotza.

Aurrera jo behar dugu, beraz, lehenaren hildotik urte berrian. Ez dugu atzean geratu behar. Aurrera jotze hau, ordea, ez dezakegu bortxaz egin.

Herria ez dezakegu artaldetzat har. Herria ez daiteke artaldearen taldeen arabera bakza. Herria ez daiteke norbere eta taldearen zerbizuan erabil.

Jakinaren gainean hartu behar ditu herriak bere erabakiak eta jokabideak. Herriak berak nahi duela eman behar ditu aurrerako urratsak.

Gauza asko egin ohi da herriaren izenean eta aitzakiz. Baina herriak berak, bere gogoz hartu behar du parte ekintzetan. Artaldearen gisa gidatua izaten ohi da gure herria aspaldiko urteotan. Ahorik ireki gabe ibili ohi da artzaiek izendatutako bazkalekutan.

Ahoa irekitzen irakatsi behar zaio herriari. Hizketan irakatsi behar zaio hitzegiten ahaztu zaion herri honi. Artzaiek eta bazkalekuz bortxaz aldatuaz ez dugu ezer aurreratzen. Artalde izateari jarraituko zaio honela herria. Herriaren artalde izateari eusten eta laguntzen diogun bitartean ez dezakegu garaipen turutarik jo.

Azkeneko zenbait gertaerak, berriak, euskaldunen elkartasunik eza eta gizonarekiko eta herriarekiko errespetorik eza nabarmen-tzen du. Baloia ostikoz jo eta beste muturrera botatzen oso erraza da. Baina handik ere beste ostiko bat ematen dioten bezain azkar ihesgingo du.

Oso erraza da artaldea izutzen. Oso izua da gure herria ere. Bildurrik haundiena sartzen dionaren esanera jarriko da. Hori, ordea, herria zapaltzea da, gizonaren nortasuna desegitea. Behin baino gehiagotan amildu ohi da artaldea leze zuloa izuaren izuz, itsumustuan.

Herriak jakin behar du zergatik etxean geratzen den, zergatik kalera ateratzen den eta zergatik lanera doan. Egiten duen guztia zergatik egiten duen jakin behar du herriak.

Gezurretan, ezjakinean eta bortxaz mugiarazten dugun herriak artalde dirau. Herriak artalde izatea uzteari deritza iraultza. Kontrairaultzan ihardun gintezke, beraz. Ederra bait da artza izatea.

EUSKAL ABESTIAZ (I)

Euskal abeslari gazteen ekintza gero eta indar haundiagoa hartzen ari da azken urteotan. Askoz gehiago kantatzen dugu gaur euskaraz, bai euskaldunok bai erdaldunok. Lehenago ez zen holakorik ezagutzen; gaur ostera, abeslariak beren saioak egitean, jendea piloka biltzen da entzutea, herrietako jaietan nahiz edozein motatako festibaletan. Nork esan zezakeen hori, orain direla zortzi urte?

Hortaz, hona hemen euskaldun-goaen alde gartsuki jotzen ari den lanabes xarmanta. Horrela gerta dadin saiatzen gara eta bada-kigu nahiko zeregin haundia geratzen dela arindio. Herri baten nortasunaren azalpe denez gero, eta bestaldetik oparotsuago ugaltzeko nahiaz ere, gure euskal abesti eta abeslarien giroa osatu eta laztandu behar dugu herritar guztien —ahal den gehien— artean. Gure eguneroko bizitzarako, gure kezka eta ametsetarako gauza izan dadila.

Guztiok jakitun gara, abesti giro arrotzez inguratutik bizi gara, haren menpean kokaturik. Mendebaldeko abesti giroa mende hone-tan zeharo aldatu eta mundu guztira zabaldu da. Euskal Herria ere giro horretaz bete da. Gurearen parean oso desberdina izanik, horrexegatik gure abesti era, dantzak, eta hizkuntza bera ere hiltzeko arrisku gorrian aurkitu dira. Hemen aldizkari nagusienak, irratia, telebista, diskoak, erdaldun amorratuak ditugu oraindiko ere. Mendebaldeko zibilizazioaren barronean bizi gara, baina bizimodu horren gizarteko mintzagaiak zoritxarrez ukatu edo eskuragaitzak daude euskal kulturarako.

—oOo—

Gure kezka eta galdera nagusia hau da: nork eutsi ahal izango dio bere buruari, nork iraungo du geroan? Euskaldunak ala erdaldunak?

Hemen hasi beharko dugu geure azterketa, baita geure ekintza ere.

«Gazte-musika» deritxon abesti modu horrek eragin ikaragarria du gaur gazteen baitan. Moda alda-ketak erdaldunkeriari loturik ikusi ohi ditugu euskaldunok. Lehenago Carlos Gardel, Los Panchos, Jorge Negrete, Antonio Machin eta antzeko guzti hoik jendearen ahotan korritu ziren. Geroago Elvis Presley, Paul Anka eta «american rock»-ek burrundade haundiagoa sortu zuten. 1960. aldera Ingalaterrako «The Beatles» gailurreraino heldu ziren; beste haro berri bat ireki zuten noski. Ordutik honantz askoz ugalduta dira haien ondorengoak, baxter guztietaraino sartu.

Horrexegatik ba, «gaurko musika» mintzatzean, kaleko jende arruntak normalki «pop», «ye-ye», «bluess», «undergrown» eta jazz-band tankerazko musikaz pentsatzen du berehala. Bap! Orain gogoratzen naizela, behin Bilboko irratia batetik entzun nuen: «Zoaz XX diskategira. Han dago Bizkaiko musika giroa». «Ederto mutil! Bizkaiko musika giroa horixe izanez gero, hobe geure buruak errekaratzea» pentsatu nuen bat batean. Hainbesteko tamainotako astakeriak entzuleei esateko franko baimen dagoenean, zer espero dezakegu?

Izan ere, funtsean... irratia harek arrazoi du. Bai, Bizkaiko erdaldunen artean. Hau da, erdaldun huts edo euskal arazorik ikusten ez dutenen artean —badakigunez, jendetza eskerga dela—. Horixe da argi-giro Bilbo Haundiko erdaldun jendetzaren musik eta kultur mailaren aztarrena. Eta Bizkaiko erdaldunaz ez gara soilki mintzatuko; berdin xamar gertatzen bait zaie Euskal Herri guztikoel.

Hortaz, gauza argi bat azaltzen zaigu hemen: horrelako moda alda-ketak erdaldun bideetatik etorri eta sartzen direla. Hau da, erdal aldizkarietatik; irratia eta telebista saioak direla medio, etab. Haien zabalera bertzena, erdal eskualdeei lotuta dago; euskaraz mintzatzen diren-ek, ahultzen da. Zeren euskara bizi den eskualdeetan beste «zerbait» aurretik eta azpitik dagoela. Argi esateko, beste azpiko bizimodu, beste arnasa bat... beste kultura bat, horixe! Erdaldunen

ikuspeigiti begira, badago zerbait, haiek gero zertan zehazki mugatu ez jakin arren. Bai, de facto badago, gu euskaldunontzat oso makal eta ahula izan arren.

Jarraituko ote du bizitzaren gure bereiztasun horrek? Baietz diogu. Zergatik ez? Orain arte beltzare-nak ikusi behar izan arren, guganaino heldua da; azkenengo urte hauetan euskal zaletasunak gorakada bortitza hartu du. Eta bihar? Biharkoa argi dago: gaurko gorakada hori eta gaurko ametsak guztiz suntsigaitzak dira orain; gero eta gizonkiago jokatzearekin, gero eta suntsigaitzagoak izango dira, jakina. Nahiz eta batzuek oso ez-erkor eta itsu ibili, honelaxe da.

ERDALTUNTASUNA GURE HERRIAN

Lehenago euskaldun izan ginen hemen gure lur honetan. Geroago erdalduntzen hasi; ez hizkuntza ar-lean bakarrik, baita pentsakeran, ohituretan, bizimoduan ere. Hala ere, erdalduntzea ez da berdintsu gertatu toki guztietan. Badago erdalduntze mota bi Euskal Herrian: industri-aro aurrekoa (pre-industrial) eta arokoa (industrial). Oso desberdinak direnez gero, sendabi-deak ere horrela izan behar.

Lehen sailean: baserri eta nekazari ekonomi aroan erdaldundu ziren eskualdeak. Bizkaiko Enkar-tazinoak —Santander kutsu xama-rrekoak—, Aiala, ea Araba osoa, Errioxa, Nafarroako merinalde gehienak, Biarno, etab. Baita orduko merkatalgo ekonomiko hiri batzuk ere: Balmaseda, Gasteiz, Portuga-lete, Baiona, Orduña, Lizarra, Iru-nea, Bilbo zaharra —Bilbo Hiria, orain erdaraz «Casco Viejo» deri-txona—, etab. Eskalde eta hiri haue-tan erdal sustraiak guztiz sartuak, sakonak dira. Erdaldundu ziren al-dietan ez zegoen eskolara joateko beharrik; ahoz aho egin zen alda-kuntza. Horrexegatik, lehengoko pentsamoldeei lotuegiak agertu di-ra gehienak XIX. mendetik honantz. Egia esan, erdaldundu ziren garaie-tako pentsamoldeei lotuak.

Sail honetako eskualdeak berriro euskalduntzeko, pentsamolde zahar hoik itzali behar dira. Erdal mito asko hil behar, aintzinako aldietan galdu zuten euskal hariari erreza-go heldu ahal diezaioten. Hala ere, bide horretatik abiatzean ez dago kezka haundirik, ideia zahar asko berez joaten ari bait da.

Bigarren sailean, industri aroan sortu diren herri haundi hoik, bai-ta beren inguruetako herrixoak ere, agertzen dira: Barakaldo, Ses-tao, Basauri, Erandio. Herri hauen erdalduntzea XIX. mendetik honantz etengabea izan da, eta gaur zeharo erdaldunduak daude.

Eta azkenek, sail honetan ere gaurko industri herri guztiak sar-ditzakegu: Arrasate, Zumarraga, Erreterria, Hernani, Beasain, Eibar, Ermua, Galdakao, Durango, Elgoi-bar, Legazpia, Mungia, etab. Nahiz eta hauetan oraindiko euskara bizi izan, ahal edo batzutan oso ahul bait da. Baina, lehenengo sailako beste herri batzuk, gaur industri girokoak franko izan arren ez di-tugu sartu: Santurtze, Laudio, Bi-llaba, Gasteiz, Iruñea, etab.; zeren industria sartu baino aurretik ia erdaldunduak bait zeuden.

—oOo—

Bi sailen arteko elkar eragina badagonez gero, baserri giroko ez diren herri eta hirixka guztiak ko-puruan sar daitezke, arrantzele gi-roko herri batzuk kendurik: Ber-meo, Lekeitio, Ondarroa, Motriku, Orio, etab.

Berreuskalduntzeko sail gaitzena lehenengo da hain zuzen, industri-aro aurrekoa: aspalditik erdaldun-dua bait da. Eta gainera, gehiene-tan baserri girokoa denez gero, ideiak, hizkuntza eta ohiturak alda-tzeko premia guttiago sumatzen du-telako. Bai; hizkuntza eta pentsa-moldez asko aldatu ziren erdaldun-tzeko garaian, baina ordutik honantz normalki ez dute aldakuntza haun-dirik ukan.

Bigarren sailekoak aurrerazalea-goak agertzen dira, industri-giroko ekenemian. Nahiz eta aurreko al-

dietan euskaltzale izatea atzerakoi-tzat jo askotan, gaurko kulturaz jantziagoak direnez gero eta eus-kalduntasuna herri xehean sustra-l-euskarak burua gaurko kultur-eta tua egon delarik, berriro agertu du gizarteko bizitzan. Liburu berriak, editorial gazteak, ikastolak, euska-rakozko irratia saioak —urriak izan arren oraindiko— etorri dira. Baita ere abeslari gazteak, beren kit-tarra, ile luze eta bizarrakin batera.

—oOo—

Eta? Herriak onhartu ditu. Egia da, ukatu ezina.

Zein herrik, gero? Euskaldunok eta euskal zaleok, Euskal kezkarik nabaritzen dutenok. Ba, erdaldun hutsak nekez konturatzaren dira. Eus-kal Herriko erdaldun amorratuak benen erara bizi dira; baina egia esan, beste mundu batean.

Zertan dago erdalduntasuna gaur Euskal Herrian? Zerk eusten dio? Nolako sustraiak ditu? Sakonak, iraunkorrak?

Egia esan, gure artean bizi den erdaldunak ez du Euskal Herria be-netan ezagutzen. Ama lurrarekiko, bere inguruko gizartearekiko loka-riak ez dira sakonak. Bai; baserri eta merkatalgo aroan erdaldundu zen eskualde bateko seme izan arren, ez du bere herriko historia ondo ezagutzen —edo ez du eza-gutu nahi—. Erdaldunak maiz uste du guztiok berdintsu, homogeneoak garela; ez du Euskal Herria ikus-ten. Erdalduntasuna ezjakinean da-tza askotan. Nahiz eta hemen jalea izan, ez daduka hemen bere biho-tza eta bere erdua. Hortaz, ez du benetako sakontasun iraunkorrik.

Bestela, Euskal Herria zerbait ezagutzen baldin badu, lokarriak sortzen baldin bazaizki, orduan euskal kezka pittin bat baduke: ez da arrotza funtsean.

Honela etortzen gara berriro ere abeslarien harira. Non daude erdal abeslariak Euskal Herrian? Zenbat dira? Zertan ari dira?

Guk dakigunez, ez dira orain ar-te estadistika zehatz batzuk egin horretaz. Hala ere, begi bistan daude erdal abestiaren eta abesla-rien egoera eta jarrera. Alde bate-tik, espainolez mintzatzen diren he-rrietako folklorelariak; bestetik, jazz-band tankerakoak; eta hiruga-rrenez, «protesta» eta gizarte-polit-ik arazoak erabiltzen dituztenak. Hoi-en artean, irratietan, disketan, egunkarietan, jendearen baitan, es-ku bortitzena duten folklorelariak eta batez ere jazz-band tankera-koak dira, hain zuzen. Bestelakoak, indar guttiokoak dira, nahiz erdaldun-aren artean nahiz euskaldunen ar-tean... eta horrexegatik susmo haundiak zabaltzen dira euskaldunen artean, zeren hirugarren saileko abeslari batzuk euskaraz hasi dira kantatzen, beharbada, arrakasta haundiagoren jabe izateko noski.

Joan Mari Mendizabal

GAZTAINAK
ZIMELAK
JATERA

ARGIA

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa, Kantauri eta Ara-goiko Kaputxinoek argitara-tua. (Kale Nagusia, 50-1.º Bur-lada - IRIÑEA).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 41 95 88

ARPIDE SARIA:

Barruan	350 pezeta
Korreo batasune-tako herrietan	400 pezeta
Atzerrietako bes-te herrietan	420 pezeta
Airez	Aldoz aurre-tik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 6 nazeta

Moldiztegia eta Idazkola:

«Gráficas Navas»
A. Adoain, 1. IRIÑEA
D.L.: NA. 80-1963

berriak-berriak-berriak-berriak-ber

Urtarrilaren 3an, "Zoroen Ferixa" egunez, Deban sortu berria den "Goaz" antzerki taldeak Piarres Larzabalen "Senperen gertatua" obra aurkeztuko du.

Talde berri honen lehen antzezpena Zubeltzu Aretxean eratu da, gaueko 9,30etan. Lukas Dorronsororen zuzendaritzapean hamasei antzezlarik parte hartuko dute.

● Biharamunean, Antzuolan, kanta jaialdi bat eratzeko da larunbat gauetz. Hantxe izango dira Pantxoia ta Peio, Jon Bergaretxe, Xabier Lete, Lurdes Iriondo eta "Oihartzunak".

● Hilaren 5ean, beste kanta jaialdi bat eratu da Bermeon.

Lurdes Iriondo, Xabier Lete, "Oskarbi", Pantxoia ta Peio eta Jon Bergaretxe kantariak, Bermeoko bertako "Lupe"ren inguruan bilduko dira.

● Errege bezperan ere, hilaren 5ean alegia, azken urteotan ohi den antzerki saioa eratu da Elgetan. Iaz Ramox Azkarateren "Galtzaundi" aurkeztu zen, eta, aurren, aldiz, "Maite ere" izeneko.

● Egun berean, Donostiako "Xaribari" Taldeak "Txano Gorritxo" aurkeztuko du Errenteriako "Alameda" Zinemaren.

Haurrentzat bereziki prestatutako antzerki saio hau "Ereintza" taldeak eratu da, eta eguerdiko 12etan hasiko.

● Hurren igandean, hilaren 12an beraz, "Txirrista-ka" Sariak emango dira Mendaron. Eman ere, "Gurutzepe" elkarteak eratu duen saio eta ondoko bazkarian emango dira.

Gauza jakina denez, 8.000.— ptako lehen saria Urepeleko "Xalbadorrek" irabazia du, "Jainkoa" eta ni, lehen eta orain" bertso berriez.

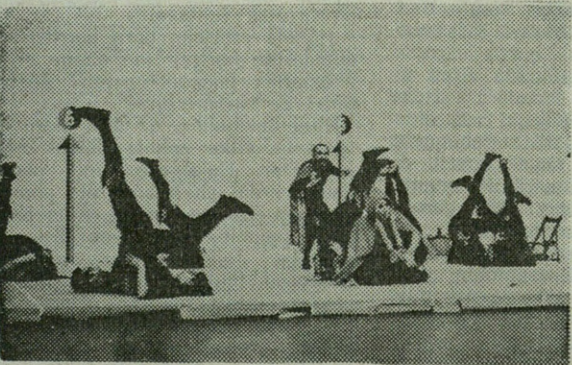
● Urtarrilaren 13an, euskal kultura eta mugimenduari buruzko beste hitzaldi bat eratzeko da Madrileko Ateneoan.

Oraingo honetan, Jabier Aranburuk eta "Oskarbi" taldeak, euskal herri musikaren ikuspegi zabala bat hitzez eta kantaz eskainiko dute.

● Aste berean ere, hitzaldi sail bat eratzeko da Etorrian.

Oraindik programa zehatz-mehatz erabakitzea dagoen arren, Iñigo Agirrek, Imanol Laspiurrek, Aurtizek eta besteren bat edo beste zenbait hitzaldi eskainiko ote duten aditza dugu.

● Hilaren 25ean, azkenik, Oitartzungo "Intxitu" Taldeak "Orria 778" delako obra agertaraziko du Eibarren.

"Txano Gorritxo"
Xaribari Taldea

gernikatik esker onez

Hona, astebeteko atzerapenaz jaso berri dugun gutuna. Gernikatik bera, Bittor Egurrola kantari bizkaitarra mintzo zaigu:

"Amatiño idatz-langileak:

Lehenengoz eta behin, zorionak ongi merezitako saria eskuratu duzulako. Nahi nuke, ahal bada, lerro hau ZENBAT GARA horrialdean argitara eman ditzazun.

Gernikako frontoian, azaroaren 24ean, abeslari saio bat izan genuen. Frontoiaren alkilerak 40.000 pesetakoa izan zen... hobeago deritxot komentariarik ez egiteari.

Entzuleak 1.100 inguru izan ziren. Baina, nahiz eta hainbeste entzule izan, diru-zorraz sortu ziren, frontoiaren alkilerak zela eta. Jaialdia amaitu baino lehen, presentadoreak (jai-antolatzaileen erreguz) entzuleei dirua eskatu behar...

Beti bezala eta arrazoiak jakin eta gero, entzuleek, borondatez, 20.000 pesetas eman zuten, frontoitik urteran.

ZERUKO ARGIA eta ANAITASUNA aldizkariaren bitartez, GURE ESKERRIK BERO BEROENAK EMAN NAHI DIZKIEGU Bizkai eta Gipuzkoako entzule zineten guztioi.

Jai-antolatzaileen izenean eskerdun. Bittor Egurrola".

pintatzailearen omenetan

Antonio Valverde "Ayalde" zenaren omenetan Donostian eratu diren saioen artean, liburuxka interesgarri bat argitara eman berri digu Donosti-Aurrezki-Kutxak.

Jabier Aranburu-ren hitzaurre batez, Jose de Arteche, Migel Pelay Orozko eta Manuel Lekuonaren artikulak biltzen dira liburuxka honetan, baita Juan Mari Lekuonaren "Ubela" poema ere, bat zein beste "Ayalde" zenari buruz idatzia.

Horrez gainera, Valverde-ren pintura motaz zenbait iritzi labor agertarazten da, Flores Kaperotxipi, J. M. Alvarez Enparanza, J. Berrueto, C. Uranga, C. Ribera eta J. M. Busca Isusi kritikariek buruturik.

Dena den, aipatu guzti hau ez da betegarri baino, liburu honen arlorik interesgarriena "Ayalde"ren beraren hainbat pintura eta marrazkiren (19 guztiz) hautapen berezia baita.

Inprimategi lana Donostiako "Graficas Valverde" delakoak egin da, ohi duen maisutasunaz eta kasu honek behar zuen maitetasunaz.

ZENBAT GARA

Antonio Valverde pintatzaileari egin zaio zor zitzaion omenaldia. "Ayalde" idazleak, euskaldun berriak, behar luke beste horrenbeste.

gasteizko erakusketa saria

Jakinariak dira Gasteizen Gabon aurrean eratu den V Euskal Liburu eta Disko Erakusketa Sariak.

Euskarazko liburuen artean, lehen saria Bitoriano Gandiagaren "Hiru Gizon Bakarka" poema bildumari eman zaio. Literatur balio aipamena hutsean geratu da, eta, iker-lanei buruzko aipamena, berriz, Aita Damaso Intzaren "Naparroako esatera zarrak" delakoari eman zaio.

Gaztelaniaz idatzitako liburuen artean, aldiz, Martin Ugaldere "Hablando con los vascos" elkarrizketa liburua irabazi du lehen saria. Euskaraz bezalaxe, literatura balioei buruzko aipamena hutsean geratu da erdaraz ere. Iker-lanen arteko liburuetan, Gregorio Monreali eman zaio aipamena, "Las Instituciones Públicas del Señorío de Vizcaya" deritzanari. Horrez gainera, Arabari buruzko libururik onenari zegokion sari berezia Julian Olaberriaren "El Valle del Zulla" delakoak irabazi du.

● Sariak aipatzean, Gasteizko Euskal Liburu eta Disko Erakusketa honetako antolatzaileek ez dituzte, horratio, diskoak ahaztu.

Kanta Taldeentzatko Saria Lejoako San Juan Bautista taldeari eman zaio, "Euskalerrri polita gora" deitu kantak dela eta.

Instrument-musikari buruzko saria, berriz, "Euskal musikariaren uhin berria" izenekoari, A. Larrauri, C. Bernaola, T. Marko eta A. Gonzalez Azilu jaunek burutu.

Bakarlariren artean, azkenik, Xabier Lete atera da irabazle, bere "long play" batez.

euskal izen zahar eta berriak

Jose Mari Kruzeta adiskideak, antzinako kondaira irakurtzen ari dela aurkitu berri duen euskal izen zahar baten berri ematen digu eskutitz batez.

"Aynando" dugu antzinako izen hau, eta, Kruzetak adierazten digunez, 633. urtean frankoren errege Dagoberto zelarik, iparreko euskaldunen ("Vaskoiak") dukea "Aynando" delako bat omen.

● Horrez gainera, Apat-Etxebarnek adiarazi bezala, Lakarraren nafar kondairan irakurtzen ahal dugunez, euskaldunok arabekin izan zituzten harremanen artean, nafar alaba bat baino gehiago arabear buruzagirekin ezkondu omen zen.

"Onneca Garces", "Assona Arista", "Toda Aznarez" eta beste edozeinbat aipagarri lirateke. Baita "Oria" izeneko ere, Assona Aristaren alaba hain zuzen, Enekoaren biloba alegia.

● Apat-Etxebarne, hain zuzen, azterketa mordo bat egiten ari zaigu Nafarroako euskal izen zaharrez, eta beste zenbaiten artean "Peruski" (Perutxo), "Arnaut", "Oger" (Oier) eta "Anso" (Santxo) aipatzen dizkigu.

Azterlari nafar honek dioenez, Obanos-eko "Arnotegi" Andra Mariaren izena "Arnaut" delakotik dator, eta, ez, "Arno" (ardo) edo "Arrano" (pizti) hitzetatik, zenbaitetik uste bezala.

Azterketa hautan, Apat Etxebarnek Oronotzeko "Petri Enecoseme" delako baten berri ematen digu, eta argigarri gisa zera dio: "Hijo de Eneco — Ignacio". Gauza erabakia zela uste genuen, "Eneko" eta "Ignacio" ez direla bat, ezta senideko ere. Zer ikusirik ez dutela, alegia.

● Era berean, hainbaten iritzia da, eta, irakurri ere irakurri izan dugu, "Iban" (Ivan) izen rusoa dela, orain-tsu Euskal Herrian barrena hedatua.

Rusia aldekoa ere denik ezin uka, noski; baina, hala ere, Satrustegi jaunari duela zenbait hilabete entzun genionez, "Iban" Euskal Herrian aspalditxo errotua den izena omen. Agiri zaharretan ere agertzen bide da.

Iritzia iritzi, begi bistan da, bestalde, DONIBANE eta dela, behintzat, atzo goizekoa.

● Euskal izenen arazo honek azken bolada honetan izan duen isilunearen ondoren, zenbait berri hasiak gara jasotzen han-hemenka.

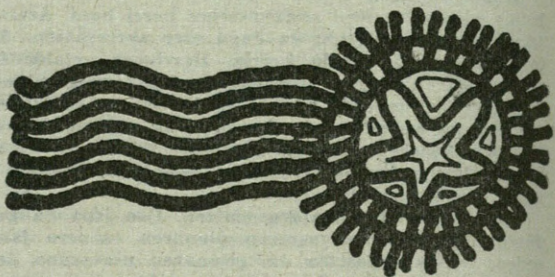
Hain zuzen, "Etor" jarri diote arestian Arrasaten haur jaio berri bati, eta izen berbera, berriz, Elgetan, beste bati.

Elgetatik ere, "Arkaitz" delako baten berri jakin dugu, eta "Unai" izenekoarena Gernikatik. Jakin dugu ere, "Saioa" eta "Ixone" jarri dietela bi neskatilari Iruñean.

Bergarako San Pedro elizatik jaso ditugun bataio agerietan ere itzulpen gabeko zenbait izen aurkitzen ahal dugu, "Aritz", "Maider", "Eneko", eta "Asier" aipagarriak direlarik.

Beste zenbait izenen berri ere eman digu hainbat gurasok, "Ainhoa" (Donostia), "Leire" (Gernika), "Ibon" (Eibar), etab. aski usu diren izenak, hain zuzen.

● Usu ez den izena, agian, Dionisio Amundaraini esker jakin ahal izan duguna. "Eusko" deritza eta Ataun jarri berria da, irakurleak ikus ahal dezakeenez.

gertatua gertatu

Dagoeneko gertatua bada ere, aipagarri deritzagu "Santamasetan" Arrasaten eratu izan den bertsolari gazteen saioari.

Bizkaiko Aretio, Intxaurraga eta Amuriza bertsolariak hartu dute parte batetik, eta Beitia, San Migel eta Urañ leniztarrek, bestetik.

Inoiz esana dugunez, Leniz eta Deba eskualdeak aurrerako iruditzen zaizkigu, Bizkaiko bertsolariak erraztasunapur bat gehiagoz sarriago plazara ager ahal daitezen.

● Hilaren 27an, ondo asko merezitako omenaldi bat eskaini zitzaion Bergaran Bonifazio Laskurain agure zaharrari.

Laskurain jaunak 92 urte ditu, eta Euskal Herriko txistularirik zaharrena dugu. Zorionak, eta beste hainbatetan jarrai dezala izaten.

● Eguberriaren zorionak emateko bide eta modu askorik bada, eta Zarauzko Editorial Itxaropena delako ohi ez den era batez baliatu nahi izan da.

Hain zuzen, Luis Luziano Bonapartek 1869 urtean, Nafarroako hiru euskalkitan (Elkano, Puente la Reina eta Olza-Gofi eskualdeetakoak) argitara eman zuen "Le cantique des trois enfants" izeneko berri ere argitaratu du Itxaropenak.

Bonapartek 250 ale atera zituen guztiz, eta Itxaropenak ere ez du beste horrenbeste baino atera.

beste hiru aipamen

Lan Kide Aurrezki delakoak eraturik, euskal usadizko jantzien erakusketa bat muntatu da Deustua (Madariaga, 6).

Honako erakusketa honek Gabon jai ingurutan iraungo du zabalik, abenduaren 24etik urtarrilaren 6ra, hain zuzen ere.

Lan Kide Aurrezkiaren ardurapean, erakusketa hau beste hainbat hiritan ere agertaraziko da ondoko hila-betetan, hala nola Gasteiz, Iruñia, Donostia, Eibar, Iruña eta abarretan.

● Urtarrilean hasi eta maiatzera arte, euskara ikas-tari batzuk eratzeko dira Elgoibarren.

Hiruzpalau mailatan eratu da, ezer ez dakitenez, zein idazten eta irakurtzen ikasi edo landu nahi dutenentzat.

Izenak ematekotan, Ikastolako bulegoan (Urbarte, 4) zein honako telefono honetara hots eginez: 74.16.26.

1 Hijo

Nombre *Enrico*

Apellidos *Unzueta y Arana*

Hijo de *Juan y Maria*

Nació el día *17* de *Diciembre* del año *1974*

en *Madrid*

Registro Civil de *Madrid*

Observaciones *...*

Sello *...*

Carácter *...*

Ataungo agiria

EUSKAL HERRIKO BERRIAK

GOIKOAK GURE HERRIRA BEGIRA

Joan den hilaren erdi aldean, Frantzia Erresumako Hezikundeko Ministroak, Haby jaunak, inspektor batzuk izendatu zituen euskararen irakaskintzan ari diren erakunde guztiekin harremanean jar zitezen. Zer neurri-tekoak eta zertarako izan diren harreman hauk ez dakigu. Dena dela, gure hizkuntzaren irakaskintzaz arduratu nahi izateak gauza bereziren bat adierazi nahi du; eta, denboraren zehar, jakinen dugu berri gehiago.

Frantzia Erresuman aldizkari ezagun den Le Monde-k proposamendu bat egin du. Hots, inglesa bigarren hizkuntza egitean, beste hizkuntzak erabat ez bada ere asko batertuak gelditzen dira eta, egoera honi irtenbide berri bat eman nahirik, lehen mintzairaren herronkan beste hizkuntza zenbait sar ditezela: euskara, okzitanoa, alemana, rusoa, eta gaztelania alegia.

Honek pentsa arazi egiten dugu. Bai! zeren, orain esku onez eman nahi zaiguna, lehen ukatu egin bait zaigu. Are gehiago, gaur eskeintza alaigarri hau agertzen hasi bazaizkigu burruka gogor eta luze baten ondoren bait datoz. Nork duda egiten du? Iraganari begiradaxo bat luzatu besterik ez dauka bestela pentsatzen duenak. Finean, tira-biraka joko hau gizarteko arau nagusienetarikoa bat dela aitortu behar dugu: gizarteko gauzak gizartearen sabelean sortzen dira eta ez abstraktzoko mundu berezi batetan edo. Horela bada, jokia aurrera bultzatuko bada gau eta egun ekin beharra dago.

NUKLEAR ETXEAK

Gai honi buruz gauza anitz esan eta egin da, nola mundu zabalean hala gure herriaren hego aldean. Orain ipar aldean ere nuklear etxeak Euskal Herrian direla eta jendea beren iritziak azaltzen hasi da. Halere hemen, ipar aldean ez dira egon han hego aldean hainbat bilera, izparringietako artikulatuak, irrati eta telebistetan elkar hizketak; arrazoia garbia da: hegoan nuklear etxe bat eraikitzen ari dira, hots, Lemonizkoa (Bizkaian) Iberduerok egina eta 1977 an lanean hasiko dena, eta beste hiru egiteko dira: Debakoa (Gipuzkoan) Iberduerok egina eta 1981an lanean hasiko dena, Tudelakoa (Nafarroan) Iberduerok egina eta 1986an lanean hasiko dena, eta Ispaster-ekoa (Bizkaian) Iberduerok egina eta 1988an lanean hasiko dena. Beste hiru nuklear etxe ere Hego Euskal Herriatik gertu dira. Garoña-koa (Burgosen) Iberduero-E. Viesgok egina eta 1971an lanean hasi zen, San Vicente de la Barga (Santanderren) Iberduero-E. Viesgok egingo duena, eta oraingoz azkenengoa Sastago-koa ondorengo urteetan egingo dena. Hots, etxe barruca arazoa iristen denean etxeak pentsakera inoiz ez bezala bizkortzen da lehen baldin ba zen, eta, ez ba zen, berria laister sortzen da.

Hemen, nuklear etxerik ez dago eginda eta, gaurdainokeen, egiteko asmorik ere ez da azaldu. Ipar Euskal Herriatik urruti ez direla, ordea, ba da zenbait nuklear etxea egitekotan. Frantzia Erresumako ibai nagusienetarikoa bat Gironde izeneko ibai da. Ibai hau Pirineotan jaiotzen da eta Bordelen itotzen. Ibai honen zehar, Ebro ibaiaren zehar bezala, hitu nuklear etxe egiteko asmoan dira; bai! zeren, nuklear etxeak egiten ba dira, uraren behar handia izaten da nuklear etxeak formatutako bero galantak burrukatzeko, eta ibai haundien zehar inun ez bezala ura aurki ditek. Gure etxean, berriaz, Tudelakoa kenduz gero (Ebro ibaiak bustitzen du) beste hirurak itxasoko uraz baliatuko dira.

Berriki, Ipar Euskal Herrian dossier bat argitaratu da. Dossier-aren izena zera da: Euskal Herriko Nuklear Etxeen Berri Bilduma (frazetsez emana). Berri Bilduma hau lehenengoa da, agian beste gehiago ere argitaratuak dira. Bere egilea Altabizkar Taldea da. Honela zatita dago:

1) Sarrera gisa deritzen atala (2garren orria). Gaur egun energia eza mundu guztiko arazo dela esaten zaigu, eta honen aurkako bide bezala, orain, nuklear etxeak hautatu direla. Gure herrian ere hauetariko zenbait, eta munduko haundienetarikoa, eraikitzea erabakita dagoela esaten zaigu. Beharrezkoak ote dira? Kaltegarrikoak? Eta holako beste galdera askori erantzuten ensaitzen da talde hau.

2) Nuklear etxeak eta hauek sortutako kalteak (3garren orria). Nuklear etxeak zertarako diren, noiz sortuak, zer den radioaktibitatea, munduan zehar zer akzidente sortu diren, eta abar azaltzen zaigu.

3) Espainiako Erresumak energiaz duen ikuspegiaz hitzegiten zaigu (23garren orria). Zer energia guttiagotuko diren (ikatz eta ur-indarra) eta zer energia ugarituko diren (gasa eta petroleoa) erakusten zaigu. Faltatuko den energia, nuklear etxeetatik hartu beharko da. Espainiako Erresuman zenbat nuklear etxe diren esaten zaigu:

NUKLEAR ETXEAK 1974an

EGINDAKOAK	3
EGITEN ARI DIRENAK	4
EGITEKO DIRENAK	15
OROTARA	22

Frantziako Erresuman ere beste mordo bat bada, dio Altabizkar Taldeak.

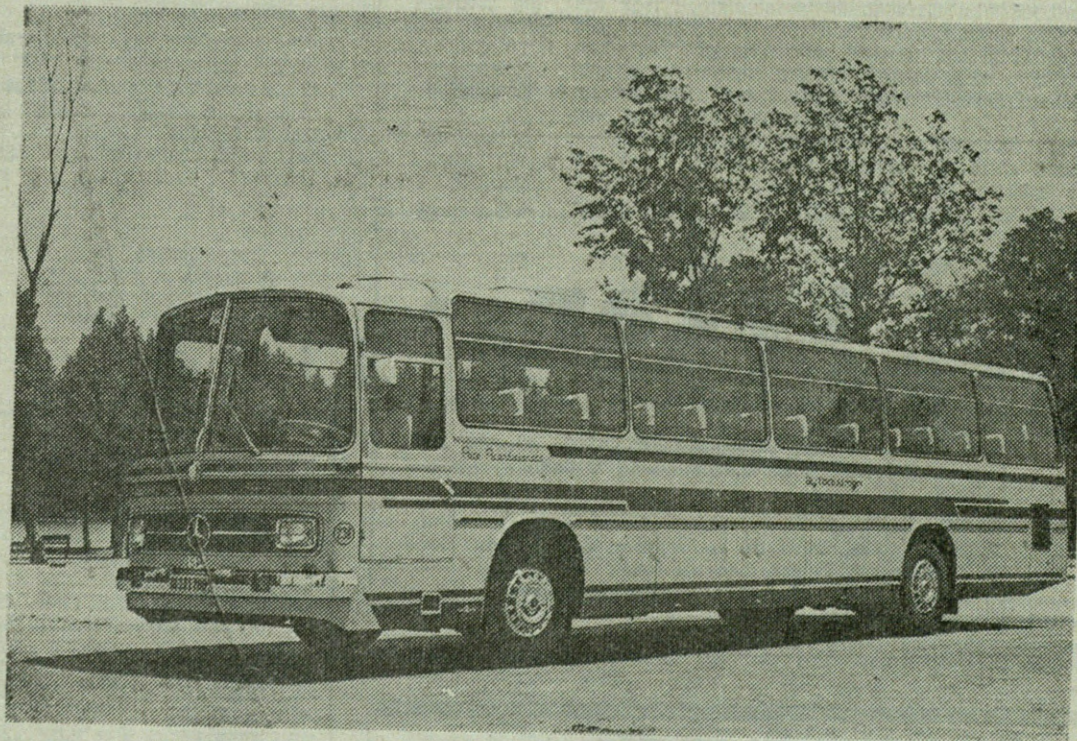
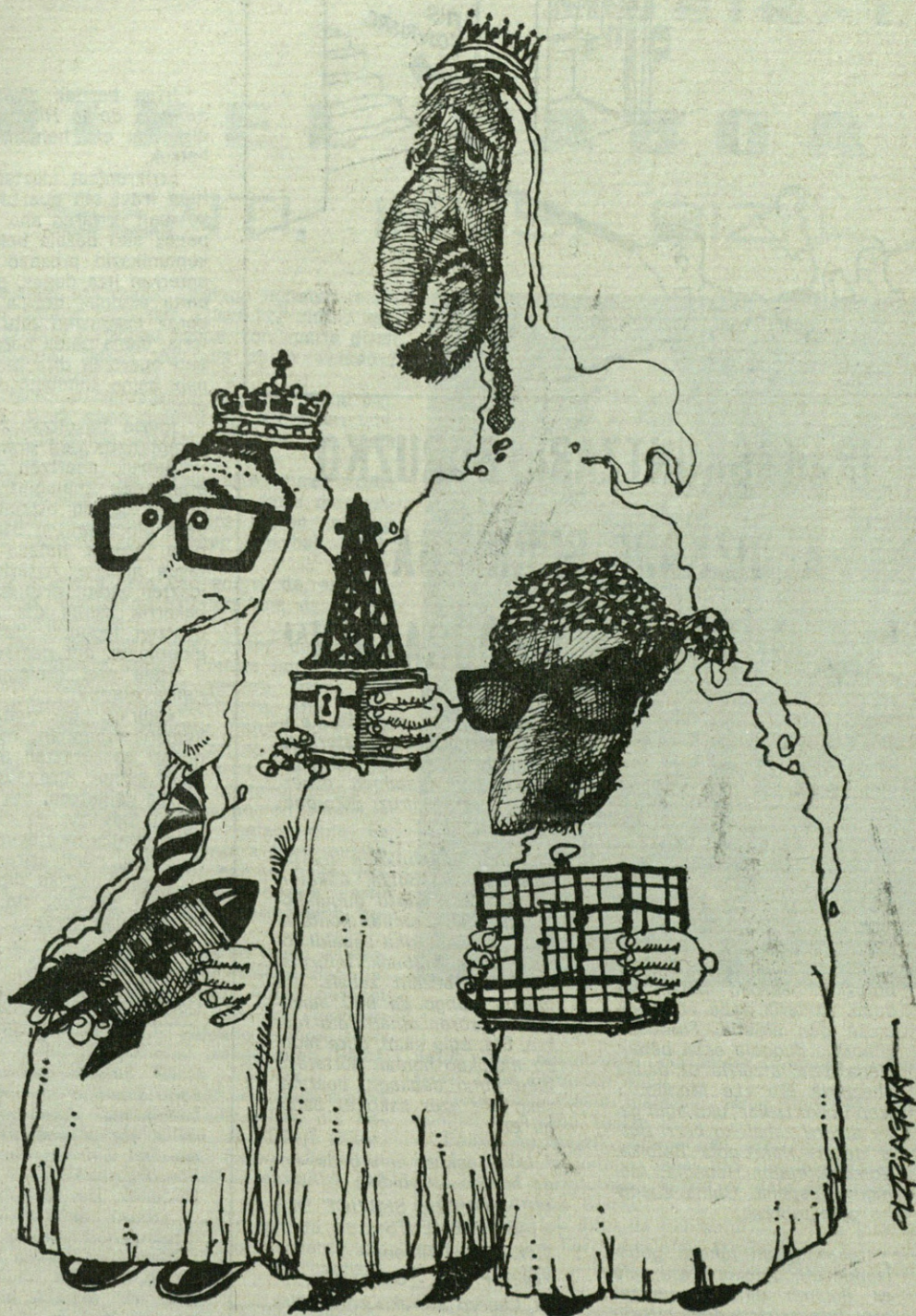
4) Euskaldunak eta atomoa (29garren orria). Hego Euskal Herriaren industriazko indarrak mintzatzen da. Batez ere, Iberduero S. A.-taz Hain xuxen ere, Iberduerok egingo bai ditu hegoko nuklear etxeak.

5) Nuklear itsas ertzik ez dugu behar (37garren orria). Nola hegorako hala iparrerako kalte haundiak ekarriko dituztela nuklear etxe hauek, esaten zaigu. Iberduerok zer dio halere? Madrilgo AEORMA-k (Asociación Española para la Organización del Medio Ambiente) Donostian, agorraren 30an, emandako prentsa hitzaldian oposizioaren garrantzia baliatu zuen. Dena ez da galdia, dio Altabizkarrek, zeren nuklear etxeen aurkako ekintzak Iberduerok Ondarrabian nuklear etxe bat eraitzeko zuen asmoa bazterreratu duelako.

6) Konklusioa (45 garren orria). «Club de Roma»-ko «Biharko estratejia» lantxoan, Mihajko MESAROUIC eta Edouard PESTEL diotena azaltzen da (1): Orain bertako: petrolea sortzen duten herriek, Sortalde Erdikoek, eta erosleak elkar laguntzeko hitzeman beharra. (2): Geroxagoko edo laistererako: ikatza, gas eta likido bihurtzeko teknikak gertatzen hasi. (3): Luzaro begira: eguzkiaren energia izango da iturri nagusia eta agian bakarra.

Guk euskaldunok gutxienez erabaki hau eskatu behar ditugula esanez emaitzen du Altabizkar Taldeak bere lantxoak.

URZOLA

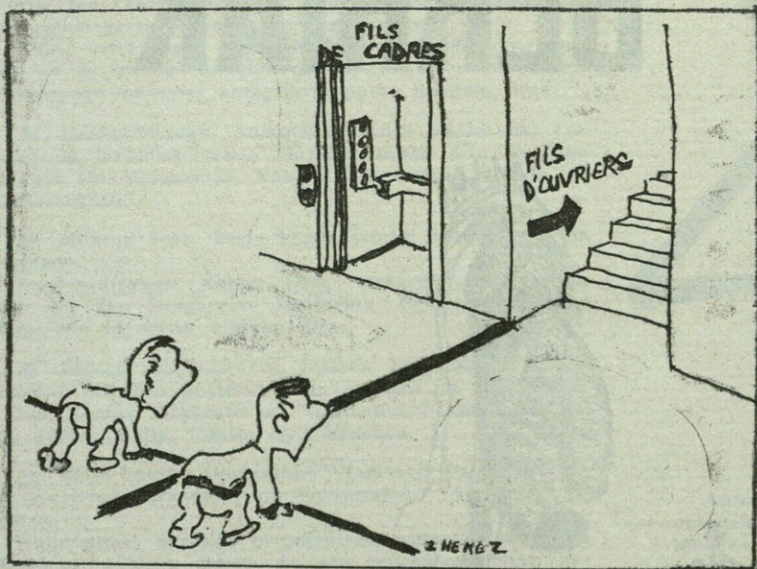
IRIZAR

Autoetxegintzan berezia

ORMAIZTEGIN

Urrutizkiñak: 891546 - 891771

IKASKUNTZAN ERE BERDINTASUNIK EZ DA

IRAKASKUNTZARI BURUZKO

ALDIZKARI BERRI BAT:

“LE MONDE DE L'EDUCATION”

Duela hamar egun, Parisen nintzelarik, aldizkari berri bat iritxi zitzaidan eskutara lagun baten eskutik. Geroztik hor neukan bazterrean, paper artean ahazturik. Gaur, afalondoan gogoratu naiz eta miatu bat ematea erabaki dut.

«LE MONDE DE L'EDUCATION» izenez, Frantziako «LE MONDE» aldizkari etxeak argitaratzen duen irakaskintzari buruzko hileroko berri bat dugu. Dudarik gabe eta frantzesaren aldetik, Frantziaren zibilizazioa dagoela esan behar. Dena dela, atzerria ez dauka ahazturik eta «Le Monde...» izen unibertsalari uko egin gabe atzerri zabaleko berri ugari dakar. Hala nola Belgika, Suiza, Britainia Handia, Alemania, Espainia, China e.a.-ta-ko gora-beherak.

Irakaskintzan lanean gabil-tzanontzat, batez ere, eta nola ez ikasten dihardutenentzat ere, interesgarri dela aitortu behar. Informabide zabala sortu dezake. Gure narzisis-moa baztertu eta Nun - Zer - Nola egiten den jakin, beste esperientzien berri ukan. Metodo berrien berri izan eta sistema berrien ezaupidean jarri. Informabide zabala diot:

liburu, testo, metodo, e.a. Problema askoren azterketa dakar. Horietako bat «Ikaske-tarako posibilitateen ezber-dintasunari» buruz dihardue-na.

Geure mundutxoan itxirik, erdi itoan, gabiltza. Askotan zerbait berri sortu dugulako-an eta bihamonean kontura-tzen gara Amerika aspaldi to-patu zuela Kolonek. Informa-zio, ahal bezain zabala eta osatua izango da beti aurre-rapide ororen oinarri eta fun-tsa. Eta, egia esan, gure mun-du manikeo hontan hortarako bide gutxi daukagu, besteta-rako ere ezer asko ez badu-gu ere.

Inork eskura nahi badu, ho-no hemen eskabidea:

«LE MONDE». SERVICE DES ABONNEMENTS:

5, rue des Italiens.

75427 PARIS - Cedex 09.

11 lumero aterako omen dira urtean. Prezioa berriz: 5 F. lumeroa (Frantziar) 68 F. urtekoak.

Ordainketa Paris-ko C. C. P. 4.207-23-ra.

A. AUZMENDI

BI LIBURU ETA OHAR BATZUK

Martin Ugalde

Irten berriak diren *Hablando con los vascos* eta *Sintesis de la Historia del País Vasco* liburuaz idatzi dira han eta hemen argipen eta kritika gisa idazlan batzuk.

Erriarentzat idazten duenak badaki erriak berak di-tuen iritzi eta epai-bideetatik abiatzen dela. Eta, hala, nolabait erriaren aho den kasetari eta kritikoaren argi-penak sari bezala behar dira artu, ez bestela; liburuak, komunikazio prozesu baten asiera eta oihartzun bila datorren itza denez, erantzun hoiek beti dira nahigarri, baita akuluak bezala zulatzen dutenean ere. Idazleak berak ezagutzen ditu berea den lanaren zenbait ahu-leria, baina batek bere kabuz ikusi ahal dituenek kanpo beti agertzen dira batek nahi baino gehiago eta batek nahi baino aundiago diren utsuneak, akatsak eta erruak ere.

Idazle bakoitzak bere joera berezia badu askotan korapilotsua den erantzun hau berean artzeko.

Batzuk, agertzen diren kritikei zuzenki eta agerian erantzuten ahalegintzen dira; beste batzuk, kritikoari berari idazten dizkiote bere puntuak; badira kritikari bere bidea egiten utzi eta irakurleak berez egingo di-tuen juizioaz fiatzan direnak ere, eta ni azken hoie-takoa naizue. Azterleari edo aipamena egin didanari idazten badiot, artu duen lanarengatik eskerrak emateko bakarrik izaten da; zor bait diot komunikazio bidea osatzen lagundu didan honi horrenbeste, eta, beste aldetik, ez dut gehiago esateko eskubiderik sentitzen.

Hala ere, oraingo hontan zerbait esan nahi dut neure aldetik.

Gaurko giro beltzak jartzen digu, elkar aditzeko komunikabideetan, makiña bat traba. Batetik, idazten denari pasaerazten dizkietan galbahe eta galgaren bi-deak estuak dira. Idazleak, orduan, berez ditu bereak aurrez galgatzek, eta hazten ikasteko den ihesbide ho-netan ostutzen ez dizkieten itzak askotan beste non-baite (batzutan irakurlearen uler-bideetan) galtzen ditu.

Baina, noan arira.

Hemen jarriko ditut, ahal dudana laburren, egin diz-kidatan oharra, eta nere aldetik arrazoiak erakusten ahaleginduko naiz.

HABLANDO CON LOS VASCOS.

1. Euskalerriaz sakonki itzegiteko gai diren artean, ospe aundiko sei pertsona hoiez gainera badira ain-bat merezi duten «industri-langile», itsas-gizon, base-rritar eta enpresagizon; «abeslariak eta andereñoak» ere bai; «or ez dagoz denak»; zergatik ez horrelako liburu batean sartu? (Zeruko Argia, Mikel Ugalde. Euskaldunak, izenpe gabe. Eusko Lurra, V. Solagaistua.

Liburu bakoitzak bere erabide berezia badu. Gaurko giroan, noliz-norakoa kontuan artu dudalarik, zenbat-zenbaiti pasatzekoa izan da liburu honi jarri nahi izan dioten jo-muga nagusia. Sarrera kontuz irakurri due-nak arki ditzake hontaz argibide batzuk. Esan nahi zirenak, entzute eta itzal ezagunak ematen dion kredi-bilidade baten bidetik jarri nahi izan ditut, eta hau ezkerretik eskuirainoko gure erriaren aurkezpen bat gaur eta Estatu espainoleko errietaraino irixteko gai izan zitekeen zerbait.

Beste erabide bat asma nezakeen, noski; baina au-kera bat egin behar, eta hara nik autatu nuena.

2. Gazteak palta dira. (Euskaldunak).

Bixtan da gazteek esango zizkidatenek ez zutela horrenbeste bide egingo.

3. Ipar-Euskalerriko ez (Euskaldunak).

Egia da. Ez da gogoan izan ez nuelako, baina au-keratu nuena ez nuen garaiz ikusi ahal izan, eta ar-gitaldaria garai baterako liburuak merkaturatu behar zuen. Ez dut, ba, anaia otzean ahaztu.

SINTESIS DE LA HISTORIA DEL PAIS VASCO

1. Klase borrokari ez diot behar den garrantzirik eman, edo ez dut behar bezain ongi ikusi eta aztertu (Euskaldunak, Eusko Lurra).

Berrehun orritako laburpen batean gauza asko ga-ratu dira ukitu utsean, noski. Nere jo-muga nagusia, Euskalerriak gaur arte ibili duen bide-marka erakutsi eta erri, nazio; oso eta eten-gabeko bat bezala era-kustea izan da. Hori erakusteko eta gaur zabaltzeko diana inguruan jo badut, ezin diezaioket neure lanari gehiago opa. Eta amaika milatik gora saltzen ari den liburuari ezin hontaz gehiago eskatu.

2. Gure erriko hixtori barruan sakonki sartzeko bildurra izan dut (Eusko-Lurra).

Batetik, gaurko giroak hain mugatuak dituen lurre-tan bideak egin nahi dituenak behar ditu makurkeriak zeharkatu. Eta, bestetik, makurkeria hoietatik libre di-ren bideak nik nerez eta laburpenaren mugak behartu-tako ahalmen, gaitasun eta argiarekin ibili ditut. Ira-kurleak badu bestela pentsatzeko eskubidea, noski.

3. Nik, tradizionalistak diren iturri asko erabili dut, eta, esate baterako, Iralaiza I. Saioak 2 eta Oteizak erakutsitako asmoak ez ditut aitatu.

Iturri hoiek zergatik aipatu ez ditudan ezagutzeko ez da argi asko behar. Nik nere asmo asko erakusteko tokirik eta askatasunik izan ez badut (eta honetxegatik erabili ditut hor barruan ibiltzeko gai diren, eta hain progresista ez diren, argitxo batzuk, noski) nola izan-go dut ba irakurle askok eta askok aipatu nahi izan-go dituzketenak erakusteko tokia eta askatasuna? Ba-ditut arkitaratzerik izan ez ditudan liburuak hor irten zai. Baina hori, nik oraindik egiterik izan ez dudana, beste norbaitek egingo du agian, ahal badu. Oteiza ere aipatzen du Caracastik idazten duen aberkide honek. Ba. Oteizak esandakoak (esan dizkidanetatik esan ahal izango ditudan guziak) laster aterako ditut beste li-buru batean.

4. Nere azken liburu hoiaren artean ideologi alde-tik aurkako diren bi pentsa-molde erakusten ditut.

Ez dut nik hala ikusten. Bi liburu hoietan gizon bera naizela uste dut. Litekeena da, bai, agertu ahal izan ditudan gauzak neurritz ezberdinak izatea, esan-bideak ez bait dira ahalmen berdinekoak izandu. Barandiaran batek esan dituen gauza batzuk ezin esan izango zi-tuen beste batek. Historia liburuaz, berriz, nik nerez esango nituenak beste esan-bide batzuen bidez, zeharka esan behar izandu ditut, eta askotan tradizionalisten bidez, tradizionalistak izan diren beste hixtorigileek ere esan bait dituzte noizbehinka gure erriko egia ba-tzuk, eta gaur guk gure bidera ekartzeko gauza eta gai badira, zergatik ekarri ez? Nik idatzitakoak osaga-riak dira denak. Erriarentzat idazten duenak erriak eskatzen dizkion kontuetara jarri behar du belarria, eta bihotza ere, baina ezin du, noski, erritar bakoitza-rekin asmatu, eta ezta inolatan ere, denekin asma-tzeko asmotan idatzi.

Hona ba, hemen, nere azken bi liburuaz ikusi di-tudan zenbait oharri erantzuna.

Argigarri izan bedi gure gaurko ilunpe hontan.

Transportes

azkar s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Car-tagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coru-ña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiak: 552650 - 552654

Apartado 1381

ZERUKO ARGIA
SALTZEN DA:

ELGOIBAR

M. Gorostiza

EIBAR

Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraui
Urizar
Siglo XX

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudeal, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rocha-pea, Azagra, Eneriz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 - Urrutizkiak: 417751 - Etxekoak: 422700 - DONOSTIA

ATEATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

DISKA BERRIEN ERASOA

MUSIKALE

LURDES, LEHENG HILDOTIK EDO...

Joan zen astean denborarik izan ez nuelarik Lurdesen diska aztertu gabe utzi nuen. Ona zela esan nuen, hori bai, baina ez nuen azterkerik egin. Aste honetan mordoxka bat aldiz entzun dut, berriro ere, diska hau. Eta berriro ere, taxuzko diska dela esango dut nahiz eta halako zirrara apartekorik egingo duen diska bat ez izan. Diska pozik eta gustora entzuten da. Maila egoki bat duela esango nuke. Halere leteren diskarekin alderatzen badugu, ez dut uste Leteren mailarik lortzen duenik. Leteren diska dexentez hobea da.

Lurdes Iriondoren abotsa ederra, behin eta berriz, nabarmen azaltzen da diska honetan. Emazte honek gutik bezalakoa du abotsa. Eta zorionez, grabaketa lana ondo egin delarik, bat ere armonikorik galdutako gabe azaltzen zaigu. Bestalde Lurdesen abesteko erraztasuna ere ederki nabari da. Abotsa ondo kolokatua dauka eta halako erosotasun batez kantatzen du, gure artean oso gutik duten erraztasunez hain zuzen. Hitzak garbi garbi esaten ditu eta fraseak elkar ederki lotu ere lotzen ditu. Ez dakit hori berezkoa duen ala ikasia duen, baina dudarik gabe, Lurdesek puntu honetan dohai berezia du.

Baina, hain zuzen, puntu honentartean kritikatzeko bat egin nahi nikoa, dezakeen guzia ez duelako. Nere ustez kantatzean egiten dituen baino modulazio gehiago egin behar ditu. Beti berdintsu kantatzen du. Ez inartatu eta ez oso suabe, kantatzen du, mezzo forte giro batean. Horregatik askotan monotonia batetan erortzen da. Hain ondo esaten duen «Isiltasuna» olerkian egiten dituen abots aldaketak zergatik ez ditu abestietan egiten? Zergatik ez ditu abots eder horren aberasasunak lantzen? Batzutan pixka bat fuerteko kantatzea ez da aski. Beste zerbait arkitu behar da. Lurdesek hori badezake eta behar du egin.

Bigarren puntua: melodiari egiten zaion musika laguntza. Hemen dezentzio tiki bat izan dut. Melodiari egin zaizkien laguntzak oso korrientzako dira eta askotan pobreak gainera. Baina, «Isiltasuna» olerkiari aho distua joaz egiten zaion laguntza zoragarria da, behetik gora halako zirrara eder bat sentitu nuen entzun nuenean. Hor kategorizko gauza egin da. Halabaina zer esan «Halaere», «Beotirbako Gudua», «Oraindik Orain», «Egun Sentia» eta «Tiriki taiki, taiki» abestiei egiten zaion laguntza? Ez al zuten beste laguntza aberatsago bat merezi? Abesti batzuei egitea erraza ez dela konturatu naiz baino zerbait gehiago egin zitekeela uste dut.

Hirugarren puntua: Lurdes musika egile. Egia esan, diska entzutean, hau izan da gehien arduratu nauen puntua. Diskari jira-bira asko eman arazi diot azkeneko pixka bat lasaiago idatzeko. Begira, Lurdes, musika egile bezala ez dut oro har oso ontzat jotzen. Lurdesek, hori bai, musika polita egiten du. Ez du aldrebeskeriarik egiten. Belarriarentzat atsegina da. Gustora entzuten da aldi batean. Aldi luzean ala zenbait aldiz entzun ondoren, ordea, aspertu ez baina aseturik bezala gelditzen da bat. Neri behintzat hori gertatzen zait.

Egia esan, bere musika egiteko era ez da nere gustokoa. Modu zaharkituz egiten duela esango nuke. Urteak pasa ondoren gauza berriak entzungo genuela uste nuen. Ez, lehenean ikusten dugu. Alde handirik gabe, orain dela urte batzuk ezagutu genuen Lurdes bera dugu. Musika egiten oso guti aurreratu du.

Baina beste zerbait bilatzen ibili ez denik ez du horrek esan nahi. Diskan bertan ere zerbait egertzen da. Gauza garbiago adierazteko, bidegurutze batetan edo zurrumbilu batetan, nola atera ez dakiela ikusten dut Lurdes. Egoera honen adibide egoki bat diskaren lehen abestia dugu: «Hala ere». Kanta hastean, abestu baino gehiago Lurdesek esan egiten du, unigarrria den zerbait lortzen du eta forma ximplez baliatuz gainera. Baina pasarte horren ondoren hasten den melodia hemeretzigarren mendean eta hogeigarren honen haseran egiten zen gisara eginga dago romantiko barroko kutsu batez, interbalo ezagunak erabiliak. Eta egia esan, nere ustez, musika gisa hori gaur zaharkitua arkitzen da.

Kasu, «Errota zaharra» deritzan abestia ez da ordea zaharkitua. Abesti horrek iraungo du. Abesti hori klasikoak da baina ez «hala ere» gisara. «Beotirbako gudua» deritzan abestia ere ederra da nahiz eta presaka bezala kantatua izan. Zergatik ez diozu Lurdes, «Errota zaharra» abestiak markatzen duen bideari iharraitzen? Giharrari heldu behar diozu zenbait aldiz gertatzen dena gerta ez dedin, melodiak aurrez noruntz joko duen jakitea, alegia. Batzutan honako hau gertatzen da: gai bat hartzen du eta aldaketa batzuk eginaz, aldiz gora joaz, bestetan beheruntz eta lehenera itzuliaz besteetan moldatzen du guti gora behera abestia.

Bukatzeko, ezin ditut egiten diren duo horiek aipatu gabe utzi. Lurdesek bakarrik nahiz Leterekin egiten duenean oso gauza txukuna ateratzen da. Zergatik ez duzue bion artean diska bat osatzen? Nik uste esperientzia bezala baliagarria litzakeela. Bion abotsak oso ondo uztartzen dira. Bide horretatik abiatuz lan dotorea egin daitekeela uste dut.

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIETATIKBlas de Lezo Kalea, 6
Hortzikiña: 41 20 65

DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGIREN OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

MIKEL LABOA

SENTI, IKUS, BIZI

Gainezka egingo ote dugu? Oraingo honetan, orain artekoak ondu dituela uste dut. «Hori hor zio», esateko moduan gelditu da Mikel Laboa. Lan aparta gizon honek egin duena. Mikel, zu noiz zinen «azken»? Gaur egun ez behintzat.

Hiru diska handi eskaintzekotan genuen, baina bat, bere faltaz ez, atera gabe gelditu da. Ateratzen utziko al diotel Negargarria litzateke bestela. Bi diska ditugu beraz, eta biak izugarriak.

Aldi zahar-berri honetan, orain arte, gure artean horrelakorik ez da egin. Hau, patxadan, lasai diot gainera, Burua tente dugula inon eta inoren lotsarik gabe azaltzeko moduan gara. Lehen ere bai, baina, orain areago.

Diska hauen azalpena bera oso ederra da, ez nolabait horregatik. Dakitenen artisten lana da. Zumeta eta Arze ez dira broma.

Zumetaren obra ikaragarri eder batez daude jantzirik aurreko eta atzeko azalak. Pintura horri begiratu, irakurle, eta luzaz begiratu gainera, geroz eta gauza miresgarriagoak arkituko dizkizute. Ahal baduzu musika entzun ondoren begiratu pintura horri, eta berriro, musika entzutean, murgil zaitez obra horren ederrean berriro, musika eta pinturaren arteko lotura hertsia ikusiko duzu eta. Hobeto esateko, pinturak, olerkiak eta musikak bat egiten dute hemen. Kimikoki elkarturik balira bezala gorputz bat osatzen dute. Ez dakit baina, Zumetak egin duen pintura hori musika entzun ondoren egin duela apustu egingo nuke. Horregatik pintura hori ezin daiteke behar bezala ulertu besteekin batera aztertzen ez bada, formalismo hutsean erortzea litzateke bestela.

Azala bakarrik ez da ordea. Azalaren barru aldean, abestien hitzak daude, lan horretan trebea den Ja. Arzek moldaturik. Taxuz eginga dago. Agian beteegi daudela esango nuke. Beste horri alde bat gehiago izan bazen, artistak askatasun gehiago izango zuen eta ziur aski, lan hobea egin ahal izango zuen. Baina gaurazaren garestitasuna edo... beste arazoak...

Bestalde Mikel Laboaren bi disken esanahia azalen barru aldean dago, ere, egokienik adierazirik, nik hemen adieraziko dudana baino hobeto. Ja. Arzeri esker. Dena den, gure herria, gu nola bizl garen adierazten digute diska hauek. Elkar aditze, elkar ezagutze eta elkar osatze bat dira.

Txori batek kaiolaren murriztasunean kantatu dezakeen puyrian kantaturik hor dago gure herriaren bizitza. Bizitzaren alderdi gehienak bilduak eta osatuak azaltzen dira:

Bizitzaren morrontzapeko lanaren nekea, gainetik, beti, haika mutil ari zaizkigularik eta bizitza zertarako den jakitea eragozten digutelarik —Haika mutil; Ama hil zaigu.

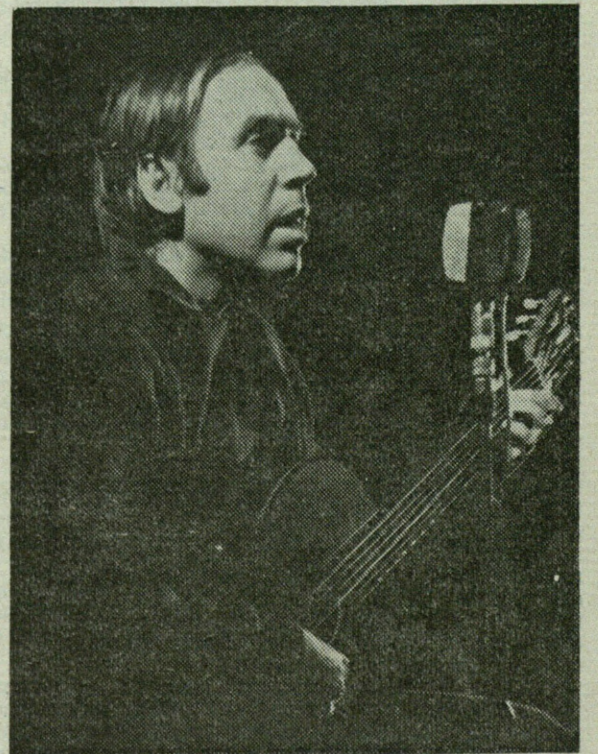
Bakoitzaren psikologi arazoak, petsona arazoak: gure gogo eta gorputzaren zibilor-hesteen eten beharra bizi nahi badugu behintzat.

Herriaren festa giro zoragarria eta beharrezkoa, arrasa pixka bat hartzeko eta farre egiteko Xenpelarrek bezala «Pasaiko herritik».

Nahiz eta ohitura onen defentsaile faltso eta astazakil lapur paregabe, al nere juaneteak esaten duen asko izan gure artean —Bedeinkatua; Nere juaneteak.

Gure arteko borrorak eta ezin ikusia eta traidore lotsagarria izatea —Bereterretxe khantoria.

Baita elkarren arteko eta maitearenganako erres-

petoa ere, bakoitzaren nortasuna zainduaz —Txoria txori; Oies Errondan dabil.

Gure ezin ikasia historian zehar, hartzeko jaiak nonbait —Arrano beltza.

Baina, horregatik, etsipenean erori gabe, ala, askatuko gaituela ustean, lasai eta ziur egongabe; Bereterretxeri gertatutakoa berriz ez dela gertatuko erabakirik —Arrano Beltza.

Indar berriak ditugula pentsaturik, gizarte jator eta eder bat gure herri errailetan erroturik egingo dugula erabakirik ere —Baga, biga, higa; Gernika; Haika mutil.

Hori dena eta gehiago adierazten du Mikel Laboak bere disketan. Horregatik bere musikak gorputz guziri eragitea ez da harritzekoa. Sabala goriturik, zintzurra lehertuaz leize zulotik irtetzen duen oihu ozena eta xori erresinularen kantu ezia da Laboaren musika. Oihu hori, kantu hori, nahi duanarentzat ulerterraza da. Ulerterraza da herrian eta herriarekin bizi nahi duanarentzat; herriko arazoak bere egin nahi dituanarentzat; bere barruan bizten dituanarentzat; «Baztan» izan nahi duanarentzat.

Sar eta murgil zaitez musika horretan eta indar berriurik aterako zara irakurle. Ez duzu behin ere damurik izango. Senti eta bizi gure herriaren hotsa. Kritika beste egun batez egingo da.

Oharra: «Zorionak» Herri Gogoari.

ELIZ KANTAK

ATOZ JAUNA

Dena batera datorrela dirudi. Aspaldian sail honetan ere ez dugu ezer asko entzun ahal izan. Meza berriak alde batetara utziaz eliz abesti berri guti izan dugu. Zer gertatzen da? Zer egiten dute gure musika egileek? Musika haundia, zarata eta buelo haundikoa al dagoke edo...? Garai batekoak, gure artean, espanturik gabeko amaika musika eder eta egoki egin zituzten ba? Zarzuelak, Operak, Sinfoniak eta beste horrelakoak bakarrik al dira molde egokiak gure musiko profesionalentzat? Eliz abestiak gauza tikitat joatzen dituzte-la dirudi, bigarren mailako musikoentzat egokiak, hain zuzen.

Nahi dutena egin dezatela. Berentzat kalte. Zertarako musika haundia egin, gero aldiaren behin eta oso guti entzun al izateko? Realistago noiz izan behar dute?

Cesareo Gabarainek moldatu di-

gun diska haundian ez du beste munduko gauzarik egin nahi izan. Umil-umil egindakoak dira, harrokeriak eta haundi-ustea alde batetara utziaz.

Hamalau abestiz osatutakoa du. «Atoz Jauna» deritzan diska hau. Nemasio Etxaniz olerkari agur-garriaren olerkiak hartu ditu Cesareo Gabarainek bere musikaren oinarritzat. Ideia hau, nere iritziz, ona da. Ni ez naiz, hemen, Nemasio Etxanizen olerkien edertasuna aipatzen hasiko. Hori gauza nabarmena da eta amaika aldiz kritikoei esana ere. Baina, hori, bai, musiko batentzat unigarririk direla esango dut. Musiko baten etorriari eragiteko egokiak dira. Gure musikoek ez dute denbora zer galdurik letra arrotzak bilatzen. Etxean, bertan dute nahi duten haina eta gehiago.

Diska hau, bestalde, «Negro Spirituals» abestiz dago batez ere osa-

turik. Giro horretan dabil. Cesareo Gabarainek egiten duena moldaketa bat edo izaten da. Batzutan gauza ederrik ere lortzen du. Baina diska honek akats bat badu eta nere ustez, grabaketa akatsa da. Ez dakit baina presaka eginga dagoela esango nuke. Abotsak ez dira behar den garbitasunez entzuten eta hori ez txarrak direlako, hain zuzen, grabaketa gaizki egin delako, baizik. Zergatik grabatzeko Medrilara joan, Donostian etxe hobe izanik?

Dena den segi aurrera eta beste musikoek esnatzen diren!

FORTUNY BERRIKUSI: 1838 - 1874

kasakekin negozioia egiten hasia zen. Mariano dirua irabazten hasiko da eta Parisko eta Europako burjesiaren gustoko dena egiten. Parisko, Erromako, Londresko exitoa, kolezionisten eta marxtanten exitoak, peluka eta kasaken pintatzaile bihurtu zuen Fortuny. Meissonier-ek ere orobat egin zuen Frantzia. Fortunyk pintura historikoa utzi egin zuen, baina mundu burpes zaharkitu honetan babesten da. Pintatzen duena gauza txikia da, miniatura bezala eta garrantzirik gabeko gaiak, koadro txikiak burjes inbentarioak. Madridentzako Museo del Pradoko zuzendari zen Ricardo Madrazoren alabarekin. Asperturik zegoen unetan, apaiz, ahaide eta ezkongaiengandik apunteak hartu eta «La Vicaría» egin zuen; hau Parisen 70.000 urrezko liberetan saldu zen. Fortuny klase apalenetik goragoraino heldu zen. Baina nolako prezioa ordaindu eta gero?

Aurrerantzean, haren koadroak ez dira Barcelonako Ahaldundegira joango, industrial burjesia berriarenera baizik. Pintura modernoa sortzen eta klasizist presuposamenak errotik hausten ari diren unean, Fortuny gai symbolistak, erromantikoak eta errealistak pintatzen jarraitu zela, egotzi zaila. Hori jakinik, eta bere exitoaren gailurrean zegoelarik, goibel tristura krisi bat ukan zuen, berak egin ez zuen pintura inpresionistaren bistan; egin ez, baina, agian, egin zitekeena bai, baldin eta bizitzaren aurrean beste jarrera bat ukan izan balu.

Franko-prusiana gerrakoan Espainiara itzultzean, Granadan kokatu zen eta bere «Mesón de los siete suelos» delakoan, berak atsegin duena pintatzeari ekiten dio. Baina haxe da gertatzen zaila: berak atsegin dituen koadroak —hala nola «La muerta» agerketa honetako hoberenetakoez dituztela atsegin marxtantek. Kritika erasotzen hasten da eta...

OSPEAREN HANDITASUNEAN KRISIA

Pórtici-ra bildu zen, Napolesko herriño honetara. Han itsas gaiak, paisajeak eta harakin bat pintatu zuen. Sasoin horretan bertan agertzen zuten beren artean Parisen Degas, Cezanne, Monet eta Renoir-ek. Fortuny bere famaren esannahiaz ohartzen da. Beste bide berriak urratu nahi ditu, baina Erroman hil egiten da. Bazter guztietara zabaltzen da haren heriotzaren berria. Baina ez du historiak barkatzen eta... honela epaitzen du kritikak: manierismoa, miniaturismoa, dekorativismoa. Anitz gauza esan izan da haren azken obrez («Niños en el Salón japonés» 1.874) eta haren heriotzaz. Egungo kritikak, haren obra etenean, argi-ahalmen bat ikusi ohi du, baina impresionismoa ez. Zaila zitzaien pintura aurrerakoi bat egitea, beste arlotan beste eritzi batzuk zituelarik. Fortuny pintore apaintzale bat da, politika eta pintura aldetik begiraturik. Espainiar pinturaren azken klasiko handia dugu, baldin eta Dalí ez bada, haren ikasleztat bait du honek bere burua. Egia esateko, atzo bezala gaur ere, sail eta talde tradizionalen eragin handia du; huentzat ez da oraingo unerik eta arazorik, hala nola ez bait zen izan Fortunyrentzat bere garaiak Katalunyan ez eta Madridentzako Andaluzian. Haren ustez, historia ez zen zenbait gertakizunen bilakatzea baizik eta hori... ez dio barkatu historiari; orain gure artean bizirik dagoen historiak bederen, «besteak» ezkilak alaiki jo bait ditu. Haren obrek, kalitate eta aberastasun handikoak izanik, ez zuten eta ez dute gauza handitarako balio. Bai, ordea, artearen arazoak bere baitan itxirik ez daudela adierazteko, baizik beste toki batetan: bizitzan bertan. Artearen arazoak ez dira ustezkoak, bai bizitzakoak. Eta honetan Fortunyk huts egin zuen.

AGERKETA HONEN ERAKETARI BURUZ

Bi ditugu, Fortunyn heriotzako ehunurteburuko agerketa honetan interesadun puntuak: Barcelonako Museoak 1966an Mariano Madrazori erosi zion dibujo bildumaren zati baten agerketa eta, bestalde, museoko «La Vicaría», Parisen Goupil-en bildumaren lehen versioarekin konpara daitekeena.

Baina pintura obrak urri dira eta galzki errepresentatuak. Ordenarik gabe ipiniak daude. Ez daqo katalogorik, ez anonziarik, ez tablerorik, ez seinalerik eta desordena handia obra eta gauzen ipintzean.

Agerketa honekin zer iritsi den? artista are gehiago mythifikatzea; haren obra pittin bat birbalaratzea; haren obra batzuk erakustea, haren «biluzi» zenbait oso ona delarik. Eta ez da inor arriskatu deus ikastera. Bai, ia ahaztu zitzaidan: «Nola muntatzen, ez den agerketa antologiko bat». Ohore Fortunyl!

DIRUAREN PREZIOA

Behin eta berriz, beharrek Goupil marxtantearengana bultzatu zuen Fortuny; Goupil moroen koadro eta

ESPAINIAKO ZINEA

(III)

SALAMANCA ETA SITGES

Xehetasun gehiegirik gabe, 1955. ean Salamancatik zer atera zen ikusi dugu aurreko lanetan. Baina Salamancako bilkurak arrakasta eta ondorio ugariak izanarren, 1967. ean Sitges herrian izan ziren eztabaidez, ezer gutxi jakin dugu. Sitges-eko kontuak ez bait dira zine-historia-liburuetara «ofizialki» jaso.

Salamancatik, N.C.E. sortu zen, eta zabalkunde handia egin zioten elkarte honi. Laudorio asko jaso zuen. Sitges-eko mugimenduari berri, ez zabalkunde handirik, ez txikirik; ez onik eta ez txarrik; ezer ere ez zioten egin, egia esan.

Ikus ditzagun ordea, Sitges-eko gora beherak:

Fernandez Cuenca, Donostiako zine-jaialdietako buru zelarik, zine-eskoletako zuzendariak bilera batzuk egin ohi zituzten. Eskola baikoitzak sortzen zituen pelikularik onenak agertzen zituzten, eta eskola arteko ezberdintasunak ikusi ahal izaten ziren.

Fernandez Cuenca jaunak zine-jaialdietako zuzendaritza utzi zuenean, bilera hauek bertan behera erori ziren.

Garai hartentxe, Sitges herrian, kultur ekintza batzuk antolatuta zituzten.

Sitges izena agertuz, turista jendea dei egiteko asmoz, ziuridinez. Antzerki jaialdi bat, atzerriko zine-eskolen lehen jardunaldiak e.a. eratu zituzten.

Sitges eta Donostiako ezberdintasuna, agerikoa zen. Sitges-en, eskoletako ikasleek bete bete partehartzen zuten, zuzenketa nahiz aukeraketa lanetan. Berek sortzen zuten giroa, eta elkarriketa egiten.

Sitges-eko emanaldi hauek, bi zati zituzten 1967. urtean; pelikula jokatzera, eta «eskolak eta langintza» gai orokor harturik, elkarriketak egitea.

Mintzaldietara, ponentzia aska azaldu zen: «zine-eskolen helburua», «bakarkako zinearen irteerak», «E.O.C. Espainiako zine-industrigintzaren aurrean» e.a.

Eztabaida interesgarriak sortu ziren elkarriketetan. Zuzendariaren joerak gizarte aurrean, zinea zapalketarako bide, zinea merkatalgai, eta antzeko gaiak jorratu zituzten.

Inongo loturarik gabeko zine baten premia ere nabarmendu zen. Industria, politika, nahiz burokrasiak mugatu gabeko pelikulen beharra aitortu zuten. Elkarriketak bestetik, zeharo irekiak ziren Edonork zuten sarrera eta hitza bilera haieten.

Baina azkenerako, gauzak okertu egin zitzaizkien. Emanaldien bukarako afarian, eztabaida asko izan zen, eta zenbait espetxeratu ere bai.

Gisa horretako bukaerak, geldi arazi egin zituen Sitges-eko kultura ekintza haiek (gaur egun, «Semana Internacional de Cine Fantástico y de Terror» eratzen dute).

Indartsu zetozen asmoek porrot egin zuten. Ezkertiar joera jaio berria, hil egin zen.

Sitges-ekoa, Salamancako N.C.E.-ren rebisio bat izan zen; zinekera horren kontradizioen azterketa bat. Zine aurrerakoa, aurrerapena eta askatasuna ukaturik dagoen egoera batetan zinekera indartsua, askatasunez egindako zinea eta abar, nahiz zituzten.

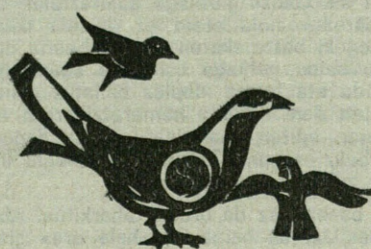
Xabier UNANUE

MITXELENA

ORDULARI ETXETEGIA
Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS bertan
baino merkeago erosiko duzu

Madrin Arzu, 1

ONDARRAI

TXORIKI

eziketa jostailuak
eskulanetarakoak
irakasketa gaiak

Av. Generalísimo, 65

(Txagorritxu auzoan)

Urrut. 241916

GASTEIZ

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, eta nora jo jakin bear da baserritar burutsuak, berebiziko aragi pillak; gahiera esne putzuak, Oiek guziak berekin dituz Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

EDORTA KORTADI

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

LA IGLESIA HACE POLITICA (I)

Karlos Santamariaren liburu berri bat

Nere lanaren metodologia au izango da: Lehenik, kapitulu-kapituluz liburuaren laburpen bat egiten saiatuko naiz. Or emango dut aditzera, liburuaren pentsamenduaren ardatzak nun arkitzen diren, nere iritziz. Bigarren partean kritikari elduko diot.

1. ELIZAREN PARTE ARTZEA POLITIKAN

Nunnahi entzun ohi dira; gaur, Kristau Elizei zuzentzen zaizkien erasoak, bere moral eskakizunak direla bide, gizonaren eskubideak defenditzen dituztenean, zenbait politiko egoera ankaz gora botatzen dabilazala-ta. Eliza izpirituari eta arimen salbazioari dagozkion bere lanetara bihur dadila, eta utz diezaiela soziologoei eta ekonomikariei beren arazoak konpontzen, esan ohi da.

Bestaldetik, berriz, mundu ontako agintedunekin dituen konponketak aurpegira botatzen zaizkio: askatasunaren alde burrukatzen ez denean bere egitekoari uko egiten diola. esaten zaio.

Iragarren erasoak «joku doblearen» eta «oportunistaren» akusazioa da. Santamariak orrela aurkeztzen digu arazoa: Iru eraso auetan baliteke egia pixka bat egotea.

Bere liburuaren mugak, onela ezartzen ditu: «parece que esta investigación, debe, sobre todo, concentrarse en el período que va desde el concordato con Napoleón hasta el Concilio Vaticano. Hay a lo largo de dicho período una homología de situaciones que, justifica, hasta cierto punto, una interpretación coherente» (17 orr.).

Azken urte auetan badirudi zerbait aldatu dela «homología» ori: «con el último Concilio la Iglesia ha entrado, sin duda en un período diferente» «...a lo largo del cual están ocurriendo multitud de hechos, grandes y pequeños que ponen a prueba la «neutralidad» de la Iglesia y su capacidad de intervención en los asuntos temporales». (idem).

Bazirudien sekularizazio olatuak Elizaren eragin politikoa alde batera utziko zuela, gizarte orrek arazoak bere indarrez konpontzen badakielako. Erlijioa «affaire privée» bezela errespetatzen da. Ez du orretan denbora galtzerik merezi. (Eliza eta erlijioarekiko itxillutetan, alegia).

Frantziako T. V.-an igaz (VII-1971) Eliza eta politika arazoa aipatzean onela mintzatu zen. Santamariak dioenez: «Es un tema candente: un tema que se consideraba sobrepasado y que, sin embargo, rebota ahora inesperadamente. Causa turbación entre los cristianos, pero interesa a todos los franceses, sean o no cristianos. Toda una serie de gestos y de declaraciones recientes han producido de un tiempo a esta parte cierta tensión entre la Iglesia y el Estado». (19).

Gure artean ere, egilleak dioenez, orrelako zerbait gertatu da «Añoveros affaire-akin».

GAURKO KONFLIKTOAK ETA ETENAK

Bi konfliktu mota eliza eta politikaren artean. Eten klasikoak: Bere buruen askatasuna iristeko Elizak aurrera daraman borroka. Oraindik ere, Eliza, zenbait lekutan, maila orretan ari dela, dio Santamariak. Sordaldeko erri sozialistak dira exemplu. Poloniako eta Txekoslovakia jokoarak aztertzen ditu.

Askatasun formal au ia lurralde gehientsuenetan iritsirik du Elizak. Ez du ori Elizak bere borroka lekua. Gaurko Elizaren jokoera berria ontan legoke: Gizonaren alde jotzen du gaur Elizak bere aparato eta guzti. Eliza gaur giza eskubideen alde dago.

Jainkoaren eskubideetatik giza eskubideetara pasatu da, bide au baita Jainkoaren eskubideak zaitzeko modurik onena. (29-30-31 orr.). Gizonak egiaiekiko duen obligazioa onartuaz, gizonak, edozein pertsona egia biltzeko duen eskubidera pasatu da.

Lehenagoko eten klasikoetatik beste mota bateko etenetara pasatu da Eliza. Elizak ez du bere buruaren askatasuna bakarrik defenditzen, baizik eta pertsona eta gizartearen askatasunaren defenditzaila bihurtu da.

Joera au onartzen ez duen asko da gaur: ori politika da, klerikalismoa da, subversioa... botatzen zaio Elizari aurpegira.

Orain bi modelo agertzen dizkigu Santamariak: deskolonizatu berri diren erriak eta sekularizatzeko-abiadan aurrera ari diren erriak.

Badirudi, eta zenbaitek onela pentsatzen du (gure erriko politikologoaren artean ere bai), Eliza eta Estatuaren arteko etenak politiko subdesarroiaren bizi diren errietan bakarrik gerta daitezkeela. Orrela ez dela agertzeko Frantziako eta Italiako enxepluak dakartza.

Elizaren estrategi mundialean, gaur ez da Estatu bakarren aurkako lanean ari, baizik eta berak duen anbato ideologiak ditu batez ere Elizak aurrez aurre.

Suprakapitalismoa eta komunismoak ez diote lekurik utzi nahi beste «irugarren indar» oni, eta batez ere, mundu osora bere eragina zabaltzen duen indar oni.

Elizaren estrategia onen elburua gizona da, aragizpiritu eta misterioz eta Kristoren errebelazioz osatutako gizona.

2.—ELIZAREN AURKA ZUZENDUTAKO SALAKETAK

Batetik erreboluzionarioa dela, bestetik, berriz axotarik ez diola, neutralitatean mugitzen dela. Idealista dela, itz batean. Eta itz erlijioak erabiltzeagatik aukera politikoa egitetik «libre» dagoela.

Akusazio auetaz gainera, oportunista eta posibilista dela diote. Elizak kamaleoikeriaz jotzen du.

Eliza botere arrotz eta gerra zalea da. (Txinako propaganda orrela dio, baita Bulgariak ere).

Mixtifikazio eta konponketa zalekeriaren akusazioa,

bi esanahiko itzak erabilliaz.

Santamariak onela osatzen du: «bi eratako akusazioak ditu gaur Elizak. Badirudi dialektika bat dagoela or barnean: Eliza eta munduarekiko dialektika».

3. ARAZOAREN PLANTEAMENDU TEORIKOAK

Orain arte arazoaren praktikoa alderdia agertu digu. Orain, Elizak berak bere joera ori teorikoki nola konprenditzen duen erakutsiko digu.

Sei puntutako ardatz bat osatzen duela, esan genezake, bere praxia teorizatzerakoan.

1) Bestelakotasunaren printzipioa. (Principio de heterogeneidad).

2) Ez parte artzearen printzipioa. (Principio de no-intervención).

3) Profanotasunaren autonomia. (Principio de la autonomía de lo profano).

4) Menpekotasunaren printzipioa. (Principio de la obediencia a la autoridad).

5) Parte artzearen printzipioa. (Principio de intervención).

6) Enkarnazioaren printzipioa. (Principio de Encarnación).

Santamaria ondo jabetu da printzipio aukerak alako zailtasuna dutela ekilibrio batean «funtzionatzeko».

Koktel oso ez-berdiak egin daitezkeela sei ingrediente oiekin. Orregatik idazten duke geroxeago: «printzipio aukerak baitan daramaten eten-zoriagatik printzipio dialektikoak direla esan behar».

Konturatuko zara, irakurle, seis printzipio oiekin oso fruitu desberdiak ater daitezkeela. Or datza, nere iritziz, teoria orren ahultasuna, gero aipatuko dugunez.

Emendik aurrera, Santamariak Elizari zuzendu zaizkion akusazioak jaso eta erantzun bat emen nahi die.

4.—PRINTZPIOETATIK ERREALITERA

Eliza uts eziña da doktrina mailan, ez du pentsatu sekula, politiko arazoetan, uts-eziña izaterik. Moral printzipioetan utseziña da, baiña politika-arazoetan dituen arremanetan ez.

Eta Elizak artzen dituen joeri buruz, Santamariak onela dio: La palabra «prudencia» que tiene una nobilísima prosapia aristotélica está hoy muy venida a menos. Se le suele dar sentido exclusivo de «cautela», de «precaución» o «cálculo», como si la verdadera prudencia consistiese en evitar los riesgos y los peligros, en «nadar y guardar la ropa» o «en no dar la cara».

«Prudencia» delakoaren esan nahiak eraginkortasunaz (eficacia) duen erlazioa agertzen digu Santamariak.

«Zuhurtzia» edo «Prudencia» ori ez dela berez beldurra eta joera atzerakola, erreboluziozale a ere izan daitezkeela, dio gure autoreak.

«En este sentido (gizadi osoaren indar-morala izatean), y aún en un mundo secularizado como el nuestro, la Iglesia tiene una gran importancia política: ella debe desempeñar su papel como principal fuerza moral del género humano, y si es suficientemente escuchada, puede evitar a los pueblos muchos tropiezos y errores políticos».

Orain Elizaren esanahi desberdiak aztertuko ditu. Elizak gizarteaz dituen arremanetan maila asko dira.

Lau maila aurkitzen eta aztertzen ditu:

1. Erroma maila (Santa sede).
2. Jerarkia maila.
3. Behe-apaz maila.
4. Laikoen maila.

Lau maila aukeraz agertu ondoren onako gai interesgarri oni eltzen dio: *Apazak eta politika*.

Baur onako iritzi au oso zabaldua dagoela dio: Apaz ona kulto ekintzaz, sakramentu banaketaz, gaixoen arduraz, bederatziurren eta barruko bizitzaz kezkatzen den apaiza da apaiz ona. Ez dadila sozial arazoetan sar, aberatsei ez diezaiela itz gogorrik esan, eta ez dadila politikan sar agintariei intzentsua botatzeko izan ezik. Iritzi onen aurka, Elizak. Elizaren eta apaizen egitekotzat jotzen ditu gizonaren eta gizartearen eskubideak argi eta garbi defenditzea, pertsonaren osotasuna arrixkuan dagoenean parte artzea, pakea eta zuzentasunaren alde lan egitea.

Au dena politika egitea ahal da? Bai esaten du Santamariak. Apaiz lanari dagokion politika egintza.

Totalitario politika estruktura batean (dela nazi, dela komunista, dela teknokapitalista), bere itzaldietan eraso egiten duen apaiza, objetiboki politika egiten ari da.

Zer da politika egitea? Gizarteak duen bizitza-politikoan parte artzea. Beraz, Erromak, eta gotzaiek «politika» egiten dute «bere erara» gizadiaren kontzientzia morala bezela. Ez dezagula, beraz, uka, jararkiaren politika ekintza.

Politika, gaur, Santamariak dioenez, orokorra bihurtu da. Zabaldu egin da. Politika eta sozial arazoa bateraturik agertzen zaizkigu gaur: «...langileen eskubideak, gizartearen ekonomiko estruktural, kultura eta izkuntza, giza askatasunak jokoan sartzen direnean ezin Eliza neutrala izan...» eta onela darraio: «...batetik, Estadua, arazo guztietan sar dadila onar, eta, Elizari, arazo oietaz, bere mailan, mintzatzeko eskubidea uka bestetik, onartu eziñezkoa da. (155 orr.).

Elizaren indarra da lurralde askotan moral-indar inportantea. Eliza bide orri jarraitu behar zaio. (156 orr.).

Eta onela bukatzen du: Elizak Estatuari pakean utziko dion egunean Elizarenak egin du». (160 orr.).

Reflexio auen ondoren Elizaren politikaz itzegiten du Santamariak. Ageriko berezkuntza bat egiten du: politikan parte artu eta politika *jokoan parte artu*. Erderaz ain ezaguna den berezkuntza: Actuar en poli-

KRISTAU HEZIKETA IKASTOLAN NOLA?

Aieteko Gurutzia kristau elkarteak antolatutako mahai inguruko gaita dugu. Abenduaren 12an eta gaueko 8etan aztertu zen gai hau.

Jon Etxezarretak, Joxe M. Olanok eta Maitek, itxasondoko andereñoak, osatzen zuten mahai ingurua. Joxe Mari Aranaide zen zuzentzaile. Gaiak zuten uste bezalako arrakastarik sortu, ez zen jende gehiegirik bildu.

Hiruta bildu zituzten egitarauko hamar galderak: *Bai ala ez? Nork erabaki? Nola eman?*

I) *Bai ala ez?*

Beste zerbait erabaki behariko gaita hau honetan sartu aurretik, zioen Jon Etxezarretak: zer helburu jartzen ditugun ikastolan, zer heziera eman nahi diegun haurrei, nolako gizonak egin nahi ditugun.

Eta arrazoi zuen, noski. Hau erabakitakoan erabaki dezakegu beste ere. Eztabaida bilduragarrietan gabilta askotan, ez bait dugu helbururik eta oinarriak garbi ezarri.

Mahai ingurukoak sinestunak zirenez gero ezin onartu erlijioa berez alienagarri denik. Alienagarri da, noski, sistema baten ume eta euskarri denean. Horrelako erlijiorik ez da irakatsi behar, beraz. Baina sistemaren morroi ez den erlijiorik ere izan daiteke. Ebanjelioak, dirudienez, badu zuzengabekeria oinarriturik dauden moldeak kolokan jartzeko indarra.

Erlijioa, *bai ala ez* galderari baino *nolako erlijioa* irakatsi galderari gehiago erantzun zioten.

II) *Nork erabaki behar du*

Irakatsi ala ez irakatsi, nork erabaki behar du?

Ez da erraza galdera honi erantzutea. Gurasoek bakarrik ez dute sortu ikastola. Bestalde, umeak ez dira familiari begira bakarrik hezi behar, gizarteari eta herriari begira ere bai noski. Geroa gogoan delarik hezi behar dira.

Gehiengoak nahi duena egin behar dela dirudi, guraso gehienek eskatzen dutena, alegia. Baina gurasoetatik aparte bada ikastolaren inguruan lana latz egiten duen jenderik.

Etengabeko elkarrizketa giroan hartu behar dira, beraz, erabakiak.

Elizak lekua eta lege babesa eman dio ikastola askori. Ez dirudi ezer, ordainetan, eskatu behar lukeenik. Are gutxiago bereganatu behar litzukeenik. Nahiz eta zenbaitek bere ideologia sartzeko erabili ikastola, ez dirudi elizak jokabide berdina erabili behar lukeenik. Elizak sinesten bait du izpiritua.

III) *Nola eman?*

Nola eman behar da erlijio heziketa ikastolan? Maite andereñoak alderdi honi bakarrik erantzun zion. Haurrei nola biziartzen zion ebanjelioa agertu zigun. Haurrek bizi dituzten egoera eta gertaeretatik hasten da.

Hutsune bat aurkitzen zion Olanok bide honi: urtearen buruan gertaera berdintsuak bizi ditugunez gero, Ebanjelioaren alderdi batzuk bakarrik azaltzen omen zaizkie. honela. ez omen zaie Ebanjelioaren mezu osoa agertzen.

Oso ontzat jotzen dugu geuk ere Maite andereñoaren jokabidea. Ez dirudi haurrari Ebanjelioaren mezu osoa eman beharrik dagoenik. Bizitzeko da kristautasuna. Umeak ez du helduak bezala kristautasuna bizitzeko adinik. Biziguztiaz xurgatu behar da Ebanjelioaren mezua.

Dena den badirudi umearen eskakizun eta galderei erantzunaz eman behar dela erlijio heziketa.

IRAOLA

tica y actuar dentro de la política». Lehen Elizaren egin beharra litzateke, bigarrena, berriz, klerikalakia.

Era berean kritikatzeko du beste esatera au ere: «une Eglise libre dans un état libre». Esatera onen esanahia au litzateke: «Estadua askatu baten barruan, Eliza askatu bat». Esatera onek kritika au merezi du Santamariaren itzez: «...y es justamente como suelen traducirlo, de hecho, aunque sólo sea in mente, los más o menos, encubiertos regalistas».

Ortik aurrera, Jainkoaren Erreinuaren betebeharrak edo exigentziak agertzen dizkigu bi tentaldi uxatuaz: bata barrukoakia, eta bestea... ..Ikus dezagun nola agertzen digun... «la busca del Reino de Dios consistiría en un quehacer político y social, que algunos no vacilarían incluso en identificar con la lucha de clases. El combate espiritual quedaría así subsumido en el combate político y la confusión no podría ser mayor ni más grande».

Ortarako, eta bere idelen euskarri bezala, Paulo VI. «Populorum progressio» eta «Octogesima adveniens» erabiltzen ditu.

Eta lana bukatzeko, Elizaren programa eta estrategia politikoez mintzo zaigu... «al hablar del programa político de la Iglesia nos referimos a un programa o modelo de sociedad, que en este caso sería el fruto de una inspiración evangélica».

Eta delako «ebanjeliozko zentzu au» ontara biltzen: —Gizona eta bere eskubide naturalak, sozial eta politiko arazoetan.

—Zuzentasuna eta askatasuna errentzat.

—Behartsuen eta zapalduen aldeko lana, nahiz bakarka edo klaseka, arrazaka edo nazioka.

—Zapalketaren aurka berdintasuna, alkartasuna eta anaitasuna.

—Indarkeriaren eta edozertan indarkeria erabiltzearen aurka, guda eta arma ugartzearen aurka.

—Nor beraren interesen gainetik «guztion onaren» alde.

—Legearren eta autoritatearen alde anarkiaren aurka.

Teknokraziaren aurka eta erri-arazoetan errotarrek parte artzearen alde...

Eta ondoren onela dio: Así está para nosotros completamente claro —y ya lo hemos dicho repetidas veces—, que la Iglesia ha adoptado hoy una postura decidida en defensa de los derechos humanos, cosa que en otros tiempos no había ocurrido ni podía quizá ocurrir por razones históricas, coyunturales, sociológicas e incluso filosóficas» (174 orr.).

Azkenik, eta lan osoaren konklusio gisa au idazten du: La Iglesia busca conscientemente esa influencia, que nada tiene que ver con la antigua teocracia ni con las formas más modernas de clericalismo, y con ello no se sale de su misión religiosa». Breaz... «a su modo y según su manera la Iglesia hace política. Y debe hacerla».

—oOo—

Oneraino Santamariaren liburuaren laburpena.

Juan Jose GOENAGA

beasaindik

BERTSOLARIAK ETA TRIKITIXA

ARKUPE dantzalekuan (enparantzapean) bertsolariak eta trikitixa izan berri dira abenduaren 14ean. Ez derizkiogu batere gaizki hone-lako jaialdien antolaketari, oso bestalde baizik, honelako jaialdien premia badagoela esanien genuke. Hala ere ordea, hobeki antola daitezkeelakoan gaude, giro bereko ospakizunen artean edo... (jakintza aste edo beste zerbaitekin) eta zer esanik ez soson zuzenketari buruz, antolatzaileen sakelak betetzeko bakarrik izan beharrean (oraingoa beste ala hustu zituzten ez dakigun arren) gastuak ordainduz gero, zenbait ekintzatarako edo... eskaintzea beharrezkotzat jo behar genukeen...

Bestalde esan beharra dago, jaialdi honen agerpena kaleetan egin zuen iragarkia (kartela) euskara xelebre batetan zegoela. Izan ere, lehen irakurria beste behin ikusi dugu betetzen, hots, euskal gaiztoa h-rekin eta h gabe egin daitekeela eta kasu honetan nahiz eta h gabe idatzia izan, euskal gaiztoz idatzia ikusi dugu iragarki hori. Dirudienaz, ez bide da euskara itxuraz dakienik antolatzaileen inguruan! Gutxiarik ere, bertsolarien bati nahiz aurkezlariei egin arazi zezaiotekeen eta gure uestez behintzat askoz ere txukunago eginen zitekeen. Ea urregorako ikasten duzen, bestela martxa honetan, erdaldun iaio xamarrek ere farre eginen digate ta!

LAPONIA 74

Izen honetako filma ikusteko aukera izan genuen abenduaren 18an. San Martin de Loinaz ikastetxeko aretoa zeharo bete zen. Zutik ere jende asko. Ez da harritzekoa. Izan ere, ez baitzen alferrik beasaingar bat ibilaldi hori egin zuten 6 eskialtzaile gipuzkoarren artean. Berau, Joxe M.ª Rebolgar, han zen beste ibilaldiko lagun batekin. Lagun hori (Hernandez) bera da filma horren egile eta berorrek eskaini ere eskaini zigan. Argazki eder haiek, musika egoki batez hornituak direlarik, filma polita eta interesgarria egiten dute, mundualde hura apur bat bederik ezagutzeko eta gutarteko eskialtzaile hauen balioa apur bat neurtzeko. Hogeitabat egunez, bostehun kilometro ta gehiago egin zituzten Laponiako elur izoztuetan. ZORIONAK. Bi aurkezleek, zuzendu zitzaizkien galdera guztiei egoki erantzun zieten.

Hala ere, beti gertatzen zaiguna gertatzen da filma honetan nahiz ondoren aipatuko dudanean ere. Euskalerriko jenderik trebeenenaren lanak erdal hitzez agertzen direla alegia.

TXIMIST

Bai! Abenduaren 23an TXIMIST taldeak Everest deritzan Himalaya-kontorrera egin zuen ibilaldiko diapositibak eresiz horniturik ikusi eta entzuteko aukera izan genuen. Usurbe zinema zeharo bete zen. Harrakasta beraz, izugarria ukan du ikuskizun honek. Goierrri guztiko jendea bildu zen.

Ikuskizun hau horren garaiz ikustea, Mendigoizaleen Federacion Vasco-Navarran ordezkari den Joanito Berasategi eta Ordizia ta Beasaingo mendigoizale elkarteei zor diegu batik bat, beren lehendakari Latasa ta Pedrosa ahazteke. Honela bada, hiru hauk eta TXIMIST taldeko GALLARDO eta ABALDE azaldu ziren haseran eta Berasategiren ezinean Pedrosak harek prestatuturiko hitzaurre bat irakurri zuen. Txalotuak izan ondoren, ikuskizuna eskaini zigiten. Ikuskarria benetan! Argazki onak eta xehetasunez adieraziz (erderaz baino...) bertako ohitura, jende, eresi eta nola ez?, mendiak! bikainki adieraziaz. Zailtasun gogorrek eta harrisku latzak iragan zituztela nabarmen gelditu zen eta giroaren aurka joaterik ez dela ere bai.

Hala ere, lasai gaudenoi ekarri dizkiguten pitxiak ez dago ordaintzerik. Gainera, ateratzen duten dirua, ez bide da heurentzat, Añamendin mendi-etxe bikain bat eraikitzeke baizik. TXIMISTeko ibiltari nahiz laguntzaile guztioi eskerririk

kasko esanez, filmaren zai gelditzen gaitzaizkizue.

OLENTZARO

Gabon arratsez, ikuskizun jatorra ikusi ahal ukan genuen. Ohitura egokituari jarraiki, azaldu zitzaizun aurtan ere ZANPANTARRA, TXISTULARI TXIKIAK, OLENTZARO-SUBILARO (Olentzaro aro edo denborara aldi bezala, solstizio kutsuko enbor sutua lauburupean eta dantariak inguruan —kristautasunaren aurreko ohitura noski—) ARRANTZALEAK, ESTALPEKO JAIOTZA, IKASTOLAKO HAURRAK, OLENTZARO (Kristoren jaiotza albistari den gizaki bezala hartua, haurrei jostailuak eta erregaliak eskaintzen) eta ABESLARI taldea.

Hainbat abesti entzun zen eta dantza bitxiak ikusi ere bai. Ikastolako guraso zenbait dirua biltzen. Jendea heldua tartean. Esku hartu zuten guztiek ere, ongi bete zuten beren egitekoa. ZORIONAK eta eskerrak zuei!

Bestalde, beti gerta ohi da komeriarik horrelakoetan eta gehiago ikusiok OLAGIZON trebe (azkeneko unean poto eginak) eta NEKAZARI sukalde bikainaren hutsa antzeman genuen. Horrek esan nahi du gehiago arduratu behar dugula eta garaiz hasi lanean azkenerrako dena uzteke. Garaiz bildu eta bakoitzak bere lana hartu ondoren, gogotik ekin behar zaio, bizilagunak eginen duelakoan egon gabe.

Giro ona kaleetan, baina, nahiz eta besterik agindu hertzainek, berebil artetik ezin irtenik ibilaldi osoan! Zenbait gainera, harroegi jarri ere bai eta erantzun itxusirik trukatzan ere entzun genuen. Tamalgarrria benetan, bi ordu edo hirurako berebil arazo hau konpontzen ez jakitea! Baina gogoia ere behar delarik... Ez da noski gauza berria! Arazo zaharra eta betikoa dugu honelakoetan!

Ibilaldiak berak ere aldiz, lehenen zahoaztenek azkenekoekin nahiko etenak agertu zituen inolaz. Lotzale on batzuen beharra nabaitu zen. Aurtengoa bada, honela iragana da. Urrengo urtean itxaro dezagun hobeki egitea eta egiteko garalan prest egon gaitzen lanari ekiteko.

MURUMENDI

getaria

LIZARDI ETA GU

Margo eta kontrasterik gabeko bizitza, antzu da. Halako bizi, modua daramana berehala inguratzen du Asperak.

Lehen, zeharrik agertzen ziren bizitzaz aspertuta. Ikustekoak ikusita, Herioa bakarrik gelditzen zitzaion ikuskizun. Gaur, Asperaren harrak gazteria bera ere jo du. Bat nahiz beste egin, bide batetik zein bestetik joan, berdin da. Baloreen erlatibizazioa baloreenganak itsutasunean amaitu da. «Ez da Jainko-rik gurtuko, baina ez eta jainko izunik lurreratuko ere».

Halere, ikusten da zarama artean bitxi baliotsurik bereizi nahiz dabilenik. Ahalegin honetan poetak nabarmendu dira bereziki. Eta poeten artean Lizardik benetan bitxi ederak utzi dizkigu.

Egin berri diogu omenaldia haurzoan. Baina, hamabostaldi hortan izan denak jakingo du, Lizardiri egin diezaiokgun omenaldirik onena, haren zentzunez jabetzea dela. Eta zer hoberik hortarako bere poesiak xurgatzea baino?

GOZOKIAK DIRELA ETA

Eguberri, Urteberri eta Errege egunez urtearen beste sasoiatan baino gozoki gehiago jaten dugu. Baita Getarian ere.

Nik turroi negozioan parterik ez dut oraingoz eta bi erreparo jarriko nitzioke ohitura honi:

a) Batetik, zibilizazio industrializatuaren abantailak ez dutenek, ez dute zibilizazio horren biktimarik ere. Guk gure gizarte «aurreratua» oso ezagunak ditugun gaixotasun asko (gizentasuna, diabetesa, behazun kalkuloak, heste lodiko minbizia...) urri dira oso Hirugarren munduan. Eta kolonizatzaileekin batera ugaltzen dira. Transmisio ho-

nen arrazoietako bat, eta ez ttipiena, hau dateke: gluzidoen fibrak ez ditugu haintzakotzat hartzen gure janarietan.

Jakina den bezala, fibra gabeko gluzidoek ez gaituzte fibradunek bezain azkar asetzen eta gainera heste loditik zehar denbora gehiago behar dute. Jan gehiago egiten dira eta absorbitu ere bai.

Hobe litzateke beraz gozoki refinatu guttiago eta fibra gehiago jango bagenu. Ogi integralak zer-txobait lagunduko liguke hontan.

b) Bestetik, gehienok dugu ahoan azukrearen solubilizazioa enzima baten bidez zailtzen duen bakterio (estreptokokus) bat. Azukre insolubilizatu horrekin estalki bat sortzen du eta hantxe bizitzen da oxigeno beharrik gabe. Eta bera itxitura hortatik esmaltea atakatzan duen laktiko garrazkina sortzen du.

Pertsona gutti du hortzik erabat osorik. Eta dituenak, odolean antigorpuak dituelako da. Azukrea gogortzen duen enzimaren aurkako antigorpuak dituelako.

Beraz, odol analisi bat eginda bere barnean honelako antigorpu-rik aurkitu ez, eta oraindik ere turroi jateari utzi nahi ez dionak, garbi bitza ongi bere hortz-haginak pasta antibiotiko fluoratuaz, oraindik ez baita karies kontrako txer-turik aurkitu (gutti falta bada ere).

XIXANGREA

pasai donibane

BIZIMODU GARETIA ETA LOTERIA

Egunetik egunera, bizimodua garestitzen ari zaigula, begi-bixtan daukagu. Gauzek, abiada izugarria daramate eta dirudienaz, ez dute gelditzeko itxuririk.

Hala eta guziz, badirudi bost axola zaigula, zeren aurtengo Eguberrietako loterian 240 MILOI gastatu bai ditugu gipuzkoarrok; 1974-garren urtean, guztira, 868 milioi. 1973garrenean berriz, 681 milioi izan zirela gogoan izanik, non arralotik sortu da horrenbeste diru?; izan ere, hainbat miloi ez bai da ahuntzaren gaurdiko ezutula!

Txanpon luze hauek, Madrildetik bidea hartu baino, geure euskal alorrean ixuri baldin bagenitu, beste kukurruka batek joko liguke!

PYSBE

Berri pozgarri bat irakurri ahal izan dugu Nafarroako egunkari batetan, bakailu lantegi honen buruz.

Japon-go bakailu Kooperatiba Elkartea batekin, honako erabakira heldu omen da, alegia, 60.000 tonela da bakailu jasoko omen dituz Pysbek, Ferrolen eta gure herrian dituen lantegietan, lehorte ondoren, mundu guzian (Japon eta Estatu Batuetan ez-ezik) saltzeko asmoz.

Pysbe lantegia, dakigunez, nahiko estu eta larri dabil azkeneko urte hauetan, ekonomiari dagokionez. Hemengo langileek, ingurueta-ko soldata behartsuena eta kaxkarrera jasotzen omen dute.

INALURRETAK

areatza

GABONAK

Gabonak heldu dira, baina gure herrian ez dakit heldu diran ala ez. Zuhaitz haundi bat ipini dabe gure herrian baina ez dakit norentzat dan, «PAZ» ipinten dau gainera zuhaitz horretatik dindilizka dagoan txartel haundi batean. Hori ikusita gero galdera honek etorri iataz burura: Zer nahi dau esan horrek? norentzat ipini dabe? nor bizi da gure herrian?

OLENTZERO

Abenduaren 24ean, hau da, Gabon egun arratsalde eta lehenengo Olentzero atera eben gure herriko gazteek kalerik kale. Giza aldr haunka abestuten, ikastolako umetxoak gurasoek lagunduz, gaz-

tetxo batzuk bere eta bai ta gazteak bere, danok batera. Eskerrak Olentzeroren urteera honi «areatatarrak» Gabonak dirala igarri dogu.

Gabonai buruz idazten nauean ezkerro Zorionak eta Urte Barri On Bat danoi.

ARRATIKO KORUA

Aurtan bere eta aurreko urteetan lege Arratiko koruak hasi dauz bere saioak, Agata deunaren egunean Bizkaia guztitik zehar abesten urteteko. Saio honeik Areatzan izaten dira igandero eta goizez. Aurtan gogor dabilen dinoe, «Bizkaiko Ilgarren Abesbatzen Astera» joateko bere, izena emon dabe ta.

AREATZATARRA

eibar

Berandu xamar izango da noski Urte Berri zoriontsu bat opatzen asteko. Ala ere, orduz eldu ez arren, «transpapeleo» deritzan antzeko bategaitik, emen dezute orain. Zorion auek eibartar guztiontzat opatzen baditut ere, bereziki emendik urrun bizi zeratenontzat doaz.

Aurtan ez da Gabon giro aundirik izan errian. Bear bada, eguraldi onak eta kaletan Gabonetako argi gutxi izateak, indarra aurreratu bear da, gabon giro au motel arazi dute. Baina, beste alde batetik, auek ez zuten «Gabonak 74» jaialdiko giroa oztu. Gutxitan ikusiko da «Astelena» orduan besteko jendeakin, eta jende jatorrakin! Ta gutxitan ikusiko da ere orrelako jaialdi bat. Denak: Gorka Knörr, Lope, Benito Lertxundi, Pantxo ta Pello, Sakabi eta Egañazpi, presentadore zan Jose M.^a «Pampo», antolatzaileak ere zoragarriak ziran. Abesti politikak, abeslari onak eta gauzak bere neurrian, larregi luza-tu gabe (ala ere ordubatean bu-

katu zan).

Ta abestiak alde batera utziaz beste erti batera jo dezagun.

Badegu Eibarren, sari, ta zergeit-ik ez, utsak ere izan dituan margotzaile gazte bat, Amasei urte baino ez ditu. Aitaren zaletasuna jarraitzen duan Angel Güenaga degu margotzaile au. Berea da Gabon auetan Aurrezki Kutxa Munizipaleko aretoan izan dan erakusketa. Ogeitabat lan oleo ta akuarela artean. Baina ez da izan au bere leen erakusketa, joan zan urtean beste bat antolatu zuan irabazleak, berarekin ikasten ari ziran mutilentzako emanaz, zorioneko «Viaje de Estudios»-arentzat. Aurrera Angel Ta «viaje de estudios», arekin jarraitzen, Institutoan antolatu zan Jaialdi Folk bat onetarako dirua batzeko, erriko abeslari talde gazteak abestuz (abeslari bakarrak elgo-bartarrak ziran): Ingelese «Schmaven»-ek, erderaz «Nekaldi»-ek euskeraz M.ª Juli, «Ardatza», «Izukaiz» ta Anak.

Zorionekin asi gera eta zorionekin bukatu bear degu, zorionduak izatea merezi bait dute Anderre Carmen Irusta eta bere umeak Donostiko Gabon-abesti sariketan leen saria irabaztearren eta Valenciaganda eta Jainaga, erriko denda artean izan zan jaiotzen sariketan leen eta bigarren ateratzearren. Zorionak ba!

Odile Kruzeta

ERAMAN-EKARRI'ra

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutiak: 421889 - 427725

Iparragirre, 8 - DONOSTIA

GLU

prezioak putzuan

Logelak
19.450 tik hasita

Tresilloak
9.925 tik hasita

Krisailuak
1500 tik hasita

Liburutegiak
11.450 tik hasita

GAURKO MOLDETAN

Denda hustutzea berritzeagatik

AMUEBLADORA

MORAZA, 3 y 14

DONOSTIA

COMERCIAL HISPANIA

SAN MARZIAL, 12

IRUN

arrasate

EUSKAL DOINU ETA ABESTI

Azken egunean liburuez egin genuen bezala, gaur euskal musika dakargu zutabe honetara. Beste behin gai honi buruz xehetasun batzuk eman genituen, beraz gaur aipaturik dadukaguna ez dugu berriro ukituko.

Esaten genuenez, euskal diska-egiten ari gara. Poliki poliki joan behar dugula badakigu. oztopak ez dira gutti eta, baina azken urte honetan urrats handi bat eman dela garbi ikus liteke.

Nahiz eta telebistan, noizean behin, «Y ahora los extraordinarios especialistas en folklore vasco» entzutea, Los Chimberos iritien direnean, guri bost axola zaigu.

Euskal folklore EZ DELA ba dakigulako. Guretako txarrena, benetakoa euskal folklorea EZ EZAGUTZEA da. Zortziko eta txistua gure euskal musikaren zati bi dira, baina ez euskal musika osoa. Arlo honetatik ere abiatu behar dugu, gure Herria gero eta sakonago ezagu dezagun.

Gaur bi puntu ukitu nahi genuke. Aipatuta dadukagun «Herri musika sorta»-a da lehenengoa. Aspaldidanik salgai aurkitzen den disko sail hau balore handikoa dela iruditzen zaigu (eta komisiorik ez dugula garbi gera dadila). Guk ez genuen, orain dela gutti arte, ezagutzen eta lehenengo aldiz entzun genuenean harriturik geratu ginen. Sarta hau hiru zatitan zati liteke:

A.—Herriko musika 1. Sail honetan disko hauk aurkitzen ditugu: Baztango dantzak 1 - Zuberor 1 - Lizarrako dultzaineroak - Trikitrixak - Zuberoka maskarada - Laguardia.

B.—Herriko musika 2. Hemen dadukagunak: Baztango dantzak 2 - Zuberor 2 - San Fermin. Iruña - Lesaka - Zumarraga - Euskal kantu zaharrak.

C.—Gaurko musika. Hauekin: Orkestra diskoa eta Ertzika abesbatza-aren grabazioa - Euskal dantzak pianorako prestatuak - Oskarbi. Eskutari - Gaurko kantari hautatuak - Akelarre 1.

Disko hauk direla medio, Euskal Herriaren folkloreaken zati handi bat harturik dugu. Zoragarriak, guretzako, Zuberoko kantu eta soin-
nuak. Nori ez zaio «Prima eijerra» abestia gustatzen? Eta Lesakari doakio disko osoa, toberaz eginda kantu bat dakarkigu, ederra, benetakoa. Eta besteak ere euskal folklorea zer den ezagutzeko biderik aproposenak besterik ez dira.

Sorta honek, gainera, liburu bat dakar horren bitartez zer entzuten dugun hobeki ezagu dezagun.

Bigarren puntua, Zarauzko ikastolako haurrek grabatu dituzten kasetten gaia da. Joan zen egunean ERESI musika dendatik deitu gintuzten, hartu berri dituzten kasette hoik entzuteko. Ikastolako haurrek, M. Urbietia, A. Lertxundi, J. A. Ormazabal, J. M. Elepuru zuzendaritzapean hirurogei abesti eskeintzen dizkigute bilduma honetan. Lehenengotik azkenera haurren heziketaren barruan mugitzen diren gizonen lana garbi ikus dezakegu.

Musika kulturaren arlo honetan beste harri bat jarri dute egileek. Guri erdal heziketan eman ez dizkiguten gaiak ikastolak erabiltzen ditu, eta hoietako bat musika da. Bilduma honetan mota askotako abestirik sartu da. Zahar, «Alostora» eta «Beotibarko gudua» kant-
uak adibidez; gure idazle batzu-
ren olerki, Orixeren «Artzaiarena» esate baterako, eta batez ere gaur egunetako kantu, hau da kantu berri.

Abesti guzti hauen bitartez ikastola, gizona, askatasuna, pakea, Euskal Herria... abesten dute haurrek. Eta hau edozein modu eta lekutan ez da txantxetako gauza. Ikastolan erabiltzeko derrigorrezkoak direla diogu eta, zer esanik ez, etxean ere. Gurasoek beren seme-alaben heziketa nondik nora doan jakin behar dute. Horretarako hemen dadukate argibide on bat.

Eta honekin bukatzen dugu, gaurko, gai honen gain esan behar

parte. Bi bizkaitar: Intxaurraga eta Areitio; besteak Beitia, Letona, San Miguel eta Urain Leinezko ibarrekoak. «Lana» kooperatibak sari bat jarriarik zedukan baserri gaiari buruz bertsorik onena botako zuen bertsolariari eskeintzeko.

Zabalkunde gutti egin zelako edo, berrehundik gora ez ginen izanen han elkartu ginenok. Antolatzaileek esan zigutenez azken momentu arte ez zekiten jaialdi hau egingen zen ala ez. Dirudienez, Udal Etxeak eta «Arrasate musical» delako taldeak, bakoitzak bere aldetik, beste eginkizun batzu antolaturik zeduzkaten. Eta bertsolarien saioa egiteko haiekin ere kontatu behar. Beste behin, honelakorik pasa ez dadin egitaraua lehenagotik antolatzeko has daitezela eskatuko genieke erakunde hauei. Bestela guztiok gaitzen atarako garelako.

Saioari dagokionez, gure ustez, ederra izan zen, bertsolari guztiok gogoz ihardun bait zuten. «Lana»-k jarritako saria, Uztapideren liburuak, Beitiak eraman zuen etxera. Esan digutenez, beste saio bat antolatzeko asmoz dabilta «Danok» en. Ea laster den eta, garrantzitsuago, denboraz zabalitzen den berria. Arrasaten, askotan ikusi izan ahal dugunez, bertsolaritzarako zaletasuna baita.

GINOLA

San Tomas egunean Arrasateko haurrei «Danok»-ek ginol saio bat eskeini zien. Baita ere «Lore gaztea» taldeak bere ordezkia bidali zuen eta guztion artean, eta Otxoaren gidaritzapean, solasaldi polita aurkeztu zuten.

Haurren ezipinetan irri bat ikustea munduko gauzarik ederrena dela esaten ohi da. Eta egia dela ezin dezakegu uka.

Ginola daramatenak, Enkarni eta Manolo, horretan dabilta: lilura eta alaitasuna haur bakoitzean jartzen; eta lortu dutela esan liteke.

Hemendik, bada, gure esker beronenak bidaltzen dizkiegu Enkarni eta Manolori, haiek hau eta gehiago merezi bait dute.

GAU IKASTOLA

Bere egunean esaten genuen bezala gau ikastolako lehenengo ikastaroa amaitu da. Eta azterketa tipi bat egingen genuela agindu zen.

Hiru hilabetetan zehar ikastolaruntz abiatu dira, astero hiru aldiz, ehun eta berrogei neska mutil. Lau mailetan banatu dira ikasleak eta danetara hamar talde izan dira gogor ihardun dutenak. Ikastaldi hau bukatzerakoan aurrerapen asko egin dela garbi ikusi da, eta bai ikasle bai irakasleak gogoz daudela bigarrena has dadin aitortzeko.

Jarraitu den metodoa «Euskalduntzen» ena da, goi mailako taldeak eziz. Bi hauk, alfabetaziokoak, gauza pixka bat sakonegoetan sartu dira (Deklinabide, aditza, joskera, ortografia...). Gainera, astean behin euskal Historia eta Literatura ren gain oinarritzko konzeptuak jarririk izan dira.

Lehenengo ikastaro hau bigarren eta hirugarrenen atea besterik ez da izan. Urtarrilaren hamairuan bigarrenari ekinen diote, beste hiru hilabetez. Baina honetan, goi mailan batez ere, beste gai berri batzuei ikutuko dira, lehen aipatu ditugunekin batera.

Antolatzaileek ikastola herrikoia izan behar dela badakite. Beraz, ikastolaren barruan euskal kulturaren zati berezianak emati nahi dituzte. Beren asmoa hilerio bizpahir muntzaldi muntatzea da. Eta pentsaturik dituzten gaiak: Euskal Literatura, Ekonomia, Arteak, Musika, Dantza... eta beste hamaika.

Beti bezala, deiadar bat egiten diogu bere burua euskalduntzat jotzen duenari, bere barruan euskal sena sentitzen duenari. Guztiok osatu behar dugu ikastola, gurea baita.

BATZU

—Gau ikastolak bi irakasle behar ditu. Eyskarazko heziketan esperientzia duen edonor deitzen dugu. Berri gehiago «Danok»-en edo ikastolan bertan.

—Esan digutenez talde bat antzerki aste bat antolatzeko asmoz dabil. Dakigunez, gaurregun Euskal Herrian dadukagun antzerki taldeak egunetik egunera ugartzen doaz. Beraz, egoera hau geroago

eta gehiago landu beharko dugu. Lehendabizi etxeko gauzak konpondu behar dira eta hau konpondu jarri eta gero nahi baldin bada kanpokoekin sartu. Ia, bada, noizko antzerki aste hori Arrasaten...

—Urte berri batean sartu gara. Zer ekarriko digu? Hauxe galdere zaila! Guri hau gustatuko zitzaidan: urte honetan guztiok batera euskal bide batetik abia gaitzela. Eta urteko egun guztietan Herriaren alde jo. Ez dugu gure indarra galdu behar, askotan ikusten den bezala, ahotik bakarrik iges denean. Herriak behar gaitu eta guk ezin dezakegu ahaz. Ia urte honen bukaeran etorkizuna garbiagoa den...

—Gabonetan Arrasateko kaleetan zehar Olentzeroa eduki genuen. On lbon Aperribaiek botatako haziak bere fruitua eman zuen eta ohitura honek bere agerpena izan du. Ondorio iruditzen zaigu hau, baldin ohitura zahar hauekin beste eginkizun berri ere egiten badugu...

MENDIAGA

elgoibar

PROBOKAZIOA DALA-TA

Amatifoaren atalean eta probokazioari buruzko lana azaldu aurretik ere, harek zion bidetik genbiltzen eta geroan zer esanik ez. Gure lantokian eta neri dagokidanez, erabaki hori aspaldidanik hartu eta jarriarik, eskari eta eskeiniak Euskeran hutsen egin ohi dutugu. Norbaitzuek eta lehenbizikoz harriturik zirelarik ere, gaur jarraitzaile banakak badituzte eta edonorentzat ere ez det uste hain zaila denik.

Baina, hala ere esan beharra dugu, oraintsu eta hain zuzen Amatiñoren herriaren baten eraman ezina. Aurrez eta elkarrekin hitzez erabakia genuen arazo batez, ondoren idatziz eta Euskeraz, jakifia, bidali nion. Eta honek arrazoi osoa berekin balu bezala eta gure bizi nahia erfaman eziñik honela dio. «Hi, hemendik aurrera pediduak erderaz, bestela piezok bueltan jiezak». Atajuan dago hura gure zapalketa eraman ahal izateko.

OLANTZARO

Aspaldiko urteetan zehar eta urteoro ospatzen da gure herrian «OLANTZARO». Bat ezer ez dela b. gainera. Bat ikastola haurrekin osatua eta bestea herriko gazte-diak eratu eta osatua. Ikastolako haurrekin eratua eurpean eta goizetik ospatu zen.

Gaztediarena arratsean eta eguraldi eta giro oso onarekin. Talde hau —ehundik gora— urtean baino urtean hobeagotuz dagoakigu eta beti ere bai baino aurrera, arerra oso ona izan du, Gabon giroa sendi guztietara sar arazi. Bestalde, igartzen da bai zuzendaritzaren esku ona.

Batu dan dirua «Inter-parroquia»-lerako da eta honek badakigu nola banatu ohi duan diru hori eta aurtengoa bereziki. Gainera aurret, diru horren beharra inoiz baino gehiago omen dago. Inter-parroquialari ez zitzaion gaizki etorriko hor bildua.

Zorionak guziori eta batez ere zuzendari Muxika jaunari. BETIRAKO ALDENDUAK. MIGUEL AGIRREGOMEZKORTA (Miguel Unastegi 48 urte)

Azken urte hauetan halako gozotasun asko gabe igaro ondoren, betirako joan zaigu Miguel ere (G.B.).

Etxe-Pe-tarrek

herrera

IKASTOLAKO BATZARRE NAGUSIA

Abenduaren 4ean ospatu zen agindu bezala. Hase-haseratik, joan den ikastaroko ekintza guztiak aditza eman zizkigun lehendakari jaunak; ekintza horien artean, batzartea horren berandua egitera behartu zuen eta ikastolarentzat, une honetan bederen, interesik handie-

na duen subentzioarena, alegia. Honetaz urrengo batetan zehazkiro eta zabalki mintzatuko gaitzaizkizue, ba omen da zer esanik-eta.

Gero, diruaren gora-beherak aipatu ziren gauden ikastarorako ere presupuestoa eginez, andereñoen lantari berriak, lokalak eta beste gastuak kontuan edukiaz. Honen ondorioz eta subentzioaren faltaz haurren hilerokoa igo beharko zela adierazi zen eta hori ezeztatze-kotan han zeuden gurasoei beste proposamen batzuk eskatu zitzaizkien. Hartara, bazkide bat altxatu zen, zergatik ez ote zen gurasoen artean komisio bat osatzen diru-kontu horiek aztertze, galdegina. Handik hilabete batetara komisio horren proposamenak asanblea berri batetan gurasoek aukera eta erabaki zezaten. Zaila izango bait zen batzarre hartan azterketa eta proposamen serioak egiterik. Denok onartu zuten hark esandakoa eta komisiorako jendea biltzeari ekin zioten 23 lagun batzuz.

Segidan, konstituitu ere lehen-bait lehen konstituitu beharra zegoela eta hartarako S.A.ren egitura zela egokiena, azaldu zigun mahain buruak.

Azkenik, lehendakariak berak bere dimisioa aurkeztuz txosten luze xamar bat irakurri zigun.

II. LAJOTZA LEHIAKETA

Herrerako Herri-Ametsa ikastola da lehiaaketa honen eratzalea. Lehiaketarako oinarriak berandu xamar zabaltu omen ziren eta talemalez ez zen laiotza asko aurkeztu, nahiz eta aurkeztutakoak nahiko politak eta gustoz tajutu eta hornituak izan.

Sari eta opariak eguberri egunean, eguerdiko ordubatean, banatu ziren ikastolan bertan.

Ea, datorren urtean goizago eta erneago ibiltzen garen!

HAURREN ANTZERKIA

Eguberri egunean bertan eta urtero bezala, goizeko 12etan, kantutan prestatutako losutxoren munduratzea eskaini ziguten herriko plazan ikastolako haurrek.

Haur gutti omen zen; badirudi haiei ere ez diela gripeak barkatu nahi izan. Halaere joandakoak saiatu ziren gauzak ondo egiten, bai horixe!

OLENTZERO

Urte-urtero Eguberri bezperan atera izan den pertsonaje xelebre hau, aurretik ere gure kaleetan zehar ikusi ahal izan dugu.

Eskerrak «ITZALA» eta «SAILE-KOAK» elkartei, horrenbeste jende bildu eta kantutan eginkizun horretarako hain laio eta trebe prestatu dutelako. Eratzaleok datorren urterako beste talde bat prestatu beharko ote den pentsatzen ari dira, ia. Dena den, jende helduagoa ere behar dela uste dugu; non dira, bada, gure herriko mutilzaharrak? Eta hain mutilzahar ez direnak?

INTXAURRONDOKO EUSKAL ASTEA

Abenduaren 18tik 24erako tar-tean antolatua izan zen; denetik antolatua ere, hitzaldiak, jaialdiak, antzerkiak, pailasok eta abar.

Jakin arazi digutenez jaialdiak ezezik oso jende gutti azaldu omen zen. Ez gaitu ez, harritzen; lehen ere aspergarriak gertatu ohi zaizkio jendeari mintzaldiak. Zergatik ordea? Batek esaten duena entzuten eta bertan parterik hartzeke ondo jarriarik egoteak ba ahal du, bada, nonbaitetan zentzurik? Bestalde nola hartuko du parte gai

horiek ezagutzen eta menderatzen ez dituenen! Zarauzko hamabostaldia hartu beharko genuke eredutza.

Herreran ere badugu zerbaiten beharra eta eredurik ez zaigu falta, zer edo zer aukeratu eta aurrera jo nahi badugu behintzat.

PASA ZAIGU EGUBERRI

Bateon batek esango du, ea zergatik ez ote ditugun aurretik Eguberriaren derrigorrezko diren opaki-zunak eta desiorik onenak agertu. Ba, egia esan, gure zenbait haurzokideon etxetako giro epela hozten ari den bitartean, dugun giro kaxkarra esan-nahi handiko ala guttiko hitz gozoegi eta merketan salduz estaltzea zailegia, ezina gertatzen zaigulako da.

ETXETXUKOAK

durango

PETROLIOA

O.P.E.P. osatzen duten erresumek, hau da, beren lurretan petrolioan duten erresumen, beraz garestitu zutenetik, hor ibili gara europo guztiok (ez nago ziur titulo horretaz baliatzeko baimenik dugunez hain konfiantza, esker ona eta begirunea irabazi nahiaz.

Bestek ez dakit lortu duen, guk bai behintzat eta hala eta guztiz petrolio askozaz garestiago ordaindu beharra dugu.

Kanporatzen den diru kopuru hori gutxitu nahiaz, gobernuak kontsumo neurri batzuk eskatu zituen. Horregatik, inoiz ez eta aurretik lehenengoz, argiz bete dituzte gure herriko bi kale eta ur epelez beteriko igertokia zabaltu ere bai.

Urteotan kontsumismoaren alabantzak entzuten ari da gizartea; zelan ba egunetik gauera aldatu? Lehengo alabantzak eta gaurko neurri estuak aho berberaren errepika dela jakinez gainera.

•POLIGAMIAREN AUR-KAKOAK•

Beno, ni neu «poligamo» zalea naizenik ez izan dudarik. Nik beti ikusi dut hori gizonaren superazio bat bezala, baina herrian batzuek ez dute nik bezala pentsatzen.

Istoria hau aurrera eraman baino arinago, esan behar dizuet, nere lagun baten esana: «gizon hori "poligamo" duk, horrek hizkuntza asko daki eta».

Esan nahi horretan izan nahi nuke «poligamo», zeren...

Ba, orain dela gutxi, lagun bati entzun nizekin hitzak, guztiz horren aurkakoa ziren; zioenez, euskeraz «hizkuntza (euskera, alegia) apurtu behar dugu» ez zergatik, ez zertarako. Auskalo!!

Ni neu errusoa ikasten ari naiz... euskera eta gaztelania utzi gabe nire burjes-kuma usaia garbitu nahiaz. Hala eta guztiz ez nago ziur eta baten batek proletario eta iraultzaileagoren bat ezagutzen badu, mesedez jakinarazi!

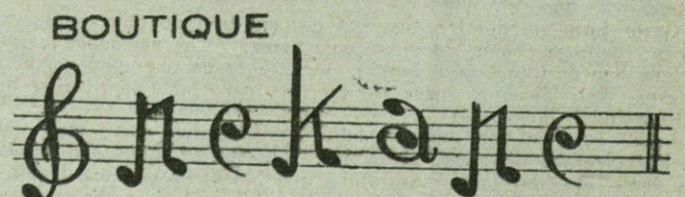
ARINEKETAK

Azkenaldi honetan izan ditugu horrelako batzuk, grebak direla eta ez direla. Dioenez, batek baino gehiagok hartu ditu muturreko onak. Munizipalen berebela abolladuraz beterik ikusteak, orain dela bi urte bete bota zuen txingor zaparrada gogarazten dit. Orduan ere berebela holan gelditu bait ziren.

KATAZURI

genuena, BERTSOLARIEN SAIOA

Abenduaren 20an «Gurea» zinean «Danok»-ek eratutako jaialdian egon ginen. Sei bertsolarik hartu zuten

Gazteen, Boutique

31 agosto, 5

DONOSTIA

Urrutizkifia: 41 18 75

EUSKALTZAINBURUAREN AGURRA

Euskalzaindiak eta Herri - Adiskideek elkarrekin egindako batzarrean

Jaun-Andreak:

«Real ociedad Bascongada de Amigos del País»-ko lagunek gomiturik, Azkoitia dator gaur Euskaltzaindia, eta lagunarte biak anaitasunik ederrenean biltzen dira hemen Insaustiko jauregian.

Zer du zer-ikusi batak bestearekin?, galde lezake baten batek. Bi laguntalde hoiek ez ote dabilta sail bantan? Bien asmoak eta xedeak ez ote dira arras bestelakoak eta desberdinak?

Bai, nahi baduzue. Halarik ere, badute zer-ikusirik eta antzik aski elkarrekin.

Eta lehenbizikorik, bai bata eta bai bestea ere, Euskal Herri honen fruitu jatorra direla esan behar da. Biak Euskal Herri honetan sortuak eta herriaren onerako sortuak.

Real Sociedad de Amigos del País delakoa adinez zaharra da. Berrehun urte eta gehiago bete ditu.

Beroni buruz zer ez da esan eta idatzi? Izan ditu maxiatzaileak, izan ditu laudatzai-leak. Beronen alde eta kontra izan ditu idazle, kondairagile eta abar. Laguntalde ospetsua da, beraz. Eta eztabaidatua denaz geroz, horrek berak esan nahi du hildo bat edo arrasto nabari bat utzi duela gure kondairan.

Izan ere, Euskal Herrian jakintza eta kulturaren alde izan den asmorik eta obrarik handiena, Azkoitiko zalduntxo haiei zor zaie.

Zalduntxo haiek aitonen seme ziren, handikiak. Horregatik ere, beren nobleziagatik, alegia, maxiatuak eta gaitzetsiak izan dira. Baina noble haiek erregeren gortera joan beharrean, hemen gelditu, eta herriaren alde eta herriaren onerako zerbait egitera jarri ziren. Izena ere halakoxea hartu zuten: «Herriaren Adiskideak» jarri zioten izena beren elkargoari, eta halaxe ziren benetan.

Euskal Herria jakin bidean eta kultura bidean sar arazitzea: hori zen haien asmoa. Hori nahi zuten. Eta beren amets hoiek praktikara eramatea, neurri handi batean behintzat, lortu zuten.

Euskeraren alde edo euskerakin kezkatzen zirenen alde egin zutena ere ez da guti. Eta hasteko, Munibe jaun bera ere euskal idazlea dugu. Hor dago «Borracho Burlado» teatro-lana, hor dago Sor Luisa de la Misericordiaren izenaz irten zen liburusk. Liburusk honek badu misteriorik aski gure jakin-nahia kilikatzeke. Eta gero hor dago Azpitarte gasteiztarrek egindako euskal hiztegia.

Eta hori guti balitz, euskal baratzean zerbait egin nahiz zebiltzanen laguntzaileak izan ziren jaun haiek. Kultura gauzetarako hain motz izan len herri honetan Mezenas batzuk egotea oso beharrezkoa zen. Ubillos euskal idazle frantziskotarrak, Juan Antonio Mogelek eta Vicenta Mogelek behintzat. Munibetarren laguntza izan zuten (Cf. Boletín de Amigos del País, 1962, 325).

Zalduntxoaren eraginak Euskal Herriaren onerako eman zuen fruiturik ederrena, Bergarako Seminarioa izan zen. Zientzien aurrerapena bultzatzen eta Euskal Herriko gaztedia hezitzen hainbeste lan egindako etxea.

Baina hau ere esan behar da: XVIII. mendeko obra honek ez zuen ekarri espero zitekeen bezain beste on. Zoritxarrez, politika gora-beherek, gerrek eta nahasmenduek lan hura okertu eta hondatu zuten.

Ana Asunción Rekalde irakasle agiria hartzen

Hor gelditu da, ordea, gure kondairaren erdian landaturik, guretzat ispilu eta eredu bezala, mugarri antzo, pizgarri, oroigarri, erretasun eta erakarpen-indarrez beterikako del bultzagarri bezala.

—o0o—

Euskaltzaindiak euskera bultzatzea eta lantzea du bere asmo eta xede nagusizat. Eta hain zuzen horretarako ere, euskeraren aldeko borroka honetan buru-belarri sarturik garenontzat ere, zer-ikasirik asko dago Herriaren Adiskide haien ispiluan.

Joan deneko egunetan, Lizardiren orri batzuk irakurtzean, hitz sarkor hauekin topo egin nuen: «...aspaldiko mendeek barrera geiegi bazkatu baititugu geren gogoak aberkoi-usaiezko gezurrez» (Itz-Lauz, 52).

Euskaltzaleek maiz esan izan dituzten gezur hoietako batzuk aipatzen ditu Lizardik: euskeraz ezin esan daitekeela ezer gaiztorik, kristautasuna eta euskera elkar bildurik dabilzala ia gauza bera balira bezla. Edo batek sinesmena galdu badu, hori erderaz ikasi duelako izan dela, eta abar.

Gezur biribilak, dio Lizardik. Eta gezurra beti da galzori. Gezurrekin liluraturik egon eta bizi gaitzeko, baina azkenean egia errukigaitzak zapalduko gaitu.

Egia hau da (dio Lizardi berak): euskera ez da oker-bide, jakin-bide egin ez dugulako; ez dugu egin jakinbide zuzen eta ez ere makur. Eta lantzen ez dugun bitartean, ez da jakintza iturri, ilunpea da.

Erabil dezagun beti euskera Jainkoaren, egiaren eta egiazko jakintzaren mirabe; eta inork okerrerako erabiltzea gerta baledi, horrek ez luke esan nahiko euskera berez gaiztoa denik. Eta horrelakorik gertatuko den beldurrez euskera landu gabe uztea, zozokeria handia alde batetik, eta bestetik euskerari berari tiroa matea izango litzateke.

Hizkuntzak, Jainkoak emandako beste ahalmen eta aribide guztiak bezala, gauza onak dira berez. Oker ditzakeela eta makur-bide bihurtu gure gaiztoak? Hori ere bai.

Hunearino, Lizardiren pentsakera zuzen argia.

Gure literaturaren kondairari begiratu bat ematen badiogu, laster ohartuko gara gauza batez: gure mintzoa lantzen gailurtu direnak Unibertsitate eta Ikastetxe nagusietatik pasatutako gizonak zirela: Garibay, Juan Jose Mogel eta Iturriaga, Oinatik Unibertsitatean estudioak eginak ziren. Axular, Salamancakoan. Larramendi ere Salamancako Unibersita-

tean irakasle izana. Oihenart eta Etxepare Kanboko midikua, Bordelekoan estudioak eginak. Lizardi ere Madrilkoan. Juan Antonio Mogel, Calatayudko Jesuiten kolejoan (Cf. B. A. P. 1962, 325). Ziburuko Etxeberri, bera den guztia Jesuitei zor diela aitortzen du (seguru asko Pabeko kolejoan ikasia zen). Gasteluzar ere Pabeko kolejioko irakasle izana. Eta hemen Azkoitian midiku egon zen Sarako Etxeberri ere karrera on bat egina zela haren idazlanetatik ezagun da. Urquijok Deustuan eta Salamancan estudiatu zuen, Aranak Barcelonan, eta abar.

Aizkibel azkoitiar ospetsuak damuz bezala aipatzen du Euskal Herrian liburu eta holakoetarako dagoen zabarkeria. Euskaldunak, alegia, zabarrak eta nagiak zirela kultur arazo hoietan aitortzen du. Bera saiatu zen ordura arte euskeraz ateratako liburuak biltzen eta hoiak berriak ematen. Euskal Bibliografiaren lehen oinarriak ipini zituen. Hark ere hizkuntza lantzea eta jakin bide bihurtzea nahi zuen.

Begi ernea izan zuen hontan Esteban de Garibay kondairagile mondragonar. Nafarroako erreinuaren kondaira egitean, hobon hau egozten die hango erregeei: Unibertsitate bat edo Ikastetxe nagusi bat ez egina (Cf. J. CARO BAROJA, *Los Vascos y la historia a través de Garibay*, p. 246). Bai. Horrelako zentruen faltaz, gure hizkuntzari buruzko estudioak eta hizkuntzaren lantzea bera ere atzerapen handiaz etorri eta egin da. Egia da Oinatin izan genuela Unibertsitate bat, berandu sortua eta maila apalekoa. Baina, oro har, nagi eta zabarrak izan gara euskaldunak alor honetan, kultur lanari zor zaion garrantzia ez diogu eman, eta zabarkeria horren ondorioak guk eta euskerak berak jasan ditu. Lehen aipatutako Etxeberri, hemen Azkoitian midiku egon zenak, obra batzuk idatzi zituen euskaldunak euskaraz eskolatzen laguntzeko. Obra hoiek argitaratzeko laguntza eskatu zien euskaldun agintariei, eta hoiek ukatu; beste hainbeste edo antzera gertatu zitzaion Bidegaray frantziskotarrari. Baina zertarako gogoratu historia triste hauek?

Hain zuzen horregatik goragarriago eta aipagarriago agertzen zaigu Azkoitiko Zalduntxoaren asmo eta obra hura.

—o0o—

Euskaltzaindiak ere euskera lantzea nahi du, jakin bide bihurtzea nahi du, eta bere ahal tipipurrean, hortarako egiten diren lanak bultzatu eta gidatu nahi ditu. Eta nahi hori ez da funtsgabeko asmo txoro bat. Aitzitik, euskeraren bizitzea sendotu nahiak berak hartaritzen gaitu. Euskera landu, jakin bide eta jakin iturri bihurtu. Horra asmo bat eta amets bat, Azkoitiko Zalduntxoaren asmo eta ametsekin bat datorrena.

Horra bada zergatik bi elkartek anaitasunik ederrenean biltzen garen gaur hemen, Azkoitian.

LUIS VILLASANTE

Haristchelhar, Villasante, Del Valle Lertxundi, San Martin

EUSKALTZAINDIAREN BATZARREA

Real Sociedad de Amigos del País delakoaren Insausti jauregian egin zen, Azkoitian, Abenduaren 27an.

Batzarre irekia eguerdiko hamabietan hasi zen. Mahaiburuko Alvaro del Valle Lertxundi, eskuinean Luis Villasante, ezkerrean Juan San Martin. Inguruan euskaltzain asko: Haristchelhar, Satrustegi, Irigaray, Laffite, Arrue, Manterola, Irigoien. Eta azkenik, Juan Ignacio Uribe, Amigos del País elkartearen idazkaria.

Luis Villasante, euskaltzainburua, hitzegin zigan lehenik. Hemen-txe daukazu haren agurra.

Bidezkoa zenez Haristchelharrek Joannes Etxeberriren berri eman zigan.

Jose Luis Lizundiak Pedro Irizarren txostena irakurri zuen: *aditza euskalki guztietan*.

Peñafloridaren *Gabon Sariak* deitu lanaren berri eman zigan Juan San Martinek. Alvaro del Valle Lertxundi jaunak, berriaz, Amigos del País elkartearena.

Ondoren euskal irakasle agiriak banatu ziren. Azkenik, urtean zehar Euskaltzaindiak egingo dituen batzarreen berri eman zuen Lizundiak.

Anaitasunezko bazkariak amaitu zen batzarrea.